

Βιβλιοθήκη
Σταυρῖου Δ. Καυδιγιάδου - Κάνω
Διδασκάλου - Δημοσίου Σχολείου
Ἐξ-Αργυροπόλεως καὶ Πόντου.
Ἀχέου 27-7-1949

Κάνω
Κάνω

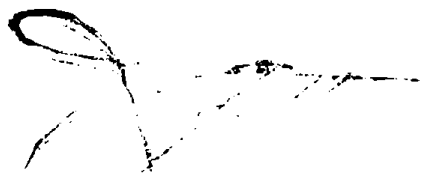
Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

«Ἐνταῦθα παύω καὶ ἄκων ἐν ᾧ ἡ
μόνη μου παρηγορία εἶναι νὰ καταγί-
νωμαι περὶ παιδίων καὶ σχολείων».

(Ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς Μουστοξείδην 5 Μαΐου 1830)

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγρα-
φέως.

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized representation of a name, possibly 'Σωκράτης'.A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized representation of a name, possibly 'Σωκράτης'.

Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

«Ἐνταῦθα παύω καὶ ἄκων ἐν ᾧ ἡ
μόνη μου παρηγορία εἶναι νὰ καταγί-
νωμαι περὶ παιδίων καὶ σχολείων».

(Ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς Μουστοξείδην 5 Μαΐου 1830)

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΜΟΥ
ΧΡΥΣΑΦΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ
ΚΑΙ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΟΥ
ΜΕ ΑΠΕΙΡΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟ
ΤΟ ΠΟΝΗΜΑ ΤΟΥΤΟ
ΑΦΙΕΡΩΝΩ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἰονίου Γερουσίας.
- 2) **Κ. Καιροφύλα** «Ὁ Γολγοθᾶς τοῦ Καποδιστρίου».
- 3) **Λαζάρου Βελέλη** «Ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτῆς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι» ἀριθ. 91—92 Ἐκδοσις Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων.
- 4) Ἐπιστολαὶ Ἰ. Καποδιστρίου ὑπὸ *E. Betan* 1836 ἐν Ἑλβετίᾳ. Τόμοι 4.
- 5) Ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ **Μάρ. Θεοτόκη** 1889.
- 6) *Istoire de l'instruction et de l'inducation* par *Fr. Guex*, Lausanne.
- 7) Ὁ Καποδίστριας ὡς διπλωμάτης ὑπὸ **Στ. Στεφάνου**. Ἐλεύθερον Βῆμα 9 + 10 Φεβρουαρίου 1930.
- 8) Ἡ ἐκπαίδευσις ἐπὶ τουρκοκρατίας **Εὐαγγελίδου**. Τόμ. 2.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀφ' ὅτου ὑπηρετοῦν ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ περιφερείᾳ Κερκύρας 1925—1928 εἶχον συλλέξει ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας καὶ ἐξ ἄλλων μελετῶν ἀρκετὰ στοιχεῖα περὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει.

Κατὰ τὸ συνέδριον τῶν ἐπιθεωρητῶν τοῦ 1931 ἐλάβομεν τὴν τιμὴν ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου παρισταμένων πλείστων ἐπισήμων ἐκπαιδευτικῶν καὶ τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας νὰ ἀνακοινώσωμεν ὑπὸ τύπον διαλέξεως περίληψιν τῆς μελέτης μας ταύτης.

Ὁ παριστάμενος ἀξιότιμος κύριος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὥς καὶ ὁ πρόεδρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου, μετὰ τῶν συγχαρητηρίων των μᾶς συνέστησαν, ὅπως ἐκδώσωμεν τὴν μελέτην μας ταύτην πρὸς ὄφελος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου, καθ' ὅσον ἀποτελεῖ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκπαιδεύσεως.

Καίτοι τοῦτο ἀπετέλει διακαῇ ἐπιθυμίαν μας, ἐν τούτοις διάφορα ἐμπόδια κατέστησαν τὴν ἐκτύπωσιν τῆς μελέτης μας ταύτης ἀδύνατον μέχρι σήμερον.

Αἰσθανόμεθα ὑποχρέωσιν ὅπως καὶ δημοσίᾳ ἐκφράσωμεν τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μας πρὸς τὸν κ. Σπυρ. Θεοτόκην, διευθυντὴν τότε τῶν Ἀρχείων τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐν Κερκύρᾳ διὰ τὴν πολύτιμον ἐνίσχυσιν, ἣν μᾶς παρέσχε διὰ τὴν παροῦσαν μελέτην διὰ τῆς μεταφράσεως διαφόρων ἐγγράφων ἐκ τῆς Ἰταλικῆς καὶ τῆς παροχῆς καὶ ἄλλων βοηθημάτων σχετικῶν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“Ολοι ἔχομεν γενικὴν ἰδέαν περὶ τῆς καθόλου δράσεως τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος,

Τὸ ἔργον του ὑπῆρξε πολυσύνθετον καὶ πολυσχιδές. Ἀπετέλεσε κατὰ τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ 19ου αἰῶνος τὴν μεγαλυτέραν διεθνῇ φυσιογνωμίαν.

Ἐγεννήθη, ἐγαλουχήθη καὶ ἠνδρώθη εἰς τὴν περικαλλῇ νύμφην τοῦ Ἰονίου, τὴν Κέρκυραν. Εἰργάσθη καὶ ἀνεδείχθη γοργότατα εἰς τὴν διεθνῇ διπλωματίαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀπέσπασε τὸν θαυμασμὸν ξένων Κυβερνητῶν, Βασιλέων καὶ Αὐτοκρατόρων καὶ τέλος μὲ τὴν αἵγλην τοῦ νικητοῦ ἀνέλαβε νὰ ἄρῃ τὸν Σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου, οἷος ὄντως ἦτο τότε ἡ διακυβέρνησις τοῦ νεοπαγοῦς Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Διὰ νὰ λάβῃ τις ἰδέαν τῆς Κρατικῆς εἰκόνης κατὰ τὴν κάθοδον τοῦ Καποδιστρίου ἄρκει νὰ ὑπομνήσωμεν τὰς ἐκθέσεις τῶν ὑπουργῶν του, οἵτινες παραδίδοντες ὑπηρεσίαν ἔδιδον συγχρόνως ἀναφορὰν τῆς καταστάσεως ἐκάστης ὑπηρεσίας ¹⁾).

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν Ἀναστ. Λόντος λέγει : «**Τὸ Κράτος δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ Αἴγινα, ὁ Πόρος, ἡ Σαλαμίς, ἡ Ἐλευσίς καὶ τὰ Μέγαρα, διότι ἡ λοιπὴ Ἑλλὰς εὕρισκετο εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ Ἑλλήνων στασιαστῶν κατὰ τοῦ νομίμου καθεστῶτος.**

«**Ἐχομεν καὶ τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐπιλέγει ἡ**

¹⁾ Κ. Καιροφύλα «Ὁ Γολγοθᾶς τοῦ Καποδιστρίου».

ἔκθεσις, ἀλλ' οἱ ἐκεῖ Νομάρχαι εἰς ὀλίγας μεθ' ἡμῶν εὐρίσκονται σχέσεις, διότι οἱ κύριοι αὐτῶν εἶναι οἱ πειραταί».

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Π. Λιδωρίκης ἀναφέρει «ὄχι μόνον χρήματα δὲν ὑπάρχουν ἐν τῷ Ταμείῳ, ἀλλ' οὔτε Ταμεῖον ὑπάρχει διότι δὲν ὑπῆρξέ ποτε. Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἠναγκάσθημεν νὰ πωλήσωμεν τὴν δεκάτην εἰς τὸ Αἰγαῖον. Τὸ λέγω μὲ ἐντροπήν, δὲν ἤμην εἰς θέσιν νὰ πληρώσω εἰς τοὺς κτίστας καὶ ξυλουργοὺς τὰ ἔξοδα τῶν ἐπισκευῶν ποὺ ἔγιναν εἰς τὸ οἶκημα ποὺ κατέχει ἡ Ὑψηλότης σας καὶ παρακαλῶ αὐτὴν νὰ εὐσπλαγχνισθῇ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες παραπονοῦνται διὰ τὴν μὴ πληρωμὴν των».

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Α. Βλαχόπουλος ἀναφέρει: «Στρατὸν δὲν ἔχομεν, οὔτε ὑλικὸν πολέμου, διότι τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ ἐκεῖ ὀπλοστάσιον εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Γρίβα».

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τὰ αὐτὰ περίπου.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Μ. Σοῦτσος ἀρκεῖται νὰ δηλώσῃ «ὅτι οὐδὲν ἔχει νὰ εἴπῃ, διότι οὔτε δικαστήρια, οὔτε τι σχετικὸν ὑπῆρχε».

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Μιχ. Σοῦτσος ἀναφέρει: «Ὅσο γιὰ τὴν παιδείαν δὲν ἔχω νὰ σᾶς πῶ τίποτε. Σχολεῖα δὲν ἔχομεν οὔτε ἓνα».

Αὕτῃ δυστυχῶς ἦτο ἡ συνολικὴ εἰκὼν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1828, ὅτε ὁ αἰμίμηστος Κυβερνήτης ἐπάτει τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ ἀνελάμβανε τὴν διακυβέρνησιν αὐτοῦ.

Οἷος δὴποτε ἄλλος εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἐδειλία. Αὐτὸς ὅμως ἐβάδισε σταθερῶς πρὸς τὸ πεπρωμένον.

Ἀφωσιώθη ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὴν δημιουργίαν Κράτους μὲ σταθερὰ θεμέλια. Ὅ,τι εἶχε τὸ ἐξήντηλε χάριν τῆς ιδέας του. Τέλος παρέδωκε καὶ τὴν ζωὴν του.

Τὸ ἔργον τοῦ Καποδιστρίου καὶ μετὰ παρέλευσιν 100ετίας δὲν ἔχει ἐπακριβῶς μελετηθῇ.

Ἄλλοτε ἐξετάζεται ὡς διπλωμάτης, ἄλλοτε ὡς κυβερνήτης, ἄλλοτε ὡς θεμελιωτῆς τῆς παιδείας, ἄλλοτε τῆς γεωργίας, τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κλπ.

Συνολικῶς δὲν ἐξητάσθῃ εἰσέτι, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ σχηματίσῃ συνολικὴν καὶ στρογγυλευμένην εἰκόνα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, διότι καὶ τὸ ἔργον δὲν εἶναι τόσον εὐκόλον, ὅσον τὸ φαντάζεται κανεῖς ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ αἱ ὑλικάι ἐνισχύσεις δὲν ἐτέθησαν προθύμως εἰς ἐνίσχυσιν τοιοῦτου κολοσσιαίου ἔργου.

Ἡμᾶς καὶ τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον ἐνδιαφέρει νὰ ἔχωμεν πλήρεις τὸ ἔργον ἐνὸς τοιοῦτου ἐθνικοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ διὰ τὰς εἰρημένας δυσχερείας τοῦλάχιστον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὰς σπουδαίας γραμμάς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τοῦ ἔργου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πολλὰ—πλείστα—διδάγματα ἔχομεν νὰ ἀρυσθῶμεν.

Πλὴν τοῦ συντόμου καὶ περιληπτικοῦ βιβλίου τοῦ Λαζ. Βελέλη ἐκδοθέντος τὸ 1905 κατόπιν διαγωνισμοῦ τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων περὶ τοῦ Καποδιστρίου ὡς θεμελιωτοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, δὲν ὑπάρχει ἄλλη συστηματικὴ μελέτη διὰ νὰ διαφωτισθῇ ὁ διδασκαλικὸς κλάδος, ὅστις περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Καποδιστρίου ἔχει πολὺ μικρὰν ἰδέαν.

Πολλοὶ διδάσκαλοι ἀγνοοῦν τὴν ὅλην του ἐκπαιδευτικὴν δρᾶσιν καὶ πολλοὶ μάλιστα ἔχουν καὶ συγκεχυμένην ἰδέαν περὶ τοῦ ἔργου του.

Ἐὰν εὐρέθησαν ἄνθρωποι μορφωμένοι ἢ μὴ, οἵτινες ἐδυσφήμησαν τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τοῦ πρώτου Κυβερνήτου ὡς ἀντιλαϊκὴν (Φαναριῶται καὶ ἄλλοι), διότι δὲν ἠὺνόησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐξάπλωσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, Γυμνασίου καὶ Πανεπιστημίου καὶ τὴν ταχίστην ἀναβίωσιν τοῦ ἀρχαίου κλασσικισμοῦ, δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκπαιδευτικοὺς νὰ μὴ γνωρίζουν κατὰ πλάτος τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τοῦ ἀειμνήστου Κυ-

βερνήτου, ἥτις ἀποδεικνύεται ἐξ ἴσου πλουσία καὶ γόνιμος καὶ ἐπιτυχῆς ὅσον καὶ ἡ διπλωματικὴ τοῦ τοιαύτη.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπέβλεψεν ἡ ἀπὸ 10ετίας ἰδιαιτέρα μας ἐργασία, τὴν ὁποίαν παραδίδομεν εἰς τὴν ἐπιεικῇ ἐκτίμησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κλάδου μὲ τὴν δήλωσιν, ὅτι τὰ πενιχρὰ βοηθήματα, τὰ ὁποῖα διαθέτουν αἱ ἐπαρχίαι, εἰς ἃς ὑπηρετοῦμεν διαρκῶς, δὲν μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ παρουσιάσωμεν τὴν μελέτην ταύτην ὅσον ἐπεθυμοῦμεν πληρεστέραν καὶ τελειότεραν.

Ἄλλοι εὐτυχέστεροι ἡμῶν ἄς συμπληρώσουν τὸ ἔργον τοῦτο.

Περίοδοι τοῦ ἔργου

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τοῦ Καποδιστρίου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς διακεκριμένους περιόδους:

α') Τὴν περίοδον τῆς ἐν Κερκύρᾳ δράσεώς του μέχρι τοῦ 1808.

β') Τὴν περίοδον τῆς ἐν Ρωσίᾳ διαμονῆς του καὶ

γ') Τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του ¹⁾ ὡς Κυβερνήτου μέχρι τῆς δολοφονίας του (27 Σεπτεμβρίου 1831).

Καὶ εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς χρονικὰς περιόδους εὐρίσκομεν τὴν αὐτὴν σταθερὰν ἐκπαιδευτικὴν του δρᾶσιν, ἥτις πρωτίστως ὀφείλεται εἰς τὴν μόρφωσιν, ἣν εἶχε λάβει.

Ὡς γνωστὸν ὁ Καποδίστριας ἐσπούδασεν ὡς ἱατρὸς εἰς Πάδοβαν καὶ ἐξήσκησε καὶ τὸ ἔργον του κατ' ἀρχὰς διατελέσας ἐπὶ Ρωσοτούρκων καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τῆς προσωρινῆς Γερουσίας διὰ θεσπίσματος τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1799 καὶ διευθυντῆς τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου Κερκύρας.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἱατρικῆς ταύτης μορφώσεως φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ πλουσίαν ἐγκυκλοπαιδικὴν τοιαύτην καὶ οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν ἐπιμεμελημένην, ἥ

¹⁾ Ἐξελέγη τὴν 2αν Ἀπριλίου 1827.

ὁποία ἤρμοζεν εἰς εὐπατρίδην Κερκυραῖον καὶ μάλιστα ἀναγεγραμμένον καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν εὐγενῶν (libro d'oro).

Μόρφωσις—Θρησκευτικότης

Καίτοι ὅμως ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, ἐν τούτοις εἰς τὰ διάφορα ὑπομνήματά του κατηγόρει ταύτην ὡς **δουλοπρεπῇ**.

Ἐπιπροσθέτως ὅμως διακρίνεται διὰ τὴν λεπτήν, ἐξηυγενισμένην καὶ ποιητικὴν του ψυχὴν καὶ τὸ σπουδαιότερον διὰ τὸ **βαθὺ καὶ ἀκλόνητον θρησκευτικὸν αἶσθημα**, ὅπερ διετήρησεν ἀκμαῖον καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν. Τοῦτο μᾶς φαίνεται ἀποτέλεσμα τῆς οἰκογενειακῆς του ἀνατροφῆς.

Δὲν ὑπάρχει ἔγγραφον τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ διαφαίνεται ἡ βαθυτάτη του εὐλάβεια πρὸς τὸ **θεῖον καὶ τὴν θεῖαν πρόνοιαν**.

Καὶ ὁ πρῶτος του λόγος μόλις ἐπάτησε τὴν χώραν τὴν Αἰγίνης τὴν 8/20 Ἰανουαρίου 1828 ἦτο:

«**Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;**» καὶ ἄρχεται τοῦ λόγου του ὡς ἑξῆς :

«**Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, ἔφθασα τέλος ἐν μέσῳ ὑμῶν**».

Γράφων τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1828 ἐκ Μερίτης πρὸς τὸν ἀδελφόν του Βιάρον εἰς Κέρκυραν διὰ τὸν Κάνιγκ ἔλεγε τὰ ἑξῆς :

«Εἰπέτε του
ἐν τοιαύτῃ ἀδιαπτώτῳ προαιρέσει ὑπάγω εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅτι ὅλην μου **τὴν πίστιν ἔχω εἰς τὸν Θεόν** καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν συμμάχων δυνάμεων».

Μετὰ τὴν συνέντευξιν ἐν Παρισίοις τὸ 1825 Καποδιστρίου καὶ Κάνιγκ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας μετα-

βαίνοντος εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Καποδίστριας γράφει εἰς τὰς παρατηρήσεις του ¹⁾ :

« Ἐπομένως οἱ Ἕλληνες διετήρησαν εἰς ὅλην των τὴν ἀγνότητα τὰ ἀρχαῖα των ἔθιμα καὶ πρὸ πάντων ἀγνὴν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν ἀποτελοῦν τὴν μᾶζαν ἑνὸς λαοῦ τόσον δυστυχοῦς ὅσον καὶ θαυμασίου. Ἴσως ὑπέκυψαν διότι περιεφρόνησαν ὑπὲρ τὸ δέον τοὺς κινδύνους τούτους, ἀλλ' ἡ πίστις των εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνός των τοὺς δίδει δύναμιν διὰ νὰ τοὺς ἀψηφοῦν ἀκόμη.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπαυσαν ν' ἀποτελοῦν χωριστὴν Ἐθνότητα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ὑπερισχύσεως τῶν Τούρκων.

Διὰ τῆς Ἐκκλησίας των λοιπὸν καὶ πάλιν θὰ σωθοῦν καὶ θὰ τὸ ἐπιτύχουν ἰκετεύοντες ἐκ βάθους καρδίας τὸν μόνον ἡγεμόνα τοῦ Κόσμου, ὁ ὁποῖος εἶναι προστάτης των.

Γράφει εἰς τὸν Ἐϋνάρδον εἰς Παρισίους ἐκ Περτροπόλεως τῇ 21 Μαΐου 1827.

Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν καὶ πάλιν λέγω ὅτι ἀξίζει τὸν κόπον νὰ εἶναι τίμιος ἄνθρωπος.

Εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν ναύαρχον Κοδριγκτῶνα εἰς Μελίτην ἐξ Αἰγίνης τῇ 28 Ἰανουαρίου 1828.

Νὰ μὲ στείλουν δύο φορτία τροφῶν ἀξίας 20—25000 ταλλήρων καὶ παραδίδω ἐνέχυρον τοῦ φορτίου πᾶν ὅ,τι μοῦ μένει δηλ. τὰ ὀλίγα μου ἐν Κερκύρᾳ κτήματα. Δὲν δύναμαι νὰ πράξω περισσότερον, ἀλλ' ἐξοφλήσας τὰ χρέη μου ἐπικαλοῦμαι πλέον τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς τούτου τόπου.

¹⁾ Ἐστία 1928. Ἱστορικαὶ σελίδες ὑπὸ Σπ. Θεοτόκη.

᾽Εξ ἐπιστολῆς του πρὸς Δ. Ὑψηλάντην ἐκ Πόρου
12 Φεβρουαρίου 1828.

Χρεωστοῦμεν λόγον ὅλων τῶν πράξεών μας εἰς τὸν
Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα.

᾽Εξ ἐπιστολῆς πρὸς Α. Στούρζαν

Εἰς ᾽Οδησσὸν

᾽Εκ Ναυπλίου τῇ 26 Φεβρουαρίου 1828.

ὁ Θεὸς εἶναι προστάτης μου καὶ ἄνευ
ταύτης τῆς πίστεως οὔτε ἐμαυτὸν κατενόουν, οὔτε ἥλ-
πιζον οὐδέν.

᾽Εξ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πρίγκηπα Λίβεν

Εἰς Λονδῖνον

᾽Εξ Αἰγίνης τῇ 7 Μαΐου 1828.

Σᾶς βεβαιῶ δὲ καὶ πάλιν, ἀγαπητέ μου πρίγκηψ, ὅτι
οὔτε οἱ ἐπικείμενοι κίνδυνοι (τῆς πανώλους καὶ πεί-
νης), οὔτε αἱ ἐξ αὐτῶν στενοχωρίαὶ καταβάλλουσι
τὴν ψυχὴν μου.

**Εἰς τὸν Θεὸν πέποιθα ὅλως, ὅστις ἀφ' οὗ κατὰ τοὺς
οἰκτιρμούς του διὰ τεσσάρων αἰώνων ἐθαυματούργησε
τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἑθνους τούτου καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ
θαυματοουργήσῃ, διότι ὁ Θεὸς οὐδέποτε οὐδέν ποιεῖ ἐπι-
ματαίῳ.**

᾽Εξ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἰσκὸν

᾽Εξ Αἰγίνης 3 Ὀκτωβρίου 1828.

Ἡ μέλλουσα τύχη τῆς γενεθλίου ὑμῶν γῆς καὶ τῆς
ἄλλης **Ἑλλάδος** κεῖται πρῶτον, εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ
καὶ δεύτερον εἰς τὰς τῶν συμμάχων.

Βαδίσατε λοιπὸν μὲ ἡμᾶς
Ὁ δὲ Θεὸς μεθ' ἡμῶν ἔσται καὶ φόβον οὐδένα ἔχομεν.

Ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς Π. Μαυρομιχάλην

Ἐκ Πόρου 13 Ὀκτωβρίου 1828.

Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη ἐγὼ οὔτε ἀπελπίζομαι οὔτε
Θεοῦ βοηθοῦντος ἐκτραπήσομαι τῆς ὁδοῦ τοῦ καθή-
κοντος, τὰ δὲ λοιπὰ **ἡ Θεία Πρόνοια** θὰ φέρῃ εἰς
πέρας.

Τὴν 8 Μαΐου 1828 γράφων πρὸς τὸν Μουστοξείδην
διὰ τὸ κακὸν τῆς πανώλους καὶ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ
Ἰμβραήμ προσθέτει :

«ἀλλὰ τῇ Θείᾳ βοηθείᾳ εὐελπὶς εἶμαι» καὶ ὀλίγον κα-
τωτέρω.

«Μακρὰν ὅμως, πολὺ μακρὰν εἶμαι τοῦ ἀθυμῆσαι.
Ὁ Θεὸς εἶναι μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ αὕτη θὰ σωθῇ.
Ἐκ ταύτης τῆς πεποιθήσεως ἀντλῶ πάσας μου τὰς
δυνάμεις.

Εἰς τὸν ἴδιον Μουστοξείδην γράφει ἀπὸ Αἰγίνης
τὴν 18 Δεκεμβρίου 1828 **«ἔχομεν καὶ χειμῶνα
νὰ περάσωμεν, ἀλλὰ καὶ βαρὺς ἂν εἶναι ἐλπίζομεν εἰς
τὴν Θείαν Πρόνοιαν νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸ ναυάγιον.**

Εἰς τὸν κόμητα Μοτсенίγον εἰς Τουρίνον γράφει
τὰ ἐξῆς ἐξ Αἰγίνης τὴν 16 Μαΐου 1828.

«. . . Τὸ θάρρος μου, γνωρίζετε, εἶναι εἰς τὸν Θεὸν
ὅστις θαυματουργήσας τὴν σωτηρίαν τοῦ τόπου δὲν
ἐθαυματούργησε βεβαίως ἐπὶ ματαίῳ.

Καὶ ἐκ τούτου ἐνισχυόμενος φροντίζω μὲν νὰ ἐκ-
πληρῶ τὰ καθήκοντά μου, ἀφήνω δὲ τὰ λοιπὰ εἰς τὴν
Θείαν Πρόνοιαν.

Ἡ πλουσία καὶ πολυμερὴς μόρφωσίς του συνδυασμένη μὲ τὰ πλούσια καὶ πολύτιμα χαρίσματα τῆς ψυχῆς του, τὴν ὁποίαν ἐθέρμαινε τὸ ἀκοίμητον πῦρ τοῦ πατριωτισμοῦ, ἀνέδειξαν τὸν Καποδίστριαν τόσον φωτεινὸν μετέωρον εἰς τὸ διεθνὲς στερέωμα καὶ πρωταθλητὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Τὰ ὀλίγα αὐτὰ παραδείγματα εἶναι ἄρκετὰ νὰ ἐξηγήσουν ὅτι τὴν καρδίαν τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου ἐπλημμύρει **τὸ ἀληθὲς θρησκευτικὸν αἶσθημα, ἡ ἀληθὴς καὶ ἀκλόνητος πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.**

Καὶ μὲ τοιοῦτον θρησκευτικὸν ὅπλισμόν ἐργασθεὶς ἀνεδείχθη μέγας πολιτικός, παρασχὼν ἀνυπολογίστου ἀξίας ὠφελείας εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ δοῦλον τότε Ἕθνος.

Πόσον διδακτικὰ δι' ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας εἶναι τοιαῦτα παραδείγματα θρησκευτικῆς πίστεως.

Τρίτη περίοδος

Ἀντιστρόφως. Ἀρχίζομεν ἐκ τῆς τελευταίας, διότι θέλομεν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν πρώτην, ὅπου θὰ ἐνδιατρίψωμεν ἰδιαιτέρως **εἰς τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς του πολιτικῆς.**

Ὅλοι γνωρίζομεν τὸ ὑπεράνθρωπον ἔργον τοῦ ὑπὲρ ἰδρύσεως σχολείων δημοτικῶν καὶ ἐξαπλώσεως τῆς λαϊκῆς παιδείας ἐν Ἑλλάδι, ἀφ' ὅτου ἐπάτησε τὸν πόδα του εἰς αὐτὴν (21 Ἰανουαρίου 1828).

Δὲν ἔπαυεν ἀλληλογραφῶν πρὸς τοὺς διοικητὰς συνιστῶν προπαγάνδαν διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων.

Ἐπεσκέπτετο συχνὰ τὰ σχολεῖα, παρηκολούθει τὴν διδασκαλίαν, ἐνεθάρρυνεν ἠθικῶς τοὺς διδασκάλους, παρεῖχεν ἐπιχορηγήσεις πρὸς αὐτούς, ἐβοήθει ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου του βαλαντίου δι' ἀνέγερσιν σχολείων, διὰ μόρφωσιν καὶ ὑποτροφίας νέων φιλομαθῶν.

Πρὸς τοὺς διδασκάλους διεξῆγε προσωπικὴν ἀλλη-

λογραφίαν καὶ ἐξήτει νὰ ἀναφέρωνται πρὸς αὐτὸν ἅπ' εὐθείας διὰ τὰ ζητήματα τοῦ σχολείου των.

“Ὁλη ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο ἰδική του, τὴν διεξῆγεν ἰδιοχείρως καὶ φαίνεται τοῦτο τὸν ηὔφραινεν ἰδιαιτέρως. Συνησθάνετο τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπίστευεν εἰς αὐτήν.

Τὸ ψυχικόν του ἀνάγλυφον τὸ ἐκφράζει ἡ κατωτέρω περικοπὴ ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Μουστοξείδην ἐκ Ναυπλίου 5 Μαΐου 1830.

«Ἐνταῦθα παύω καὶ ἄκων ἐνῶ ἡ μόνη μου παρηγορία εἶναι νὰ καταγίνωμαι περὶ παιδίων καὶ σχολείων».

Ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀναδιφήσῃ τὰς δημοσιευθείσας ἐπιστολάς του ὑπὸ τοῦ ἰδιαιτέρου του γραμματέως Βεταν τὸ 1836, ὡς καὶ τὴν Γεν. Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐποχῆς 1828—1831, ὡς καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Βελέλη, θὰ καταπλαγῇ ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῶν παιδαγωγικῶν γνώσεων, αἵτινες φθάνουν μέχρι καὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν.

Ὅδηγίαι παιδαγωγικαί, κανονισμοὶ ἐσωτερικοὶ σχολείων, διατάξεις περὶ ποινῶν, περὶ ἀμοιβῶν κλπ. ὡς ἐὰν ἦτο εἰδικὸς παιδαγωγός.

Παρατρέχουμεν λεπτομερείας περὶ ἰδρύσεως σχολείων, τὰς ἐνεργείας του πρὸς παρασκευὴν διδασκάλων, πρὸς περίθαλψιν ὀρφανῶν κλπ. καὶ ἀναγράφομεν μερικὰ τῶν ἐγγράφων του διὰ νὰ ἐκτιμήσουν οἱ ἀναγνώσται τὴν πλήρη παιδαγωγικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν του κατάρτισιν.

Τόμ. Α' ¹⁾ σελ. 337-338

Τῷ κ. Δ. Ὑψηλάντῃ καὶ τῷ κ. Ράμφῳ
Εἰς Αἴγινα

Πόρος 28 Φεβρουαρίου 1828

Περίληψις

Ζητεῖ ἀπὸ τὸν πρῶτον νὰ συνταχθῇ κατάλογος τῶν μαθητῶν διὰ νὰ τύχουν παιδαγωγίας.

Εἰς τὸν δεύτερον δηλοῖ, ὅτι θέλει νὰ σώσῃ τὰ παιδιά ἀπὸ τὴν ἔνδειαν καὶ τὰς κακοηθείας τοῦ πλάνητος βίου καὶ θέλει ν' ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα περὶ τῶν παιδίων ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Δαμαλῶν περίπου 100 καὶ ὅσα ἄλλα εὐρεθοῦν εἰς τὰς ἄλλας χιλιαρχίας. Ζητεῖ δὲ ἀπὸ τὸν Ράμφον ἓνα ἄνθρωπον ἱκανόν, εὖσεβῆ, τιμιώτατον καὶ ἔχοντα μέτρον παιδείας, ἐπίσης καὶ ἓνα τόπον νὰ περιλάβῃ τοὺς μαθητάς διὰ τὴν πρώτην στοιχειώδη διδασκαλίαν. Τὰ αὐτὰ παρήγγειλα καὶ ἀλλαχοῦ καὶ θέλω ἐκλέξει τόν τε ἄνθρωπον καὶ τὴν προσωπικὴν ἔδραν τοῦ φροντιστηρίου, ἅφ' οὗ λάβω τὰς πανταχόθεν πληροφορίας.

Τόμος Α' σελ. 367

Τῷ κ. Κ. Παπαδοπούλῳ
Εἰς Πόρον

Πόρος 14 Μαρτίου 1828

Ὁ κ. Καλέργης θὰ σᾶς δώσῃ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν διαπιστευομένων εἰς ὑμᾶς παιδίων, τοὔτέστι μίαν φουστανέλαν, δύο ὑποκάμισα, δύο ἐσώβρακα, ἓν ζεῦγος παπουτσιῶν, ἓν φέσιον, μίαν καπόταν καὶ μίαν ζώνην.

Πρὶν τὰ ἐνδύσετε πρέπει νὰ κουρευθοῦν καὶ νὰ

¹⁾ Σημ. συγγραφ. Ἐπιστολαὶ Καποδιστρίου ὑπὸ Βεταν εἰς 4

πλυθοῦν καλῶς. Ὑποκάμισον καὶ ἐσώβρακον νὰ ἀλλάζουν κάθε 8 ἡμέρας. Ἡ ὑπηρέτρια θὰ τὰ πλύνῃ. Τὰς καπότας των νὰ ἀερίζουν καθ' ἐκάστην μόνα των καὶ ἔπειτα νὰ τὰς κρεμοῦν εἰς καρφίον ὠρισμένον δι' ἑκάστον μαθητήν.

Αἱ κλῖναι των νὰ εἶναι ἀπὸ ἄχυρον ἢ φύλλα πολὺ ξηρά, τὸ προσκέφαλον μία πέτρα καὶ σκέπασμα ἢ καπότα.

Τὰ πρῶτα ράκη των ἀφ' οὗ πλυθοῦν νὰ φυλαχθοῦν καλῶς κατὰ μέρος εἰς δέμα φέρον τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ ὄνομα ἐκάστου παιδίου. Νὰ κρατήσετε σημειώσιν ἀκριβῇ τῶν ἐνδυμασιῶν, ὅσας λαμβάνετε δίδοντες ἀπόδειξιν καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ κατὰ μῆνα νὰ μὲ δίδετε λόγον δι' ἐκθέσεως.

Συνάπτεται καὶ ἀπόδειξις τῶν ποινῶν, ἃς ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιβάλλετε εἰς τὰ παιδιά καὶ τῶν ἀμοιβῶν.

Ἡ τάξις, ἣν πρέπει νὰ ἀκολουθήσετε μέχρις ὅτου ἔλθῃ ὁ διδάσκαλος, περιλαμβάνει προσωρινῶς τὰ χρέη τῶν μαθητῶν.

Ἀκριβῶς δὲ ἀκολουθοῦντες αὐτὰ καὶ δεικνυόμενοι εὐπειθεῖς εἰς τὰς προσταγὰς τῶν ἀνωτέρων θέλουν ἀξιοῦσθαι τῶν συστάσεων σας πρὸς ἡμᾶς καὶ θέλετε ὀνομάζει τοὺς εὐδοκιμοῦντας.

Ἡ ἀποταξία, ἡ ἀπειθεια, ἡ στάσις καὶ τὸ ψεῦδος θέλουν κολάζεσθαι ὡς ἐξῆς: Τὴν μὲν πρώτην φορὰν νὰ γίνῃ νουθέτησις ἐμβριθῆς καὶ δημοσίᾳ ἐνώπιον τῶν ἄλλων παιδίων, τὴν δὲ δευτέραν ὀλιγόστευσις τῆς τροφῆς εἰς τὸ ἥμισυ καὶ εἰς τὴν τρίτην ἔκδυσις τοῦ ἐνόχου παιδίου ἀπὸ τὰ καινουργῇ φορέματα καὶ ἔνδυσις μὲ τὰ ἀρχικά του ράκη.

Δὲν θέλει δὲ συγχωρηθῇ εἰμὴ μόνον ἀφοῦ βαστάσει τὴν ποινὴν ταύτην 24 ὥρας τοῦλάχιστον καὶ κατ' αἰτησιν τῶν παιδίων τοῦ τμήματός του. Καὶ ἡ ἔκδυσις καὶ ἡ ἔνδυσις νὰ γίνεται ἐνώπιον ὅλων τῶν μαθητῶν.

Ἐκ δὲ τῆς ἐκθέσεώς σας θέλω ἰδεῖ, ἂν χρειάζονται καὶ βαρύτεραι ποιναί.

προσωρινὸς διοικητὴς τοῦ Πόρου θέλει διευθετήσῃ τὰ
περὶ τούτου.

Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γράφει τὰ κάτωθι πρὸς
τὸν ἱππότην Ἑυνάρδον εἰς Γενεύην :

Αἴγινα 22 Μαρτίου 1828

Τόμος Α΄ σελ. 370.371

.
Ἔχω ἤδη καὶ μερικὰς ἑκατοστύας παιδίων ἕως χθὲς
ἀφειμένων εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν στρατοπέδων καὶ
τὴν κακοήθειαν τῆς ἐπαιτείας, τὰ ὅποια συνάξας κα-
θαρίζω, ἐνδύω καὶ κατατάσσω, μέλλω νὰ τὰ κατα-
σκηνώσω εἰς τὸ ἐδῶ ἐτοιμαζόμενον καλυβόκτιστον,
ὅπου θὰ συσταθῇ σχολεῖον ἀλληλοδιδασκτικόν. Καὶ
κατόπιν βλέπομεν τί ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν.

Τόμος Β΄ σελ. 40

Τῷ κ. Νικητοπούλῳ, διευθυντῇ τοῦ ἀλληλοδιδασ-
κτικοῦ σχολείου Ναυπλίου.

Ναύπλιον 17 Ἀπριλίου 1828

Εὐφράνθην χθὲς εὔρεθεις ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν
σας καὶ παρακολουθήσας τὰς μελέτας αὐτῶν καὶ σᾶς
εὐχαριστεῖ ἡ κυβέρνησις διὰ τὸν ζῆλον, καθ' ὃν διδά-
σκετε καὶ εἰς ἐπίδοσιν προάγετε 250 παιδία χωρὶς ἡ
φιλότιμος ὑμῶν προσπάθεια νὰ ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς
παντελοῦς στέρησεως τῶν ἀναγκαίων.

Καὶ λυποῦμαι μὲν διότι, τό γε νῦν ἔχον, ἀδυνατῶ
νὰ παράσχω εἷς τε τὸ σπουδαστήριόν σας καὶ πρὸς
ὑμᾶς τὴν δέουσιν ἐνίσχυσιν πρὸς μείζονα καρποφο-
ρίαν τῶν κόπων σας, ἀλλ' ἐλπίζω, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου

νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον σας καὶ πάντα τ' ἀπαι-
τούμενα εἰς τοὺς μαθητάς βοηθήματα.

Παρέχει ἐν τοσοῦτῳ διὰ τοῦ συναπτομένου διατά-
γματος 500 γρόσια εἰς τὸν κ. Κ. Δεληγιάννην, ταμίαν
τῆς φιλανθρωπικῆς Ἑταιρείας, ἵνα προμηθεύσῃ ἀμέ-
σως τινὰ τῶν ἀπαραιτήτων ὡς χάρτην, κονδύλια κλπ.
καὶ σᾶς δώσῃ 200 γρόσια δι' ἄλλα ἔξοδα τῶν ἀναγ-
κῶν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ σχολείου.

Τῷ κ. Ἀβραμίῳ
Ἐκ Ζυγοβίστου

Αὐθιμερὸν

Σᾶς εἶδον χθὲς ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀλλη-
λοδιδασκτικοῦ Σχολείου καὶ βαθέως συνεκινήθην μα-
θῶν, ὅτι ἀκολουθεῖτε ἀπὸ τινος χρόνου τὴν ἐκεῖ διδα-
σκαλίαν, ὅπως καταστήτε ἱκανὸς νὰ συστήσετε καὶ
διευθύνετε καὶ ὑμεῖς παρόμοιον σχολεῖον εἰς τὴν κώ-
μην, ἣτις εὐτυχεῖ νὰ σᾶς ἔχῃ ἓνα τῶν ἐφημερίων της.
Γενναία ὄντως καὶ φιλόπατρις ἡ διάθεσίς σας καὶ
ἱκανὴ νὰ τιμήσῃ πάντα πολίτην ἐργαζόμενον παρο-
μοίως, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἄνδρα ἐκκλησιαστικόν, ὅς-
τις προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν ἠδύνατο νὰ κρίνῃ πλέον
ἄκαιρον τὸ μανθάνειν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀναδειχθῇ
καὶ διδάσκαλος τῆς νεωτέρας γενεᾶς.

Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ
ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὸ σχολεῖον, νὰ ἔλθετε πρὸς ἐμέ
καὶ θὰ πράξω πᾶν ὅ,τι δύναμαι διὰ νὰ σᾶς διευκο-
λύνω εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὠφελίμου σκοποῦ, ὃν ἀνε-
λάβετε.

Τόμος Β' σελ. 89

Καθοδηγήσεις πρὸς τὸν κ. Α. Παπαδόπουλον

Πόρος 14 Μαΐου 1828

Καλὰς ἔχω πληροφορίας περὶ τε τῆς ἐν Ἑλλάδι

διαγωγῆς σας καὶ τοῦ χαρακτῆρος σας, σᾶς ἐμπιστεύομαι γενναίαν ἐπιμέλειαν διὰ τοὺς παῖδας, οὓς θέτω ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν σας.

Τὸ ψήφισμα, ἡ πρὸς τὸν ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου διαταγὴ καὶ τὸ παρασυναπτόμενον διάταγμα κανονίζουν προσωρινῶς ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν περιποίησιν τῶν παιδῶν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ καταστήματος, εἰς ὀλίγας δὲ ἡμέρας λαμβάνετε καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν.

Παραγγέλλεσθε δὲ νὰ ἐπαγρυπνήτε καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ ὑποεπιστάται· α') τὴν καθαριότητα, β') τὴν ὑγείαν αὐτῶν, καὶ γ') τὴν διαγωγήν.

Καὶ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον νὰ φροντίζετε ἀνελλιπῶς νὰ πλύνωσι καθ' ἑκάστην λίαν πρωῒ τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας των. Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον νὰ ἀσκῆτε εἴτε εἰς περίπατον εἴτε εἰς ἄλλο τι τακτικὸν γυμνάσιον ἐπὶ 1/2 ὥραν τοῦλάχιστον.

Πρὸς δὲ τὸ τρίτον νὰ κάμνωσι τὴν προσευχὴν των τὴν πρωῒαν καὶ ἂν τὴν ἀγνοοῦν νὰ τὴν μάθουν. Καὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ μοναστήριον εἶναι ἐκκλησία νὰ τοὺς ὀδηγῆτε ἐκεῖ καθ' ἡμέραν ὀρθρου βαθέος καὶ ἡ προσευχὴ των νὰ γίνεται γεγонуίᾳ τῇ φωνῇ ἢ παρ' ὑμῶν ἢ παρὰ τοῦ ἱερέως.

Ἐπειτα νὰ τοὺς δίδετε τὸ πρόγευμα, κατόπιν τὴν γύμνασιν καὶ μετὰ ταῦτα μέχρι τοῦ γεύματος νὰ καταγίνωνται εἰς ἐργασίαν.

Ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸν ἑσπερινὸν περίπατον νὰ κάμνουν πάλιν τὴν προσευχὴν των, ἔπειτα δειπνοῦν καὶ εἰς ὕπνον ἀπέρχονται.

Ταῦτα θὰ γίνωνται ἕως ὅτου φθάσῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ὁ διδάσκαλος, περὶ οὗ φροντίζω, ὅστις θέλει κανονίσῃ τὴν τε διανομὴν τῆς ἡμέρας καὶ τὰ γυμνάσματά των, ὑμεῖς δὲ θὰ μείνετε ἐπὶ τῆς γενικῆς ἐπιβλέψεως φροντίζοντες, ὅπως οἱ παῖδες ἐκπληρῶσι τὰ τῆς εὐσεβείας χρέη πρωῒας τε καὶ ἑσπέρας τῶν ἡμερῶν, τὰς δὲ Κυριακὰς καὶ ἀγίας ἐορτάς

νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν εὐτάκτως καὶ εὐλαβῶς παριστάμενοι.

Μεριμνήσατε νὰ διαιρέσετε τοὺς παῖδας κατὰ δεκάδας ἐξ αὐτῶν ἐκλέγοντες καὶ τοὺς δεκαδάρχας καὶ κατὰ δεκάδας νὰ παρατάσσωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ οὐδεμία νὰ ἀλλάσση τόπον κατὰ τὰς λειτουργίας.

Νὰ ἀναφέρετε δὲ ἐγγράφως πρὸς τὴν κυβέρνησιν κατὰ ὀκταήμερον τὰ τῶν ἐνεργειῶν σας καὶ ἅμα τῇ λήψει τῆς παρούσης νὰ ὑποβάλητε τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν ἤδη ἐν τῷ φροντιστηρίῳ συνηγμένων παιδίων.

Τόμος Β΄ σελ. 174

Τῷ κ. Π. Βούα, διευθυντῇ τοῦ ἐν Πόρῳ
προσωρινοῦ ὀρφανοτροφείου.

Πόρος 25 Ἰουλίου 1828

Ἐπιθεωρήσας τὸ σχολεῖον σας ἀσμενέστατα σᾶς ἐκφράζω τὴν εὐχαρίστησίν μου.

Μέγιστα ἐνδιαφέρει, σημειώσατε, τὸ νὰ ἐπιδίδωνται τὰ παιδία ὅχι μόνον κατὰ τὴν ἄλλην μάθησιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ χαρακτῆρος μόρφωσιν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις ἐλπίζω ὅτι θέλετε πληρώσει τελείως τὴν προσδοκίαν μου,

Ἵνα δὲ εἰς τοῦτο φθάσετε θέλω νὰ μοὶ στέλλετε κατ' εὐθείαν τὰς ἐκθέσεις σας κατὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν. Ἀποστέλλοντες τὸν κατάλογον τῶν μαθητῶν νὰ σημειώνετε τοὺς δίδοντας μεγαλυτέρας ἐλπίδας εἰς τε τὴν ἠθικὴν καὶ γραμματικὴν παιδείαν καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ἀφυεῖς ὄντες διὰ τὸν νοῦν καὶ τὸ ἦθος πρὸς τὴν ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ ἐκπαίδευσιν ἔχουσιν ἀνάγκην ἐτέρας φροντίδος εἰσερχόμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια ἢ εἰς τὰ πλοῖα τοῦ στόλου.

~~Νὰ μοὶ ἀναφέρετε πόσους ἄλλους μαθητὰς δύνανται~~

σθε νὰ δεχθῆτε εἰς τὸ μοναστήριον αὐτὸ τοῦτο, ὅπου ἔχει ἐγκατασταθῇ τὸ σχολεῖον, καὶ ποίας βελτιώσεις δυνάμεθα νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ.

Ἡ κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νὰ τρέφονται καλῶς οἱ μαθηταὶ καὶ νὰ διατηρῶνται καθαροί.

Καὶ ἀπὸ τῆς 15 θέλετε λαμβάνει 300 γρόσια κατὰ μῆνα ἀντιμισθίαν προσωρινήν, τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς πληρώσῃ ὁ διοικητὴς Πόρου ἐγχειρίζων ὑμῖν τὸ παρόν, ὅστις καὶ θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς περιποιήσεως τῶν μαθητῶν κατὰ τὰ ὠρισμένα μέτρα.

Τόμος Β' σελ. 313

Τῷ κ. Δεζαρδίν, παιδαγωγῷ
Μόναχον

Πόρος 17 Νοεμβρίου 1828

“Ὅσα μοὶ γράφετε περὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν νέων Ἑλλήνων μας μὲ ὑπερηύφραναν.

Ἐγὼ δὲ καὶ πεπεισμένος ἦμην ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν τὰ ἀγαπητὰ ταῦτα παιδιά ἄξια ἔμελλον νὰ φανοῦν τῆς μεγαλοψύχου προστασίας τοῦ Σεβαστοῦ Μονάρχου καὶ εὐεργέτου ¹⁾, ὅστις εὐδοκήσας νὰ τὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του δὲν παραλείπει καθ’ ἐκάστην ἐπιδαψιλεύων αὐτῆς τοῦ τῆς πατρικῆς προνοίας τὰ δείγματα, ἐν οἷς μέγιστον εἶναι ἡ φροντίς περὶ τῆς θρησκευτικῆς των διδασκαλίας.

Ὑπερβαλλόντως ὄθεν καὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἐπιμέλειάν σας περὶ τοὺς νέους Ἑλληνας τοὺς ἐμπιστευθέντας εἰς ὑμᾶς καὶ μελετῶ νὰ αὐξήσω τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καθιστῶν καὶ ἄλλους ἡλικιώτας συγκοινωνοὺς τῆς αὐτῆς σπουδαίας ἐκπαιδεύσεως.

¹⁾ Τοῦ φιλέλληνος Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου, τοῦ

“Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ἐνδύματος, ἐὰν νομίσετε εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἦν λαμβάνουν ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἀλλογενῶν συμμαθητῶν, **θὰ ἐπεθύμουν τὸ φόρεμα τὸ ὀνομαζόμενον Σουλιωτικόν, γυμνὸν ὅμως ἀπὸ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κεντήματα, δαπανηρὰ καὶ περιττὰ στολίδια.**

Τοῦτο περιορισμένον εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀπλότητα μοὶ φαίνεται τὸ προτιμότερον.

Τόμος Γ' σελ. 75

Τῷ κ. Ἐϋνάρδω

Εἰς Παρισίους

Μοθῶνη 30 Μαρτίου 1829

Διὰ νὰ συστήσωμεν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας καί, εἰ δυνατόν, εἰς ὅλα τὰ χωρία, πάλιν χρήματα θέλομεν διὰ τὴν κατασκευὴν διδασκτηρίων, καθισμάτων, δι' ἀγορὰν ἀβακίων καὶ πληρωμὴν διδασκάλων.

Ὑπάρχουν ἤδη τοῦλάχιστον 5000 παῖδια γνωρίζοντα νὰ ἀναγινώσκουν καὶ νὰ γράφουν καὶ ἀριθμοῦν καὶ ἐξ αὐτῶν ἕως 20 θέλω βάλει εἰς τυπικὸν σχολεῖον, ἵνα ἐξέλθωσιν ἄριστοι διδάσκαλοι δι' ἄλλα ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα.

Τὰ 50000 φράγκα σου λοιπὸν θέλουσιν ἐμβῇ εἰς χρῆσιν καὶ ἐπὶ τούτου θὰ ἐκδώσω ἐγκύκλιον.

Ἀλλὰ μὲ τὴν ποσότητα ταύτην δὲν δύναμαι νὰ ἀνεγείρω περισσότερα τῶν 7 ἢ 8 σχολείων μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς συντηρήσεως αὐτῶν καὶ τῆς πληρωμῆς τῶν διδασκάλων.

Μὲ χρειάζονται διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὅλης προνοήσεως τοῦλάχιστον 50 σχολείων ἥτοι 500—600,000 φράγκα.

Δὲν εἶναι ἄρα γε τρόπος καὶ ἄλλοι κεφαλαιοῦχοι

νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμά σου βάλλοντες εἰς τὴν τράπεζαν χιλιάδας τινὰς φράγκων εἰς ἄθροισιν τῆς εἰρημένης ποσότητος; Διττὸν θὰ ἐγίνετο τὸ ἐκ τούτου ὄφελος τὸ μὲν, ὅτι ἐξησφάλιζαν τὴν πίστιν τῆς τραπέζης, τὸ δὲ μᾶς ἐχορήγουν τὰ μέσα νὰ παρασκευάσωμεν ἐντὸς ὀλίγου τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν ἐν Ἑλλάδι.

Τόμος Γ' σελ. 82

Τῷ διοικητῇ τῶν Μεσσηνιακῶν φρουρίων

Ἀρκαδία 3 Ἀπριλίου 1829

Ἦδη μεταβαίνομεν εἰς ἄλλα τινὰ ἐπίσης σπουδαῖα, τὸ περὶ συστάσεως δηλαδή τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων.

Καὶ διὰ μὲν τὰ σχολεῖα σᾶς ἐπιτρέπομεν νὰ ἐπισκευάσετε τὸ ἐν Κορώνῃ σωζόμενον τζαμίον καὶ νὰ τὸ μετασχηματίσετε εἰς σχολεῖον ἀλληλοδιδασκτικόν, λαμβάνοντες μὲν τὴν δαπάνην ἐκ τῶν χρημάτων τῶν ἄνωτέρω σημειουμένων ἐπιτοπίων προσόδων, ἐρωτῶντες δὲ τὸν ἐν Μοθώνῃ ἀλληλοδιδάσκαλον περὶ τῆς κανονικῆς κατασκευῆς τῶν τε καθισμάτων καὶ τραπεζῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκαίων τοῦ σχολείου. Εἰς τὸ ἔργον σας τοῦτο θὰ εὔρετε προθύμους νὰ σᾶς βοηθήσουν τοὺς τέκτονας τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ.

Ὁ αὐτὸς μάλιστα διδάσκαλος ἡδύνατο ἴσως νὰ ἀρχίσῃ νὰ διδάσκῃ τὰ ἐν **Κορώνῃ** παιδία ἕως ὅτου κατασκευασθῇ καὶ ἐτοιμασθῇ τὸ τῆς Μοθώνης σχολεῖον. Καὶ τότε ἅμα ἀνοιχθέντος τοῦ σχολείου θέλει ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ μισθὸν 200 γρόσια μηνιαίως.

Σᾶς ἔδειξα τὸ μέρος, ὅπου τὸ τῆς Μοθώνης σχολεῖον πρέπει νὰ οἰκοδομηθῇ ἐκ τῶν 5000 γροσίων τῆς προγενομένης συνεισφορᾶς, ἣν, ἂν δὲν ἀρκέσῃ, εἴμεθα

ἔτοιμοι νὰ συμπληρώσωμεν, ὅπως ἡ οἰκοδομὴ λάβῃ ἐν πᾶσι τὴν προσήκουσαν συμμετρίαν.

Καὶ ὁ Γάλλος μηχανικὸς προσέφερεν ἡμῖν τὴν ὑπηρεσίαν του πρὸς τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ τε σχολείου καὶ τῶν πόλεων καὶ χωρίων ὅσα σήμερον αὐτόχρημα ἔχουν μεταβληθῇ εἰς ἐρείπια. Ὑμέτερον ἔργον εἶναι νὰ ἐπισπεύσετε ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ φιλέλληνος, ὅπως αἱ ἀνοικοδομήσεις αἱ πολλαχοῦ ἤδη ἀρχόμεναι γίνωνται κατὰ τύπον κανονικόν τε καὶ καλαισθητικόν. Γενομένων δὲ τῶν σχεδίων νὰ μᾶς τὰ πέμπητε, ἵνα τὰ θεωρήσωμεν καὶ μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν διατάξωμεν τὴν ἀκριβεστάτην ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

Καὶ διὰ τὸ Νεόκαστρον φροντιστέον ὅτε καὶ ὅπου δεήσῃ περὶ σχολείου καὶ κατὰ τὸ Νεόκαστρον τοῦ ὁποίου καὶ τὸν τύπον προσημειώσατε εἰς τὸ σχέδιον τῆς αὐτόθι ἀνεγερθησομένης πολίχνης.

Τόμος Γ΄ σελ. 91

Τῷ ἐκτάκτῳ ἐπιτρόπῳ Ἀρκαδίας

Αἴγινα 24 Ἀπριλίου 1829

“Ὅτε διεβαίνομεν διὰ Τριπολιτσᾶς οἱ ἐν τῷ ἀλληλοδιδασκτικῷ σχολείῳ ὑπηρετοῦντες μοὶ ἔδωκαν ἀναφορὰν συνοδεύουσαν τὴν γενομένην εἰσφορὰν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ σχολείου. Ἐγὼ δὲ τοῖς ὑπεσχέθην τὴν δυνατὴν ἀντίληψιν καὶ ἤδη ἔστειλα εἰς Τριπολιτσὰν μηχανικὸν καὶ τοῦ σχολείου τὸ σχέδιον ἔγινε καὶ ἐνεκρίθη καὶ ἀναδέχομαι τὰ τείνοντα εἰς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, τὰ περὶ τὸν μηχανικόν της, ὅστις θὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὰ ἔργα, εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν καθισμάτων κλπ. Ἀφ’ οὗ δὲ γνωρίσω τὸ ὅλον τῆς συνεισφορᾶς καὶ τὸν σταλησόμενόν μοι παρὰ τοῦ μηχανικοῦ ὑπολογισμόν τῶν ἐξόδων προθύμως θέλω χορηγήσει εἰς τοὺς ἐφόρους τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς συνεισφορᾶς. Ἐν τοσοῦτῳ παραγγεί-

λατε πρὸς τοὺς ἐφόρους νὰ ἐτοιμάσουν ἄνευ ἀναβολῆς ἀσβέστην, πέτραν καὶ ἄμμον ἐκ τῶν συναχθέντων χρημάτων.

Ὁ ἀρχιτέκτων φθάνει εἰς Τριπολιτσάν μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως τὰ ἔργα του καὶ τὸ σχολεῖον τελειώσῃ τὸ πολὺ ἐντὸς τοῦ Ἰουνίου μηνὸς σᾶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι εἶναι κατ' ἐπεῖγον νὰ προετοιμάσουν ἀπὸ τοῦ νῦν οἱ ἔφοροι ὅλην τὴν ὕλην περὶ ἧς ἀνωτέρω εἶπον.

Τέλος οἱ ἔφοροι τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ σχολείου Ζυγοβίστι ζητοῦν δι' ἀναφορᾶς των βοήθειάν τινα ὑπὲρ αὐτοῦ περὶ ἧς συνομιλήσας αὐτοπροσώπως μεθ' ἑνὸς ἐξ αὐτῶν καὶ μαθὼν ὅτι ὁ τοῦ διδασκάλου μισθὸς χορηγούμενος τοῖς πρὸς τὸ παρόν, σᾶς ἐπιτρέπω νὰ τοὺς δίδετε ἐπὶ τούτῳ 200 γρόσια κατὰ μῆνα ἀρχόμενοι ἀπὸ 1 Ἀπριλίου καὶ τοῦτο φροντίσατε νὰ γράψετε εἰς τοὺς ἐφόρους τοῦ εἰρημένου σχολείου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπισυνάπτομεν.

Τόμος Γ' σελ. 92

Τῷ προσωρινῷ διοικητῇ Κορίνθου

Αἴγινα 25 Ἀπριλίου 1829

Σᾶς εἶπον προφορικῶς πόσον ἐπεθύμουν νὰ προμηθεύσω, ὅσον τάχιστα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κορίνθου **σχολεῖον** ἀλληλοδιδακτικόν.

Ἦδη δὲ μανθάνων εὐχαρίστως ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητος **Ἀγίου Γεωργίου** ¹⁾ προθυμοποιοῦνται διὰ συνεισφορᾶς νὰ συστήσουν τοιοῦτον κατάστημα, σᾶς παραγγέλλω διὰ τοῦ παρόντος συντονώτατα νὰ ζω-
πυρώσετε τὴν προθυμίαν αὐτῶν καὶ λαμβάνοντες τὸν καιρὸν καθ' ὃν θέλουσι συναχθῇ πρὸς ἐκλογὴν τῆς ἐπαρχιακῆς δημογεροντίας νὰ ἀξιόξετε τὴν συνεισφο-
ρὰν κατὰ τὸν χρησιμώτατον καὶ προσφορώτατον τρό-

πον. Εἶπατε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι καὶ ἐγὼ θέλω λάβει μέρος εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ ἀρχιτέκτονα θέλω τοῖς στείλει πρὸς σύμμετρον κατασκευὴν τοῦ σχολείου τῶν καὶ διδάσκαλον ἐν τοσοῦτῳ θέλω φροντίσει νὰ τοῖς ἐκλέξω ἱκανὸν πρὸς ὠφέλειαν τῶν παιδίων ὅλης τῆς ἐπαρχίας. Ταῦτα νὰ φροντίσετε νὰ μοὶ γράψετε κατ' εὐθείαν.

Τόμος Γ' σελ. 96

Τῷ Ἰωάννῃ Ἐυνάρδῳ εἰς Παρισίους

Αἴγινα 29 Ἀπριλίου 1829

Πρὶν τελειώσω πρέπει νὰ δώσω λόγον τῆς βραδείας δημοσιεύσεως τοῦ δωρηματός σου τῶν 50.000 φράγκων. Ἡθέλησα πρώτιστα πάντων νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτοπροσώπως τὸν τόπον καὶ νὰ ἴδω τὰ τε ὑπάρχοντα ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ τὸ πλῆθος τῶν παιδίων ὅσα μένουν ἄνευ σπουδῆς. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς σιωπῶ ὡς περιεχόμενα ἐν τῷ γράμματί μου πρὸς τὴν ἐταιρείαν τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας.

Περὶ δὲ τῶν χρημάτων σου σοὶ λέγω ὅτι θέλων νὰ συστήσω ἤδη σχολεῖον **προπαρασκευαστικὸν διδασκάλων**, τὰ μεταχειρίζομαι εἰς οἰκοδομὴν αὐτοῦ ὅπερ θὰ λάβῃ τὸ ὄνομά σου καὶ ὅπερ θὰ εἶναι μέρος τοῦ ὀρφανοτροφείου, τὸ ὁποῖον περιέχει ἤδη 500 ὀρφανά. Διὰ δὲ τοῦ **προπαρασκευαστικοῦ σχολείου** ὅλον τὸ ἔθνος θέλει μεθέξει τῶν εὐεργεσιῶν σου χωρὶς νὰ ὑποφέρῃ ἡ Κυβέρνησις τὴν ἀμηχανίαν τοῦ δίδειν τὴν προτίμησιν εἰς τὴν Πελοπόννησον μᾶλλον παρὰ εἰς τὰς νήσους ἢ τὰν ἀπάλιν. Καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἄρχεται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἐγὼ δὲ ἀναβάλλω τὴν δημοσίευσιν τοῦ ψηφίσματος ἕως ὅτου λάβω τὰς ἀποκρίσεις καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν σου.

ὑποκειμένων, ἅτινα ἐπικαλοῦμαι προστάτας τῶν σχολείων μας, παρακαλῶ νὰ φροντίσης νὰ μὲ συμβοηθήσης, ὅπως τὸ πρᾶγμα γίνη ἐν γοργότητι συμμέτρῳ πρὸς τὸν δίκαιον πόθον τοῦ θαυμασίου τούτου λαοῦ.

Ἀριθμ. 11637

Γεν. Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος

29 Ἀπριλίου 1829

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος
πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν ἐν Ἑλλάδι
ἁλληλοδιδασκτικῶν σχολείων

Ὅσα ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἁλληλοδιδασκτικῶν σχολείων ἐπεσκέφθημεν προσωπικῶς, μᾶς ἐπροξένησαν εὐχαρίστησιν κατὰ πάντα. Ἐπεθυμοῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον **τὴν εὐγνωμοσύνην μας** πρὸς τοὺς ἀξιολόγους πολίτας, οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸν διοργανισμόν των, πρὸς τοὺς διδασκάλους οἱ ὅποιοι, καίτοι σχεδὸν πάντων στερούμενοι κατῴρθωσαν νὰ προοδεύσουν τὰ καταστήματα ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, οἱ ὅποιοι δεικνύουν ἤδη τί ἡμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ παρ' αὐτῶν ἡ πατρίς. Ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἀποδείξωμεν καταλληλότερον τὴν κατὰ τοῦτο ἐπιθυμίαν μας εἰμὴ διατάττοντες τὰ ἐφεξῆς.

Νὰ μᾶς σημειώσης ἐκείνους τῶν μαθητῶν σου, ὅσοι ἔδωκαν ἀδιακόπως προφανῇ δείγματα τῆς ἐμφύτου κλίσεως καὶ ἱκανότητός των εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου τῶν ἁλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, καθότι ἔχομεν σκοπὸν νὰ τοὺς καλέσωμεν διὰ νὰ τελειοποιηθῶσιν **εἰς τὸ πρωτότυπον σχολεῖον**, τὸ ὅποιον συσταίνομεν εἰς Αἴγιναν.

Ἀμα λαβόντες τὴν σημείωσιν ἐκ μέρους ὅλων τῶν

διδασκάλων τῶν ἤδη καθεστώτων ἀλληλοδιδασκτικῶν
σχολείων, θέλομεν προσδιορίσει τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς
τὸ πρωτότυπον σχολεῖον εἰσαχθησομένων μαθητῶν.
Ἄλλὰ προτοῦ νὰ γενοῦν παραδεκτοί, θέλουν ἐξετα-
σθῇ ἀπὸ τὴν ἐπὶ τούτῳ συστηθησομένην ἐπιτροπὴν.

Διὰ νὰ ἀποζημιώσωμεν δὲ κατὰ τὸ δίκαιον τοὺς
διδασκάλους διὰ τὰ ἔξοδα ὅσα μέχρι τοῦδε ἔκαμον,
θέλοντες νὰ διεγείρουν τῶν μαθητῶν τὴν φιλοτιμίαν
προσφέρομεν εἰς αὐτοὺς δωρεὰν ἀνὰ 300 γρόσια δι'
ἕκαστον τῶν μαθητῶν, ὅσοι μέλλουν νὰ γενοῦν παρα-
δεκτοὶ εἰς τὸ πρωτότυπον τοῦτο σχολεῖον.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 25 Ἀπριλίου 1829

Ὁ Κυβερνήτης

Ἰω. Α. Καποδίστριας

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Ν. Σπηλιάδης

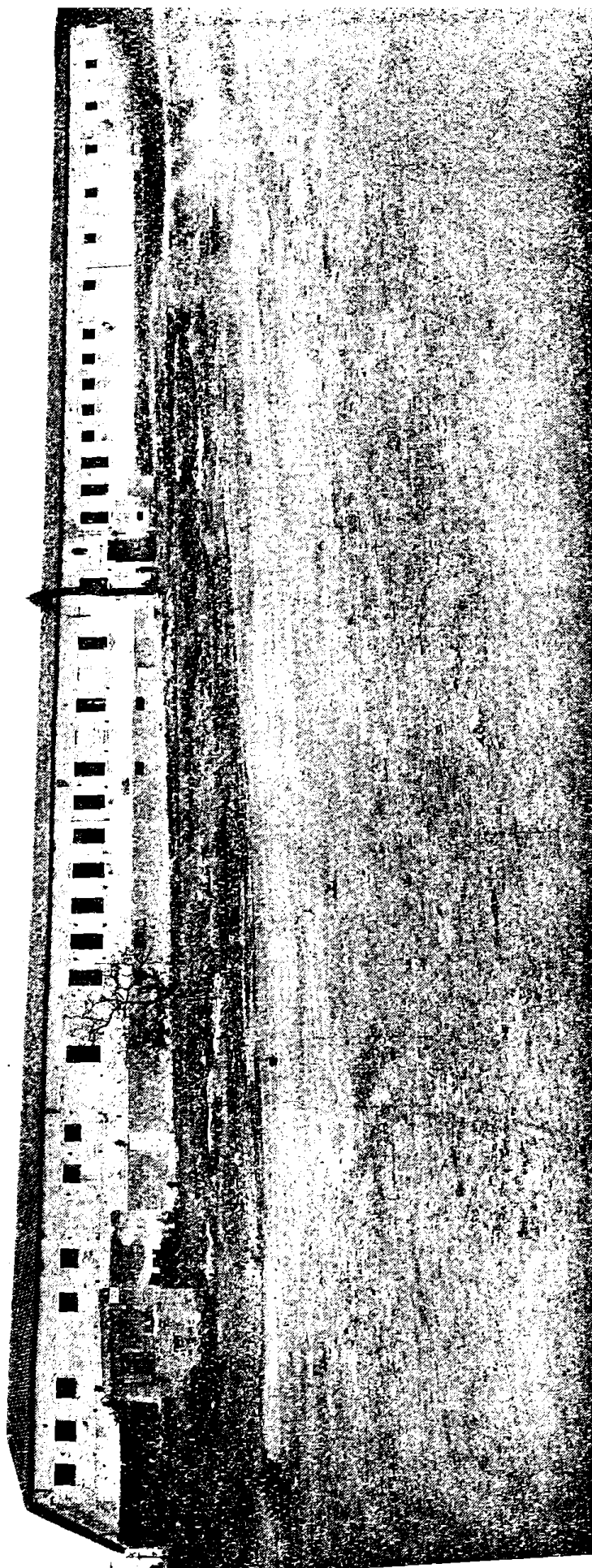
Τόμος Γ΄ σελ. 106

Τῷ Στρατηγῷ Συνέϊδερ ι')

Αἴγινα 11 Μαΐου 1829

.
Θαρρούντως λοιπὸν σᾶς παρακαλῶ σήμερον, Κύριε
Στρατηγέ, νὰ μᾶς συνδράμετε διὰ τὴν σύστασιν ἐνὸς
ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου ἐν Πάτραις. Οἱ μὲν κά-
τοικοι τῆς πόλεως ἤνοιξαν συνεισφορὰν αὐτοπροαίρε-
τον ὑπὲρ τούτου, ἡ δὲ Κυβέρνησις θέλει συμμαχήσει
προθύμως κατὰ τὸ μέτρον τῶν μικρῶν αὐτῆς πόρων.

Μένει νὰ εὕρωμεν τὸ κατάλληλον μέρος διὰ τὸ
σχολεῖον, ὅπερ καὶ εἶναι **ἐν παλαιὸν τζαμίον**. Τοῦτο
μὲ κάμνετε μεγάλην χάριν νὰ προστάξετε νὰ δοθῇ
εἰς χεῖρας τοῦ προσωρινοῦ διοικητοῦ Πατρῶν.

Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος

25 Μαΐου 1829

Ἀριθμ. 12478

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

Περίληψις

Οἱ 500 ὀρφανοὶ ἐστεγάσθησαν εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον Αἰγίνης ἐκ τῆς γενναίας χορηγίας φιλελλήνων. Τὴν γενικὴν ἐπιστάσιν τοῦ ὀρφανοτροφείου ἀναθέτει εἰς ἐπιτροπὴν : 1) Ἑκτακτον ἐπίτροπον Δυτικῶν Σποράδων, 2) ἱεροδιάκονον Γρηγ. Κωνσταντᾶν καὶ 3) τὸν ἀρχιμανδρίτην Λεόντιον Καμπάνην.

Ὁ Καμπάνης ἔχει ἄμεσον ἐπιστάσιν καὶ τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας τοῦ ὀρφανοτροφείου.

Ὁ ἱεροδιάκονος Νικητόπουλος διορίζεται διδάσκαλος διευθύνων τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν παιδείαν εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον.

Ὅσοι ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ ὀρφανοτροφείου εἶναι εἰς θέσιν νὰ λάβουν ἀνωτέραν παιδείαν σχηματίζουν ἰδιαιτέραν τάξιν, εἰς ἣν προστίθενται οἱ μαθηταὶ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς, οἵτινες στέλλονται **διὰ τὸ πρότυπον σχολεῖον**, καθὼς καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων ἐπιθυμοῦν νὰ διορισθοῦν **διδάσκαλοι εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα**.

Τὴν ἀγωγὴν ὅλων αὐτῶν ἐμπιστευόμεθα εἰς τὸν Γρηγ. Κωνσταντᾶν, Ἰωάν. Βενθύλον καὶ Κ. Νικητόπουλον. Ὁ Νικητόπουλος καὶ Βενθύλος διορίζονται συμβοητοὶ τῆς διὰ τοῦ Α' ἄρ. ἐπιτροπῆς μετὰ τῆς ὁποίας θέλουν προβάλει τὰς διατάξεις, ὅσαι ἀνάγονται εἰς τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν ἐντὸς τοῦ ὀρφανοτροφείου καὶ εἰς τὸν διοργανισμὸν τοῦ προτύπου σχολείου.

Αἶγινα 16/28 Μαΐου 1829

Ὁ Κυβερνήτης

Ἰω. Α. Καποδίστριας

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Γενική Ἐφημερίς
"Ἄργος 18 Ἰουλίου 1829

.....
Ἀφ' ὅτου ἤλθομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐνησχολήθημεν περὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν Ἑλληνοπαίδων, τοὺς ὁποίους ἡ ταλαιπωρία καὶ τοῦ τόπου ὁ ὀλεθρος παρέδιδαν εἰς τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἀπώλειαν.

Τὸ ὀρφανοτροφεῖον Αἰγίνης περιλαμβάνει ἤδη 500 καὶ τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα τὰ εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ὀργανισθέντα χορηγοῦν εἰς ἐπέκεινα τῶν 6000 παιδία τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως τὴν ὠφέλειαν.

Ἐν τυπικὸν καὶ κανονικὸν σχολεῖον θέλει ὀργανισθῇ εἰς τὴν Αἷγιναν. Εἰς τὸ σχολεῖον αὐτὸ θέλουν μορφώνεσθαι μαθηταὶ ἱκανοὶ νὰ διδάσκωσι τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον ἀναγκαίαν εἰς τὸ ἔθνος.

Ἐλπίζομεν ὅτι, διὰ τῆς θείας ἀντιλήψεως καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν γενναίων φίλων τῆς Ἑλλάδος θέλομεν δυνηθῇ νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν καὶ χωρίον τὴν ὠφέλειαν τῶν στοιχειωδῶν σχολείων.

Ὅταν ἡ βᾶσις αὐτὴ τεθῇ ἐπάνω εἰς σταθερὰ θεμέλια, τότε χρέος τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ συστήσῃ χωρὶς ἀναβολὴν **κεντρικὰ σχολεῖα εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς ἐπικρατείας**, ὅπου οἱ κατὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν τελειοποιηθέντες θέλουν καταστῇ ἐπιδεκτικοὶ διδασκαλῖος ἀνωτέρας εἰς τε τὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας.

Τῷ Κόμητι Δελαστεῖρ
Προέδρῳ τῆς Φιλελληνικῆς Ἑταιρείας
εἰς Παρισίους

Ἔργος 15 Αὐγούστου 1829

Σήμερον μόλις ἔλαβον ἐπιστολήν σας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπαντῶν σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε μὲν ὑμεῖς, νὰ προσφέρετε δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς συνέδρους σας τὴν ὁμολογίαν τῆς εὐγνωμοσύνης ἐμοῦ τε καὶ τῶν γονέων, ὅσων τὰ τέκνα ἐπιμελεῖσθε καὶ παιδαγωγεῖτε.

Μεγάλως λυποῦμαι ὅτι δύο νέοι **Ἀποστόλης** καὶ **Καραϊσκάκης** δὲν ἐπωφελήθησαν περισσότερο ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιμελείας. Ἀντιπαρηγοροῦμαι δὲ μανθάνων ὅτι ἐξ ἐναντίας **ὁ Νέγρης** καὶ **ὁ Ψύχας** ἐπάξιοι φαίνονται αὐτῆς διὰ τῆς εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν χημείαν ἐπιδόσεως. Ἐκ τῶν ἐπιστημῶν τούτων, ἂν ἔχουν καὶ φιλοπατρίαν, θὰ δυνηθοῦν μεγίστας ὠφελείας νὰ εἰσφέρουν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν συσταθοῦν τὰ Διδασκαλεῖα, περὶ ὧν μοὶ γράφετε, τότε θέλω παρακαλέσει τὴν ὑμετέραν χρηστότητα νὰ δεχθῇ εἰς αὐτὰ τινες τῶν ἡμετέρων νέων ἐχόντων ἤδη τὰς ἀρχὰς τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐπιδεικνύοντων φυσικὴν εἰς τὰς μαθήσεις κλίσιν καὶ ἰκανότητα¹⁾.

Νῦν δὲ εὐγνωμονέστατα δέχομαι τὰ διερμηνευόμενά μοι περὶ τῶν Διδασκαλείων, ἐξ ὧν ἴσως εὐτυχήσω νὰ μιμηθῶ τὰ πρὸς σύστασιν παρομοίων εὐθύς ὥς εὖρω συμφόρους περιστάσεις. Διότι πρὸς τὸ παρὸν μόνον **τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ δύναμαι νὰ κανονίσω καὶ ἐπεκτείνω.**

¹⁾ Ἐξ αὐτοῦ πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὸ 1829 δὲν εἶχον ἀκόμη εἰς Γαλλίαν συσταθῇ εἰδικὰ Διδασκαλεῖα (Écoles Normales).

Τόμος Γ' σελ. 221

Πρὸς

Τὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρφανοτροφείου Ἐπιτροπὴν

Αἴγινα 7 Σεπτεμβρίου 1829

Κατὰ τὰς καθημερινὰς παρατηρήσεις μου καὶ κατὰ τὰς πληροφορίας, ἃς ἔλαβα ἐγὼ ὁ ἴδιος συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν ἐλθόντων εἰς τὸ κατάστημά σας καὶ ὑποψηφίων διδασκάλων κατὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, ἐπείσθην ὅτι οἱ πλείστοι αὐτῶν—ἵνα μὴ εἴπω πάντες — νομίζουν τὸ σπουδαῖον ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ αὐτὴν τὴν μέθοδον ὡς πάντῃ ὑλικὸν καὶ συνιστάμενον εἰς τὴν ἐντέλειαν σχημάτων τινῶν τῶν βραχιόνων καὶ στροφῶν τοῦ σώματος, διότι ὡς μάθουν τὰ ἀπλᾶ σημεῖα τῶν πρωτοσχόλων ζητοῦν συστατικά, ἵνα προσληφθοῦν διδάσκαλοι καὶ ἢ πολλὰ μετρίως γινώσκουσι τὴν γλῶσσαν ἢ καὶ ἐνίστε διόλου.

Νομίζω ὅτι ἡ γνώμη σας θὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν ἰδικήν μου, ὅτι δηλαδή ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν μόνην ἱκανότητα τοῦ πρωτοσχόλου, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας θέλει νὰ ἐπαγγέλλεται τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφήν.

Ἄς μὴν εἶναι ὁ διδάσκαλος ἐντελής φιλόλογος, ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν γραμματικὴν καὶ τῶν συγγραφέων τινάς, ἵνα καὶ ἡ ἀνάγνωσις γίνεται καθῶς πρέπει καὶ ἡ γραφὴ ὀρθῶς.

Διὰ ταῦτα σᾶς προβάλλω νὰ προσέξετε εἰς τὰ σχολεῖα σας τὸν ἀκόλουθον κανονισμόν.

1) Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν θὰ συστήσῃ οὐδένα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὡς ἱκανὸν νὰ διευθύνῃ ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον, ἐὰν δὲν εἶναι εἰδήμων τῆς Γραμματικῆς καὶ ἱκανὸς νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὴν καθωμιλημένην τὸν Αἴσωπον, Ἰσοκράτην καὶ Ξενοφῶντα. Εὐχῆς ἔργον θὰ ᾔτο νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐξηγῇ καὶ Ὅμηρον.

2) Οὔτε ἡ Ἐπιτροπὴ, οὔτε καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ ἀλληλοδιδασκτικοῦ κεντρικοῦ σχολείου, θὰ ἐκδώσῃ

ἔγγραφα ἱκανότητος πρὸς τοὺς ζητοῦντας αὐτὰ διὰ
νὰ διορισθοῦν διδάσκαλοι τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς με-
θόδου εἰς τὰς πόλεις τοῦ Κράτους, κωμοπόλεις καὶ
χωρία.

3) Ἡ ἐξέτασις αὐτῶν θὰ γίνεται ὑπὸ ἀπάσης τῆς
Ἐπιτροπῆς παρ' ἐμοῦ Προεδρευομένης καὶ θὰ λαμ-
βάνη ἕκαστος, ἐὰν ἀναδειχθῇ ἱκανός, τακτικὸν δι-
πλωμα παρὰ πάντων τῶν μελῶν καὶ παρὰ τοῦ Προέ-
δρου ὑπογεγραμμένον.

Τόμος Γ' σελ. 231

Τῷ Κ. Ροβέρτῳ Φόρστερ
εἰς Λονδῖνον

Αἴγινα 15 Σεπτεμβρίου 1829

Ἀρκοῦμαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω μόνον εἰλικρινῶς
διὰ τὴν εὖνουν ὑμῶν σπουδὴν περὶ τὸ ζωτικὸν τοῦτο
τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως μέρος, ἥτις μόνον διὰ
τῆς βοηθείας τῶν γενναίων αὐτῆς φίλων θὰ ἐπιτύχη.

Ὅσα μοὶ γράφετε περὶ τοῦ νέου Περιίδου δεινὸν
πόθον μοὶ ἐγείρουν ὅπως φθάσῃ τάχιον ἐνταῦθα καὶ
μοὶ παράσχῃ δείγματα τῆς τε μαθήσεως καὶ καλοκα-
γαθίας, ἃς ἤντλησεν ἐκ τοῦ ὑμετέρου σχολείου.

Ἀσμένως δὲ θέλω μεταχειρισθῇ καὶ τὸν νέον Λάμ-
προν ἀναχωροῦντα, ὥς μοὶ γράφετε, μετ' οὐ πολὺ ἐξ
Ἀγγλίας.

Ἀμφότεροι δὲ θὰ ἔχουν θέσιν εἴτε διευθύνοντες
ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἴτε πα-
ραδίδοντες εἰς τὸ ἐν Αἰγίνῃ ἰδρυθησόμενον τυπικόν¹⁾.

Τὸ ὀρφανοτροφεῖον, ὃπερ ἠδυνήθην νὰ συστήσω
ἐνταῦθα διὰ φιλοτίμου συνδρομῆς εὐεργετῶν τινων
τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει ἤδη 500 περίπου μαθητάς.

Οὐδ' ἔμεινεν ἄργον τὸ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως δο-

¹⁾ Ἐννοεῖ ἐνταῦθα εἶδος Διδασκαλείου. Ἡ λέξις τυπικὸν
φανταζόμεθα, ὅτι εἶναι κατὰ λέξιν μετάφρασις τῆς γαλλικῆς
ὀνομασίας τοῦ Διδασκαλείου (École Normale).

θὲν παράδειγμα, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς Ἐπικρατείας καὶ παρὰ πάσαις ταῖς τῶν πολιτῶν τάξεσιν ἐξηγέρθη ὁ τῆς μαθήσεως ζῆλος καὶ ἡ ἀμάθεια εἰς τὸ ἐξῆς θεωρεῖται ἀσυμβίβαστος μὲ τὰ χρέη τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιβαλλόμενα εἰς τὸν ἐλεύθερον ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸν Χριστιανόν.

Ἐὰν δὲ ὁ Παντοδύναμος Κύριος εὐλογήσῃ τοὺς ἡμετέρους ἀγῶνας, τῆς σπορᾶς ἡμῶν πεσοῦσης εἰς εὖγονον χώραν, θέλει ριζώσῃ τὸ δένδρον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πολυεύκαρπον θέλει ἀνατρέξῃ εἰς ὕψος.

Καὶ ἂν ἀπόκειται εἰς ἐμὲ νὰ ἀπολαύσω ποτὲ ἀναψυχὴν ἐκ τῶν τοιούτων μόχθων, θὰ εὔρω τὴν ἀναψυχὴν ἐν τῇ πληροφορίᾳ ὅτι οὐδόλως ἡμέλησα, ὅσον μοὶ συνεχώρουν οἱ ἀσθενεῖς μου πόροι, νὰ προβιβάσω τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνέρθωσιν.

Τόμος Γ΄ σελ. 247

Τῷ κ. Α. Κοραῇ
εἰς Παρισίους

Ἐκ Ναυπλίου 4 Ὀκτωβρίου 1829

Ἐφθασαν τὰ βιβλία ἅτινα ἀπεστείλατε καὶ κατετάχθησαν εἰς τὴν ἰδρυομένην βιβλιοθήκην παρὰ τῷ τυπικῷ σχολεῖῳ Αἰγίνης.

Περὶ δὲ τῶν σταλέντων κατὰ τὸ 1826 καὶ 1827 δὲν ὑπῆρξε τρόπος νὰ εὔρω τί ἀπέγιναν, οὔτε ποῖοι τὰ ἔχουν.

Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ τόσον ταχέως ὅσον αἱ ἀνάγκαι τὸ ἀπαιτοῦν καὶ ἡμεῖς τὸ ἐπιθυμοῦμεν.

Διὰ τὰ σχολεῖα χρειάζονται οἰκήματα, ἐγὼ δὲ φθᾶσας ἐνταῦθα εὔρηκα μόνον καλύβας ὅπου ἐσκεπάζοντο πλῆθος οἰκογενειῶν πειναλέων.

Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ὅμως ἐ. ἔ. ὑπάρχει ἐν Αἰγίνῃ

τὸ ὀρφανοτροφεῖον ¹⁾), περιέχον 500 παιδιά καὶ παρ' αὐτῷ ἔν **τυπικὸν σχολεῖον** ἀρχόμενον ἤδη τοῦ ἔργου του.

Συνεστήθησαν δὲ πολλὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ ἤδη περὶ τὰ 6000 πτωχὰ παιδιά ἀναγινώσκουν, γράφουν καὶ ἀριθμοῦν.

Θέλω νὰ οἰκοδομήσω καὶ **ἄλλα τυπικὰ σχολεῖα ὅταν λάβω** τοὺς τρόπους καὶ νῦν καταγίνομαι εἰς τὴν συλλογὴν τῶν περὶ τούτων ἀναγκαίων χρημάτων.

Ταῦτα σᾶς ἀπαριθμῶ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι γίνεται μὲν τι καλὸν ὅχι ὅμως ὅσον θέλω ἐγὼ καὶ σεῖς.

Ἔχετε πεποίθησιν ὅτι ὅσα βιβλία μᾶς στείλετε εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ πάθουν τὸ πάθημα τῶν βιβλίων τοῦ 1826 καὶ 1827.

Ὅθεν στείλετε ὅσα δύνασθε καὶ παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε 2000 φράγκα ὅχι ἔναντι τῶν σταλέντων βιβλίων, ἀλλ' ὡς πολλοστομόριον ἀπόδομα τῶν πρὸς ὑμᾶς ὑποχρεώσεων τοῦ Γένους.

,

Τόμος Γ' σελ. 263

Τῷ Ἱππότη Κ. Μουστοξείδῃ ²⁾)

εἰς Αἴγιναν

Ναύπλιον 21 Ὀκτωβρίου 1829

Ἰδοὺ πρὸς τὸ παρὸν τὸ πρῶτον μέρος τῶν ἔργων, ἐπὶ τὰ ὁποῖα τάσσεσθε, μετὰ ταῦτα δὲ θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ τὸ δεύτερον καὶ γενναιότερον. **Σταυρὸς εἰς τὸ ὁποῖον καταδικάζονται ὅλοι οἱ συμμετέχοντες τῆς ἐμῆς τύχης.**

¹⁾ Τὰ ἔξοδα τοῦ ὀρφανοτροφείου κατέβαλλεν ἐξ ἰδίων του ὁ Καποδίστριας ὡς τοῦτο ἐξηγεῖται ἐξ ἐγγράφου πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπὴν . . . Ἐπιθυμῶ κύριοι τὰ ἔξοδα τοῦ ὀρφανοτροφείου νὰ περᾶτε εἰς βάρος μου . . . Τόμ. Γ' σελ. 220.

²⁾ Ὁ Μουστοξείδης διωρίσθη Πρόεδρος τοῦ ὀρφανοτροφείου καὶ διευθυντῆς Μουσείου μὲ 150 δραχ. τὸν μῆνα.

Γράφω τῷ Βιάρῳ περὶ τοῦ Ὁρφανοτροφείου ἐπιθυμῶν νὰ σᾶς ἐγκαθιδρύσῃ καθὼς πρέπει, ἵνα δυνηθῇτε νὰ παράσχητε εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς προσδοκωμένας παρ' ὑμῶν ὠφελείας.

Σᾶς στέλλω τὰ τρία ἔγγραφα πρὸς δὲ καὶ ὅλα τὰ πρωτότυπα τῶν ἄλλων διαταγμάτων, ὅσα θέλετε λάβει μετέπειτα ὑμεῖς καὶ αἱ τρεῖς ἐπιτροπαί.

Τὸ περὶ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς δὲ προορίζεται κυρίως διὰ τὸν Κ. Δυτρὸν ἐλευσόμενον ὅσον οὕπω εἰς Αἴγιναν, ἄνδρα ἄξιον καὶ πολλάκις ἐπιδειξάμενον ἔμοι τὴν γνησίαν καὶ εἰλικρινῇ αὐτοῦ σπουδὴν περὶ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα.

Καταγίνομαι ἤδη εἰς ἄλλην ἐργασίαν, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν ἀποβλέπουσαν, **τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων** καὶ τὰς ἐξετάσεις. Θὰ σᾶς στείλω καὶ ταῦτα διὰ νὰ μᾶς βοηθήσετε καὶ ὑμεῖς.

Τόμος Γ' σελ. 264

Γενικὴ Ἑφημερίς

Πρὸς

τοὺς κ.κ. Δυτρὸν, Ι. Κοκκῶνην καὶ Ν. Νικητόπουλον

Ναύπλιον 21 Ὀκτωβρίου 1829

Τὸ συνημμένον διάταγμα σᾶς ἀποδεικνύει πληρέστατα, Κύριοι, τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων ζῆλον σας.

Παραγγέλλεσθε νὰ παρατηρήσετε τὰ συγγράμματα τῶν ὁποίων ἡ μετάφρασις ἀνετέθη εἰς τοὺς κ. κ. Κοκκινάκην καὶ Ρωσέτον, οἱ ὅποιοι προσκαλοῦνται παρὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Γραμματέως νὰ σᾶς τὰ κοινοποιήσουν.

Ἐπιθυμοῦμεν ἐπομένως νὰ ὑποβάλῃτε εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅσα καὶ ὅποια μέτρα ὀφείλει νὰ λάβῃ διὰ νὰ δώσῃ εἰς ὅλα τῆς Ἐπικρατείας τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ παιδευτήρια ὁμοιομόρφους πίνακας. Οἱ παρὰ τοῦ ἀποθανόντος Κλεοβούλου συνταχθέντες λογίζονται σήμερον προτιμότεροι ¹⁾).

Ἡ ἐν Παρισίοις Φιλελληνικὴ Ἑταιρεία μᾶς ἀναγγέλλει ὅτι θὰ μᾶς ἀποστείλῃ συντόμως ἱκανὸν ἀριθμὸν τῶν πινάκων τούτων περὶ τὴν τύπωσιν τῶν ὁποίων ἤδη καταγίνεται.

Εἰς τὸ τέλος θὰ μᾶς γνωστοποιήσετε τὰς παρατηρήσεις σας περὶ τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἀντικειμένων ὧν ἡ Κυβέρνησις ἔχει χρεῖαν διὰ νὰ ὀργανώσῃ ἀκολουθῶς τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν Ἐπικράτειαν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δὲν θὰ εἶναι πρὸς τὸ παρὸν ὀλιγώτερος τῶν 300—400.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀρφανοτροφείου μετὰ τοῦ ὁποίου διατάσσεσθε νὰ συνεννοῆσθε, θὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ περὶ τῶν ὑλικῶν μέσων πρὸς χρῆσιν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ χορηγήσῃ.

Ἐπὶ πλεόν θὰ σᾶς προσφέρῃ καὶ τὴν σύμπραξίν του, ὅσάκις κρίνετε πρέπον νὰ λάβετε παρ' αὐτοῦ πληροφορίας περὶ τοῦ ἔργου, ὅπερ ἀναλαμβάνετε.

¹⁾ Ὁ Κλεόβουλος ἐκ Φιλιππουπόλεως μὲ μὀρφωσιν ἱκανὴν εἰς Βιέννην καὶ Ἑλβετίαν ἐσπούδασεν ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον κατὰ τὸ 1815—1816. Ἰδρυσε σχολεῖον εἰς Ἰάσιον ἐξ οὗ ἀπεφοίτησαν πλεόν τῶν 100 διδάσκαλοι ἱερωμένοι καὶ μὴ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς. Ἐν Παρισίοις εὕρισκόμενος συνέταξε διὰ συνδρομῆς τοῦ ὁμογενοῦς Ν. Ρωσέτου τοὺς περιφερομένους ἀλληλοδιδασκτικοὺς πίνακας.

Τὸ 1828 διωρίσθη διευθυντὴς ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου τῆς ἐν Πόρῳ σχολῆς τῶν ὀρφανῶν. Ἀλλὰ μεταβὰς εἰς Σῦρον διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν οἰκογένειάν του ἀπέθανεν ἐκ πανῶλους 28 Ἰουλίου 1828.

Γενική Ἐφημερίς 21—10—1829

Πρὸς

τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὁρφανοτροφείου
καὶ Ἐφορον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου

Κύριον Α. Μουστοξείδην

Ναύπλιον 21 Ὀκτωβρίου 1829

Τὰ ψηφίσματα τὰ ὁποῖα διετάχθη ὁ ἐπὶ τῆς Δημο-
σίας Παιδεύσεως καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμμα-
τεὺς νὰ σᾶς διευθύνῃ σᾶς πληροφοροῦν τὴν δικαίαν
ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὰ φῶτα καὶ τὸν
πατριωτισμόν σας.

Καταβάλλοντες πᾶσαν φροντίδα περὶ τὸ Ὁρφα-
νοτροφεῖον θέλετε κοινοποιήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ
πρόσφορα μέτρα, τὰ ὁποῖα θέλει ἐνεργήσῃ διὰ νὰ
φέρῃ τὸ κατάστημα τοῦτο εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Πατρίς
ἐπιθυμεῖ τελειότητα.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ προπαρασκευάσωμεν τὰς θεμε-
λιώδεις ἀρχὰς τυπικοῦ σχολείου εἰς ὃ θέλουν μορφωθῇ
διδάσκαλοι διὰ τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα τῆς ἐπι-
κρατείας σὲ ἐπιφορτίζομεν νὰ λάβῃς πληροφορίας
τῶν ἐνεργηθέντων ἄχρι τοῦδε πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν
καὶ θὰ καθυποβάλῃς εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅσα ἀκολού-
θως πρέπει νὰ ἐνεργηθοῦν. Ἡ διορισθεῖσα ἐπιτροπὴ
περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ σύνταξιν βιβλίων καὶ τῶν ἄλλων
ἀναγκαίων διὰ τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα διετά-
χθη νὰ συνεννοῇται μετὰ σοῦ καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰς
πληροφορίας καὶ παρατηρήσεις τὰς ὁποίας θέλεις
χορηγήσῃ εἰς αὐτὴν περὶ τὸ οὐσιῶδες ἔργον τὸ ὁποῖον
ἐπεφορτίσθη νὰ ἐκπληρώσῃ.

Ὅφείλεις, κύριε, νὰ μᾶς κοινοποιήσῃς τὰς ἰδέας
σου περὶ τῶν ἀναγκαίων μέτρων εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ
ψηφίσματος, δυνάμει τοῦ ὁποίου σᾶς ἐμπιστεύονται
τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου.

Γενική Ἐφημερίς 19 Νοεμβρίου 1829

Πρὸς τοὺς ἐλλογιμωτάτους
Κ. Γεννάδιον καὶ Ι. Βενθύλον

Ναύπλιον 1 Νοεμβρίου 1829

Διὰ νὰ ἐπιτύχη τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον προέθετο ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸ Α' ψήφισμα θεωρεῖ ὡς πρώτην βάσιν τὸν **Ὁργανισμὸν τοῦ κεντρικοῦ σχολείου Αἰγίνης** ὃς, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουν προπαρασκευασθῇ ἐγκαίρως οἱ μέλλοντες νὰ διευθύνουν τὰ τυπικὰ σχολεῖα διδάσκαλοι τὰ ὁποῖα θὰ συσταθοῦν εἰς διάφορα μέρη τῆς ἐπικρατείας.

Ἡ θέσις τῆς Αἰγίνης, ἡ διαμονὴ τῶν ἐπιτροπῶν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, τῶν ὁποίων τὰ μέλη δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτόν, πείθουν τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐκλέξη τὸ μέρος τοῦτο εἰς σύστασιν τοῦ κεντρικοῦ σχολείου καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ὑμᾶς τὴν διευθύνσιν αὐτοῦ ἔχουσα ὅλην τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἐκπληρώσετε τὸ ἔργον τοῦτο ἀξίως τῶν εὐχῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς, ἐὰν ἀφιερώσετε ἑκάτερος ὀλίγην ὥραν τῆς ἡμέρας εἰς παράδοσιν μαθημάτων.

Συνεννοούμενοι διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ Κ. Α. Μουστοξείδου θέλετε κανονίσαι τὸν προσωρινὸν κανονισμὸν τοῦ κεντρικοῦ τούτου σχολείου καὶ τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὸ διορίζοντες καὶ ἀπὸ τὰ μέλη τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν ὁποῖους κρίνετε ἱκανοὺς νὰ διδάσκουν εἰς μάθημα καὶ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν.

Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι θέλετε ἀναδεχθῇ μετὰ προθυμίας τὸ ἔργον τοῦτο διὰ νὰ καταβάλετε τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς παιδείας εἰς τὴν νεο-

λαίαν τοῦ Ἑθνους σας, διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ ὁποίου
ἠγωνίσθητε ἐξ ἀρχῆς μὲ τόσον ζῆλον.

Γενικὴ Ἑφημερίς Κυβερνήσεως

22 Ἰανουαρίου 1830

Ἀριθμ. 97

Προθυμοποιούμενοι νὰ συστήσωμεν **σχολεῖα τυπικὰ**
διὰ τὴν τελειοτέραν τῶν ἀλληλοδιδασκομένων παί-
δων ἐκπαίδευσιν κρίνοντες ἀναγκαῖον νὰ προπαρα-
σκευασθῶσιν οἱ μέλλοντες νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν διεύ-
θυνσιν αὐτῶν καὶ νὰ ἐφοδιασθοῦν ἐν ταύτῳ μὲ τὰς
ἀναγκαίας γνώσεις καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀλληλο-
διδασκτικῶν σχολείων ὑπὸ τὸ ὄμμα τῆς Κυβερνήσεως
διὰ νὰ ἔχη ἀπόδειξιν τῆς ἀπαιτουμένης ἱκανότητος
καὶ τοῦ ἠθους αὐτῶν :

Ψ η φ ί ζ ο μ ε ν

1) Συσταίνεται σχολεῖον κεντρικὸν εἰς Αἴγιναν διὰ
τοὺς μαθητιῶντας νέους καὶ κυριώτερον διὰ τοὺς
ἔχοντας ἔφεσιν ν' ἀναδεχθῶσι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγ-
γελμα εἰς τὰ **ἀλληλοδιδασκτικὰ καὶ τυπικὰ** τῆς Ἑλλη-
νικῆς Ἐπικρατείας σχολεῖα.

2) Ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ Γεωγραφία, ἡ
Ἑλληνικὴ Ἱστορία, τὰ στοιχεῖα τῆς Μαθηματικῆς, ἡ
Γαλλικὴ γλῶσσα εἶναι τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα θέλουν
διδάσκεσθαι πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὸ κεντρικὸν σχολεῖον.

3) Θέλουν εἰσαχθῆ βαθμηδὸν καὶ ἄλλα μαθήματα
καὶ διδάσκαλοι εἰς ἕκαστον κλάδον γνώσεων, τὰς
ὁποίας ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσιν οἱ μέλλοντες νὰ διορι-
σθῶσι διδάσκαλοι τῶν τυπικῶν σχολείων καὶ οἱ ἐπι-
θυμοῦντες νὰ προπαρασκευασθῶσιν εἰς ὑψηλοτέρας
πολιτικὰς ὑπηρεσίας.

4) Θέλει διορισθῆ ἐπίσης εἰς ἔφορος τοῦ κεντρικοῦ

Ὁργανισμὸς Κεντρικοῦ

Ἄρ. 1. Οἱ κ. κ. Κ. Γεννάδιος καὶ Ι. Βενθύλος διορίζονται διδάσκαλοι τοῦ ἐν Αἰγίνῃ κεντρικοῦ σχολείου.

Ἄρ. 2. Οἱ εἰρημένοι διδάσκαλοι θέλουν προβάλλει εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἓνα ὑποδιδάσκαλον ὑπαγόμενον εἰς τὸν κλάδον αὐτῶν.

Ἄρ. 3. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὁρφανοτροφείου κύριος Α. Μουστοξείδης διορίζεται Ἐφορος τοῦ αὐτοῦ σχολείου κλπ.

Γενικὴ Ἐφημερὶς Κυβερνήσεως

19 Φεβρουαρίου 1830

Ἀριθμ. 409

Κρίνοντες ἀναγκαῖον νὰ προνοήσωμεν καὶ περὶ συστάσεως ἐκκλησιαστικοῦ σχολείου διὰ τοὺς ἀφιερωθησομένους εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν....

Ψ η φ ί ζ ο μ ε ν

1. Τὸ ἐν τῇ Νήσῳ Πόρῳ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς διορίζεται εἰς σχολεῖον ἐκκλησιαστικόν.

2. Τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταστήματος τούτου θέλει ἐμπιστευθῇ ἡ Κυβέρνησις εἰς ἄνδρας δεδοκιμασμένους διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παιδείαν.

3. Ἡ Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει ὥς ὑποτρόφους κατ' ἀρχὰς 15 μαθητευομένους ἡλικίας 12—18 ἐτῶν, οὓς θέλει ἐκλέξει προσεχῶς ἀπὸ τοὺς ὀνομαστικούς καταλόγους, τοὺς ὁποίους προσεκλήθησαν νὰ ὑποβάλουν οἱ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἀρχιερεῖς.

Εἶναι δεκτοὶ ἐπίσης καὶ παῖδες σπουδαίας ἀγωγῆς καὶ μαρτυροῦντες κλίσιν ἀληθινὴν πρὸς τὸ Ἱερατικὸν ἐπάγγελμα, δύνανται νὰ συνεισφέρουν 70 γρόσια κατὰ μῆνα εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ καταστήματος.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ Κατήχησις, ἡ Ἱερὰ Ἱστορία θέλουν διδάσκεσθαι πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχολεῖον.

Ἀριθμ. 528

8 Ὀκτωβρίου 1830

.

.

Διατάσσομεν

1. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχολεῖον ἔχει τρεῖς διευθυντὰς διοριζομένους ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἐπιφορτίζεται τὴν Ἐφορείαν τοῦ καταστήματος, ὁ δὲ τὴν διεύθυνσιν τῶν μαθημάτων, ὁ δὲ τὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν.

Ἀριθμ. 529

Διατάσσομεν

1. Ὁ πανοσιώτατος κύριος Βενέδικτος Ρῶσσος διορίζεται ἔφορος καὶ Α' διδάσκαλος τοῦ κατὰ τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Νήσου Πόρου ἐκκλησιαστικοῦ σχολείου.

2. Ὁ πανοσιώτατος κύριος Προκόπιος Ἀρχιμανδρίτης διορίζεται Β' διδάσκαλος τοῦ αὐτοῦ σχολείου.

3. Ὁ Καθηγούμενος τῆς αὐτῆς Μονῆς κύριος Νικηφόρος διορίζεται ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ αὐτοῦ καταστήματος.

12 Μαρτίου 1830

Στατιστικὴ

Τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον σχολεῖα εἶναι :

Ἑλληνικὰ	18	μαθηταὶ	694
Ἀλληλοδιδασκτικὰ	25	»	1768

Τὰ κατὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ καὶ κεντρικῷ σχολείῳ :

Ἑλληνικὰ	31	μαθηταὶ	1712
Ἀλληλοδιδασκτικὰ	37	»	3650
Σύνολον	111		7824

Κατὰ τὴν Στερεὰν ἐσυστήθη Ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς Ναύπακτον καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐν Μεσολογγίῳ τοῦ διδασκηρίου τελειοῦται συνδρομῇ τῆς Κυβερνήσεως.

26 Φεβρουαρίου 1830

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως
Γραμματεὺς ¹⁾
N. Χρυσόγελος

Τόμος Γ' σελ. 397

Γενικὴ Ἐφημερὶς Κυβερνήσεως
5 Ἀπριλίου 1830

Πρὸς
τὸν κ. διδάσκαλον τῆς ἐν Ναυπλίῳ
ἀλληλοδιδασκτικῆς σχολῆς
Ναύπλιον 5 Ἀπριλίου 1830

Πέμπομεν πρὸς σὲ τὰ νομισματικὰ βραβεῖα, δι' ὧν ἡ Κυβέρνησις τιμᾷ τοὺς εὐδοκιμήσαντας εἰς τὰς τελευταίας ἐξετάσεις μαθητάς σου, ὅσοι κατονομάζονται εἰς τὸν ἐπισυναπτόμενον κατάλογον· οἱ δὲ τούτων ἀξιωθέντες θέλουν φέρει ἐπὶ τοῦ στήθους προσηρτημένα μὲ δέμα ἐθνικοῦ χρώματος.

¹⁾ Ὑπουργὸς δηλ.

Τὴν πρώτην ταύτην ἀμοιβὴν τῆς περὶ τὰ καλὰ προθυμίας διανέμων εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως δύνασαι νὰ τοὺς βεβαιώσης ὅτι θέλουν λάβει τοὺς τόπους τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ σχολείου ὑποτρόφων τῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν δίδουν ἀκολούθως δείγματα τῆς αὐτῆς προθυμίας· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν μαθητῶν σου θέλεις προτρέψει νὰ καταβάλουν πᾶσαν σπουδὴν διὰ νὰ ἀξιωθοῦν τὰ αὐτὰ παράσημα καὶ προνόμια.

Ἰδίως ἐκφράζομεν πρὸς σὲ τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὸν ὁποῖον ἔδειξες ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν χρεῶν τῆς ἐμπιστευθείσης ὑπηρεσίας, τῆς ὁποίας τὸ ἀντικείμενον εἶναι τὸ σπουδαιότατον πάντων ἀναμφιβόλως, τὸ νὰ προπαρασκευάσῃ δηλ. πολίτας ἀγαθοὺς, ὠφελίμους εἰς τὴν Πατρίδα διὰ τὴν περὶ τὰ θεῖα εὐσέβειαν, διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἡθῶν καὶ διὰ τὴν παιδείαν.

Ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ δώσωμεν πρὸς σὲ καὶ πραγματικὰ δείγματα τῆς εὐγνωμοσύνης μας διετάξαμεν νὰ συγκαταλεχθῇ ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κεντρικοῦ σχολείου ὁ ἀδελφός σου, ὅστις συνέπραξε μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ ἱκανότητα εἰς τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν σου καὶ δίδει χρηστὰς ἐλπίδας, ὅτι θέλει καταστῇ ἄξιος τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς διδάσκαλος τελειοποιηθεὶς εἰς τὸ κεντρικὸν σχολεῖον τῆς Αἰγίνης.

Τόμος Δ΄ σελ. 22

Τῷ Ἰππότηι Α. Μουστοξείδῃ εἰς Αἶγιναν

Ναύπλιον 5 Μαΐου 1830

Δὲν ἀπεκρίθην, ἀγαπητέ μοι Μουστοξείδῃ, πρὸς τὸ ἄριστον γράμμα σου τῆς 31 Μαρτίου, οὐδ' ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῆς συζύγου σου σὲ συνεχάρην, οὐδ' ἄλλο τι σημεῖον ζωῆς σοῦ ἔδωκα, διότι πλησίον τῶν συνήθων βασάνων ἔχω καὶ τὴν διπλωματίαν.

Τὰ μεταλλόσημα εἶναι ἄριστα. Νομίζω δὲ ὅτι πρέπει νὰ δοθοῦν καὶ εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Ὁρφανοτροφείου καὶ εἰς τοὺς τῶν ἄλλων σχολείων, περὶ οὗ θέλεις ἰδεῖ τὴν πρὸς τοὺς διδασκάλους Ἀργους καὶ Ναυπλίου ἐγκύκλιόν μου· οὐδ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς λυσιτελείας τοῦ πράγματος, διότι οἱ Ἕλληνες εἶναι εὐαίσθητοι καὶ ἐν αὐτοῖς ἡ ἰσχυροτάτη χορδὴ ὑπάρχει ἡ τῆς φιλαυτίας, τὴν ὁποίαν ἀρκεῖ νὰ εἰξεύρῃ τις νὰ κρούῃ ἐπικαίρως.

Τὸ μεταλλόσημον δὲ κατ' ἐμὲ διττὴν ἀποδεικνύει πρὸς τοὺς μαθητάς τὴν τῆς Πατρίδος σπουδὴν τιμώσης αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν στοιχειακῶν σχολείων κλίνοντας πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ κεντρικόν.

Ἐν Σύρῳ αἱ ἐξετάσεις ἀπετέλεσαν γενναίαν οἰκοδομὴν καὶ θέλομεν συνομιλήσει περὶ τῶν ποιητέων αὐτόθι.

Ἐνταῦθα παύω καὶ ἄκων ἐν ᾧ ἡ μόνη μου παρηγορία εἶναι νὰ καταγίνωμαι περὶ παιδίων καὶ σχολείων.

Τόμος Δ' σελ. 53

Τῷ κ. Α. Στούρτζα

Ὁδησσὸν

Ναύπλιον 25 Ἰουνίου 1830

Τὰ σχολεῖα μας χωροῦσι καλῶς πῶς, ἀλλὰ στεροῦνται ἀνθρώπων διευθυντικῶν. Ὁ κύριος Μουστοξείδης διευθύνει μὲν τὸ Ὁρφανοτροφεῖον καὶ τὸ κεντρικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ μόνος δὲν ἐπαρκεῖ, μόνος τῷ ὄντι.

Τί κρίμα τὸ νὰ εἶναι ὁ Κ. Βαρδαλάχος ὑπὲρ ἑβδομηκοντούτης!

Καὶ ὅμως ὁ προστατευόμενός σας Κ. Γεωργαντῆς, μοὶ λέγει ὅτι μᾶς ἔρχεται.

Καλῶς νὰ ἔλθῃ καὶ ἂν ἀργήσῃ θέλω τῷ γράψει.

Τὰ βιβλία σας ἔφθασαν ἀσφαλῶς καὶ θέλουσι διανεμηθῇ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας. Θέλω στείλει μερικὰ πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους, τὰ δὲ ἄλλα θέλουσι πωληθῇ εἰς Αἴγιναν, ἐδῶ, Τριπολιτζᾶν, Κόρινθον, Πάτρας, Ναύπακτον, Μεσολόγγι καὶ Σάλωνα

Γενικὴ Ἐφημερὶς Κυβερνήσεως

23 Ἰουλίου 1830

Ἀριθμ. 899

. . . . Ἐπιθυμοῦντες νὰ χορηγήσωμεν τὰ δυνατὰ πρὸς τὸ παρὸν βοηθήματα εἰς τοὺς ἐνδεεῖς σπουδαστάς τῶν ἐν Αἰγίνῃ τυπικῶν σχολείων, ὅσοι πρὸ πάντων ὑπόσχονται νὰ ἀναδεχθῶσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου εἰς τὰ ὑπάρχοντα καὶ συσταθησόμενα ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα.

Κρίνοντες ἀναγκαῖον νὰ κανονισθῇ ὀριστικῶς ὁ κλάδος οὗτος τοῦ κεντρικοῦ σχολείου ¹⁾.

Δ ι α τ ᾶ σ σ ο μ ε ν

Ἡ Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει ὠρισμένον ἀριθμὸν ὑποτρόφων εἰς τὸ ἐν Αἰγίνῃ κεντρικὸν καὶ ἀλληλοδι-

¹⁾ Τὸ Κεντρικὸν Σχολεῖον ἦτο εἶδος γυμνασίου, γενικῆς καὶ ἀνωτέρας μορφώσεως.

Εἰς τὸ Κεντρικὸν τοῦτο Σχολεῖον ἐμορφώνοντο οἱ μέλλοντες νὰ διδάξουν εἰς τὰ Ἀλληλοδιδασκτικὰ Σχολεῖα καὶ τὰ προκαταρκτικὰ ἢ καὶ στοιχειώδη δηλ. τὰ σημερινὰ δημοτικά.

Παραπλεύρως τοῦ Κεντρικοῦ ἐλειτουργεῖ Τυπικὸν Σχολεῖον εἶδος Διδασκαλείου, ὅπου ἀνὰ τριμηνίαν ἐδιδάσκοντο καὶ ἐξεπαιδεύοντο ὅσοι ἐπεθύμουν νὰ διορισθοῦν εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ δηλ. εἶδος προτύπου προσηρτημένης σχολῆς.

Μεταξὺ τοῦ Ἀλληλοδιδασκτικοῦ καὶ τοῦ Κεντρικοῦ ἱδρυσε Προκαταρκτικὸν μὲ δύο τάξεις, εἰς ὃ ἐξεπαιδεύοντο εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τῆς Ἱστορίας καὶ τὴν Ἀριθμητικὴν οἱ ἑστερημενοὶ τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ παρακολουθήσουν μαθήματα εἰς τὸ Κεντρικόν.

δακτικὸν σχολεῖον ἐκλελεγμένων μεταξὺ τῶν ἐνδεῶν σπουδαστῶν, ὅσοι δίδουσι δείγματα χρηστοθείας καὶ φιλομαθείας καὶ ὑπόσχονται ν' ἀναδεχθῶσι τελειοποιηθέντες τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου εἰς τὰ ἀλληλοδιδακτικὰ καὶ ἑλληνικὰ τῆς Ἐπικρατείας σχολεῖα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων προσδιορίζεται πρὸς τὸ παρὸν εἰς 45 ἤτοι 35 ἀπὸ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἐκ 10 τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας τέκνα ὁμογενῶν καὶ ἔχοντα χρεῖαν βοηθείας, ἡλικίας δὲ 15—20 ἐτῶν.

Ἐκ τῶν 35 ὑποτρόφων οἱ μὲν θέλουν προπαρασκευάζεσθαι ὡς διδάσκαλοι τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς, οἱ δὲ τῆς ἑλληνικῆς κατὰ τὴν ἱκανότητα καὶ κλίσιν ἐκάστου.

Ἡ Κυβέρνησις θέλει χορηγεῖ τὰ μηνιαῖα βοηθήματα εἰς τοὺς ὑποτρόφους· προσδιορίζεται δὲ ὁ μὲν ἐλάχιστος ἀρ. φοινίκων 16, ὁ δὲ μέγιστος 28.

Ἡ Κυβέρνησις μετὰ τὰς δημοσίας ἐξετάσεις θέλει βοηθεῖ πλεότερα βοηθήματα.

Ὅσοι ὑπότροφοι τελειοποιηθέντες δὲν ἀναδέχονται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου ὀφείλουν ν' ἀποδώσουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅσα ἔλαβον τροφεῖα.

Ἀριθμ. 900

Διατάσσομεν

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἐν Αἰγίνῃ Κεντρικὸν καὶ Ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον ἀπαρτίζεται :

Ἀπὸ Στερεολλαδίτας	14.—
» Πελοποννησίους	12.—
» Νησιώτας	10.—
Καὶ ἀπὸ δυστυχοῦντας διὰ τὴν πα- τρίδα αὐτόχθονας καὶ ξένους	9.—

Τῷ κ. Α. Στούρζα
Εἰς Ὁδησσὸν

Ναύπλιον 10 Νοεμβρίου 1830

.....
Πρὶν τελειώσω τὴν μακρὰν μου γραφὴν θέλω σᾶς παρακαλέσει καὶ πάλιν περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Βαρβάκη. Βάλετε ὅλα τὰ δυνατά, ἵνα μᾶς προμηθεύσουν τέλος οἱ κύριοι Ροδοφοίνιξ καὶ Δασκῶφ τὰς 300.000 ρούβλια ἔχοντας μεγίστην χρείαν αὐτῶν διὰ τὰ σχολεῖα καὶ διὰ τὴν τελειοποίησιν τὴν ἀπαιτουμένην ὥς ἐκ τῆς θαυμασίας τῶν μαθητῶν ἐπιδόσεως.

Πρὸ ὀλίγου περιώδευσα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἔχων μετ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον καὶ τὸν κ. Καννᾶν. Αὐτὸς θὰ σᾶς εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὸ Ἀνατολικὸν ὑπάρχουν δύο κάλλιστα ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα πλήρη μαθητῶν φιλομαθεστάτων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ συνίσταται καὶ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον εἰς Μεσολόγγιον ὑπὸ διδασκάλῳ τῷ σεμνῷ Παλαμᾷ.

Θεέ μου! Πόσα καλὰ ἰδρύματα ἠθέλαμεν συστήσει ἂν εἴχομεν πόρους.

Τῷ κ. Βετὰν
Εἰς Γενεύην

Ναύπλιον 20 Νοεμβρίου 1830

Ἡ Αἴγινα δὲν εἶναι πλέον ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἤδη περιλαμβάνει ὅλα τὰ προκατασκευαστικὰ ἡμῶν διδασκτήρια.

Ἐκτὸς τοῦ Ὁρφανοτροφείου, ὅπου παιδαγωγοῦνται 500 παῖδες, ἐνυπάρχουν δύο **προσχολεῖα**, τὸ μὲν ἀλληλοδιδασκτικὸν τὸ δὲ τῶν ἑλληνικῶν λόγων, τῶν

στοιχείων τῆς μαθηματικῆς, τῶν ξένων γλωσσῶν, τῆς ἰχθυογραφίας καὶ τῆς μουσικῆς, ὀνομαζόμενον Ἐϋνάρδειον, διότι δαπάναις αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ συνέστη.

Δουλεύει δὲ καὶ τυπογραφεῖον ἑλληνικὸν μέγα καὶ εὐπρεπὲς εἰς ἐκτύπωσιν τῶν ἀναγκαίων βιβλίων, γραμματικῶν δηλ. καὶ κειμένων τῶν παραδιδομένων συγγραφέων, τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσα εἰς τὸν κ. Διδότον καθ' ἱκανὸν μέρος ἐκ τῶν χρημάτων, ἃ μοὶ ἔστειλε προλαβόντως ἡ Γενευαία τῶν φιλελλήνων συναυλία καὶ παρακαλῶ νὰ τὸ εἴπῃς πρὸς τὸν κ. Φάβρον καὶ τὸν κ. Μυνιέρον καὶ ὅσους ἄλλους τῶν συνέδρων αὐτῶν γνωρίζετε.

Οἱ συρρεύσαντες εἰς Αἴγιναν μαθηταὶ ὑπερβαίνουνσι μετὰ τῶν τοῦ Ὀρφανοτροφείου τοὺς 1.500 καὶ ἡ ἐπίδοσις αὐτῶν γενναία.

Τὰ αὐτὰ τρέχουσι καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὧν ἑκάστη ἔχει ἓν ἢ δύο ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ ἄρα οἱ ὅλοι μαθηταὶ συμποσοῦνται εἰς 8.000.

Ὅλα τὰ σχολεῖα ταῦτα θέλουσι ρυθμισθῇ ὅσον οὕτω κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ κ. Σαραζίνου ὑποδιδασκάλου ὁρμωμένου ἐκ τοῦ Αἰγιναίου προσχολείου¹⁾

Καὶ φροντιστήριον ἐκκλησιαστικὸν συνέστη ἐν τῷ τοῦ Πόρου Μοναστηρίῳ πρὸ ὀλίγου χρῆζον τοῦτο καὶ συντονωτέρας καὶ ἀμεσωτέρας ἐπιστάσεως, γενησομένης παρ' ἐμοῦ αὐτοῦ.

Τέλος εὐεργετοῦντος πάλιν τοῦ κ. Ἐϋνάρδου κατεσκευάσθη καὶ πρότυπον ἀγροκήπιον εἰς Τίρυνθα, διευθυνόμενον παρὰ τοῦ κ. Παλαιολόγου, μαθητοῦ τοῦ κ. Δομβάλ, ὅστις ἔχει ὑπ' αὐτὸν 60 σπουδαστάς καὶ τοὺς προπαρασκευάζει εἰς τὴν ἀγρονομικὴν ὑπηρεσίαν,

¹⁾ Τὸ σχετικὸν διάταγμα ἔχει οὕτω :

Ναύπλιον 9 Ὀκτωβρίου 1838

Ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς Ἐϋνάρδον

Εἰς Παρισίους

. . . . Ἰνα δὲ σὲ παρηγορήσω καὶ παρηγορηθῶ καὶ ἐγὼ ὀλίγον σᾶς γνωρίζω ὅτι τὸ πρότυπον ἀγροκῆπιον τῆς Τίρυνθος τὸ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας δωρεᾶς οἰκοδομηθὲν ἔχει ἤδη 30 μαθητάς, οὓς ὁ κ. Παλαιολόγος παρασκευάζει ἀρίστους ἀγροῦπηρέτας. **Ὅτι τὸ κεντρικὸν τῆς Αἰγίνης** σχολεῖον κτισθὲν καὶ αὐτὸ δαπάναις σου καὶ φέρον **τὸ ὄνομά σου** ἔχει ἐπέκεινα τῶν 300 μαθητῶν ἐπιδιδόντων θαυμάσια.

χειρίδιον τοῦ Γάλλου Σαραζίνου *. «Ὁδηγὸς τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου» νὰ εἰσαχθῇ εἰς ὅλα τὰ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα.

2. Οἱ κατὰ πόλεις, κώμας καὶ χωρία ἀλληλοδιδασκτικοὶ διδάσκαλοι ὀφείλουν ν' ἀκολουθοῦν ἀπαρεγκλίτως τὸν Ὁδηγὸν τοῦτον ἔχοντες αὐτὸν ὡς τύπον καὶ κανόνα ἀπαράβατον τοῦ καθ' ὕλην διοργανισμοῦ.

Ναύπλιον 12 Ἰουλίου 1830

Ὁ κυβερνήτης

Ἰ. Καποδίστριας

Ὁ γραμματεὺς

Ν. Χρυσόγελος

* Ὁ Σαραζίνος Γάλλος, ὁ Ἑρβαρτος καὶ ὁ Φραϊδελ Γερμανοί, ὁ Bell καὶ Lagaster Ἀγγλοὶ (Μπέλ καὶ Λαγκάστερ), ἦσαν μαθηταὶ τοῦ Pestalozzi.

Πλείότερα βλέπε εἰς ἄρθρον μας «Ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος καὶ ἡ εἰσαγωγή της εἰς τὴν Ἑλλάδα» εἰς Ἑπετηρίδα Δημ. Ἐκπαιδεύσεως 1932 ὑπὸ Ν. Σμυρνῆ, Ἡλ. Βλάχου καὶ Β. Παπαγεωργίου.

Ἐκθεσις Α. Μουστοξείδου

18 Φεβρουαρίου 1831

**Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς
Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Γραμματείαν.**

Ὁ Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρφανοτροφείου Ἐπιτροπῆς, Ἐφορος καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ Ἐφορος τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου.

Δέκα τέσσαρες μῆνες παρῆλθον ἀφ' ὅτου ἡ Κυβέρνησις ηὐδόκησε νὰ μὲ τιμήσῃ μὲ τὴν ἐφορείαν τῶν διαφόρων καταστημάτων, τὰ ὅποια ἐσυστήθησαν εἰς τὴν Αἴγιναν διὰ νὰ καταρτίζεται ἡ νεολαία εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν καὶ οὕτω νὰ παρασκευασθῇ ἡ μέλλουσα μόνιμος καὶ ἀληθινὴ τοῦ ἔθνους εὐδαιμονία. Ὅθεν ἦτο χρέος μου νὰ παρουσιάσω πρὸ 2 μηνῶν τὴν περὶ τῶν διαφόρων τούτων καταστημάτων ἀναφορὰν μου, ἀλλ' ἔκρινα εὐλογον νὰ ἀναβάλω τὸ πρᾶγμα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἐνιαυτοῦ διὰ νὰ προσδιορισθῇ ὁ χρόνος καθ' ὃν πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ καθυποβάλλωνται εἰς τὴν Κυβέρνησιν αἱ περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως εἰς αὐτὴν ὀφειλόμεναι ἐκθέσεις.

Ὁρφανοτροφεῖον

Τὸ Ὁρφανοτροφεῖον περιεῖχε περὶ τὸ τέλος τοῦ 1829 ὑποτρόφους 495.

Πολλαὶ οἰκογένειαι κλαίουσαι ὥς θανατωμένα ἢ ὑποδουλωμένα τὰ τέκνα των ηὐτύχησαν νὰ τὰ εὔρουν ἐλευθερωμένα καὶ παραδεδομένα εἰς τοῦτο τὸ διὰ τὴν ἀθῶαν καὶ δυστυχῇ νεολαίαν ἀνεγερθὲν ἄσυλον.

Παρελήφθησαν ὑπὸ τῶν γονέων των 98 παιδία.

Ἀπὸ τοὺς 495 οἱ 255 ἐξῆλθον εἰς τὸ διάστημα τοῦ παρελθόντος ἔτους μέχρι σήμερον· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ εἰσῆλθον ἄλλοι 167, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν νῦν ὑποτρό-

φων σύγκειται ἀπὸ 407 ἤτοι 88 ὀλιγωτέρους τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Τὸ Ἀλληλοδιδασκτικὸν ἔχει	300 μαθητάς.
Τὸ Ἑλληνικὸν	40
Τὸ τῆς Ἀριθμητικῆς	40
Τὸ τῆς Ἰχνογραφίας . .	30
Τὸ τῆς Ἐκκλησ. Μουσικῆς	32
Τὸ τῆς Γυμναστικῆς σχεδὸν	ὅλους.

Τὸ Ἀλληλοδιδασκτικὸν διωργανώθη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου κατὰ τὸν νέον ὁδηγὸν τῆς Μεθόδου.

Παρεκτὸς τῶν ἄλλων μαθημάτων εἰσήχθη προσέτι καὶ τὸ τῆς Γραμμικῆς Ἰχνογραφίας.

Μάθημα κοινὸν εἰς ὅλους καὶ εἰς τοὺς ἑξωθεν ἄκροατάς εἶναι τὸ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ τῆς Κατηχήσεως ἐσχάτως διορισθὲν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ἣτις εἶναι πεπεισμένη ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐσυντήρησεν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ γλῶσσαν καὶ πατρίδα καὶ ἀρχαίας ἐνδόξους ἀναμνήσεις καὶ ἐξαναχαρίσεν εἰς αὐτοὺς τὴν πολιτικὴν ὑπαρξιν, τῆς ὁποίας εἶναι στύλος καὶ ἐδραίωμα.

Εἰσήχθησαν εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον καὶ τινες τέχναι μηχανικαὶ πρὸς γύμνασιν τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων ὑποτρόφων. Ὅθεν καταγίνονται:

Εἰς τὴν βιβλιοδετικὴν	4.—
Εἰς τὴν ραπτικὴν .	5.—
Εἰς τὴν ξυλουργικὴν	2.—
Εἰς τὴν τυπογραφίαν .	4.—

Ἡ Κυβέρνησις προβλέπουσα ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ μανθάνουν οἱ ὑπότροφοι τὰς τέχνας, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ τὰς βάλωσιν εἰς πρᾶξιν διὰ νὰ πορίζωνται ἐξ αὐτῶν ἐντίμωσ τὰ πρὸς ζωὴν, διέταξε χάριν τῶν ἐντὸς

καὶ ἐκτὸς τοῦ Ὀρφανοτροφείου διδασκομένων αὐτὰς
 ν' ἀποταμιεύεται κατὰ μέρος δι' ἓνα ἕκαστον κατὰ
 πᾶσαν ἐβδομάδα εἰς φοῖνιξ διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἐν κε-
 φάλαιον, τὸ ὁποῖον θέλει τοὺς χρησιμοποιοῦσι ἀφ' οὗ
 ἐκμάθουν τὴν τέχνην εἰς πορισμὸν τῶν ἐπιτηδείων εἰς
 αὐτὸν ἐργαλείων.

Θεωροῦντες τοὺς ὑποτρόφους ὥς ἐκ τοῦ τόπου κα-
 ταγωγῆς ἔχομεν :

<i>Περὶ τὰ τέλη 1829</i>		<i>Περὶ τὰ τέλη 1830</i>
Πελοποννησίους	140	119
Στερεολλαδίτας .	175	178
Νησιώτας .	25	15
Πρόσφυγας	155	95
Σύνολον .	<u>495</u>	<u>407</u>

Τοὺς τελευταίους τούτους υἱοθέτησεν ἡ Κυβέρ-
 νησις

Ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν ὅμως καὶ ἐκπαίδευσιν αὐ-
 τῶν ἐκτὸς τῶν διὰ τὰ ἄνωτέρω σημειωθέντα μαθή-
 ματα 7 διδασκάλων εἶναι διωρισμένοι :

Εἰς οἰκονόμος καὶ ὁ γεν. ἐπιστάτης .	2
Ὁ ἐφημέριος	1
Ὁ ἰατρὸς .	1
Τεχνῖται	3
Ἐπιστάται, γραμματικός, φροντιστής, ἱμα- τιοφύλαξ, νοσοκόμοι, μάγειροι, τραπε- ζοκόμοι, φρεάντλης, κηπουρός, πλύ- στραι, ἄρτοποιός, θυρωροὶ καὶ ὑπηρέται	39
Σύνολον .	<u>46</u>

Προκαταρκτικὸν σχολεῖον

Ἀνεγείρουσα τὸ κεντρικὸν σχολεῖον ἡ Κυβέρνησις
 ἐνόησεν εὐθύς, ὅτι δὲν ἤμποροῦσαν ὅλοι οἱ νέοι ὅσοι
 παρώκησαν προσωρινῶς εἰς Αἴγιναν νὰ ὠφεληθῶσιν
 ἀπὸ τὰς νέας διδασκαλίας ὥς ἐστερημένοι τῶν στοι-
 χειωδῶν γνώσεων.

Διὸ κατέστησε μεταξύ τοῦ Ἀλληλοδιδακτικοῦ καὶ τοῦ Κεντρικοῦ τὸ Προκαταρκτικὸν σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διδάσκουσι δύο διδάσκαλοι εἰς δύο τάξεις τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τῆς Ἱστορίας καὶ τὴν Ἀριθμητικὴν.

Ἡ Α' τάξις εἶχε μαθητὰς 77, ἐξ αὐτῶν 10 προήχθησαν εἰς τὴν Β' τάξιν, ἐπέρασεν εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν σχολεῖον 1, ἀνεχώρησαν διὰ τὰς πατρίδας των 25, ἄρα ἀπέμειναν 41. Ἀντ' αὐτῶν κατεστάθησαν ἄλλοι 45, τὸ ὅλον 86.

Ἡ Β' τάξις εἶχε μαθητὰς 135, ἀνεχώρησαν ἐξ Αἰγίνης 22. Ἀντ' αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν ἐλθόντες ἐνταῦθα 28, τὸ ὅλον 141.

Ὅθεν τὸ Προκαταρκτικὸν σχολεῖον περιλαμβάνει μαθητὰς 227.

Εἰς τὸ Κεντρικὸν σχολεῖον διδάσκουσι τρεῖς διδάσκαλοι τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἱστορίαν καὶ τὰ Μαθηματικά. Εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα καταγίνονται ὅλοι οἱ μαθηταὶ χωρὶς ἐξαίρεσιν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνῆρχετο εἰς 117. Μετέβησαν εἰς τὸ Πολεμικὸν σχολεῖον 2, ἀνεχώρησαν εἰς πατρίδας των 13, τὸ ὅλον 15. Ἀπέμειναν 102. Ἀντὶ τούτων κατεστάθησαν νεήλυδες 20, τὸ ὅλον 122.

Διαιροῦντες κατὰ πατρίδας τοὺς μαθητὰς τοῦ Κεντρικοῦ καὶ Προκαταρκτικοῦ ἔχομεν :

Πελοποννησίους	84
Στερεολλαδίτας	110
Νησιώτας	91
Πρόσφυγας, ἀποδήμους	64
Τὸ ὅλον	<u>349</u>

Ἦτοι ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται, ὅτι εἰς τὴν Αἰγίνα συναριθμοῦνται ὅλοι ὁμοῦ 883 μαθηταὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἂν προστεθοῦν καὶ οἱ 50 τοῦ Ἀλληλοδιδακτικοῦ σχολείου τῆς Κοινότητος τῶν Ψαριανῶν μετρου-

μεν περίπου 935 μαθητάς, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τοὺς 500 τρέφει καὶ βοηθεῖ ἡ Κυβέρνησις.

Ἐν Αἰγίνῃ 31 Δεκεμβρίου 1830

Α. Μουστοξείδης

Τόμος Δ΄

Τῷ Ἱππότῃ Ἐϋνάρδῳ

Εἰς Γενεύην

Ναύπλιον 14 Φεβρουαρίου 1831

.....
Ἄλλ' ἐμὲ οὔτε ὁ φόβος τῶν ραδιουργιῶν καὶ συκοφαντιῶν, οὔτε αἱ μακραὶ στηλαὶ ἡμερίδων θὰ μὲ κάμουν νὰ παρεκκλίνω ἀπὸ τὴν χαραχθεῖσαν πορείαν μου.

Ἄς λέγουν καὶ ἄς γράφουν ὅ,τι θέλουν. Ἔρχεται ὅμως καιρός, ὅτε οἱ ἄνθρωποι κρίνονται οὐχὶ ἀπὸ ὅσα λέγονται ἢ γράφονται περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν τῶν πράξεών των. Ὑπὸ τοῦ δόγματος τούτου ἐνισχυόμενος ἔζησα ἐν τῷ κόσμῳ μέχρι τῆς σήμερον εὐχαριστημένος.

Ἀδύνατον ν' ἀλλάξω πορείαν, ἀλλὰ θέλω πράξει τὸ καθήκον μου καὶ ἄς γίνῃ ὅτι θέλει ¹⁾).

¹⁾ Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐπηρεασθῇ ἐκ τῶν ἀπειλῶν κατὰ τῆς ζωῆς του καὶ τρόπον τινὰ προησθάνετο τὸ τέλος του.

Τῷ κ. Ν. Ν.

Ναύπλιον Παρασκευὴ 26 Φεβρουαρίου 1831 ¹⁾

Ἀγαπητέ μοι Ν. Ν.

Ἡ διάθεσις, καθ' ἣν δὲν θέλεις νὰ δεχθῇς οὐδὲν ἄντὶ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπηρεσιῶν σου λαμπρύνει τὸν γενναῖον σου χαρακτῆρα καὶ ἐμὲ κατευφραίνετε ὑπερευγνωμονοῦντα.

Βάλαμον τοῦτο εἰς τὴν ψυχὴν μου τὴν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν πικρίας ποτιζομένην.

Σφίγγω τὴν χεῖρα σου

Ἰ. Καποδίστριας

Ἐκλογὴ Καποδιστρίου

Εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον πρέπει νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Καποδιστρίου, ἅφ' ὅτου ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος (President de la Grèce).

Εἶναι καταπληκτικὴ ἡ δραστηριότης του καὶ ἡ ἀντοχή του εἰς μακρὰν ἀλληλογραφίαν, ὅπως τοὺς πάντας ἐξεγείρῃ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ἑλλάδος.

Θερμαί, πατριωτικαὶ αἱ ἐπιστολαὶ του πρὸς τὸν ἱππότην Ἐυνάρδον καὶ λοιποὺς φιλέλληνας, πρὸς τοὺς Ἑλληνας προκρίτους καὶ ἐπιστήμονας Τεργέστης, Ὁδησσοῦ, Βενετίας, Λονδίνου, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ρωσίας καὶ τὸν κόμητα Νεσελρόδ εἰς Πετρούπολιν καὶ λοιποὺς ἰσχυροὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Διὰ τούτων προσεπάθει νὰ ἐλκύσῃ τὸ διαφέρον,

¹⁾ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει σπουδαιότητα, διότι ἐγράφῃ τὴν παραμονὴν τῆς δολοφονίας του. Ἴσως εἶναι ἡ τελευταία ἐπιστολὴ του. Ἐν αὐτῇ ἐκφράζει τὸν πόνον του διὰ τὰς πικρίας, ἃς καθημερινῶς πλέον ἐποτίζετο ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν, ἥτις τότε εἶχε κορυφωθῇ.

τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τούτων καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ μάλιστα τὴν ὕλικὴν ἄρωγὴν ὑπὲρ εὐδο-
σεως τοῦ ἀγῶνος, νὰ ὀργανώσῃ τὰ σχολεῖα τοῦ ἐξω-
τερικοῦ τῆς Τεργέστης, Βενετίας, Ἀγκῶνος καὶ τέλος
νὰ προετοιμάσῃ τὰ πάντα, ὥστε νὰ εἶναι ἕτοιμος διὰ
τὸ ἔργον τοῦ μόλις ἤθελε πατήσῃ τὸ ἐλληνικὸν
ἔδαφος.

Θὰ ἔπρεπεν ὁλόκληρος ἡ ἀλληλογραφία αὕτη νὰ
ἐτίθετο ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κλάδου καὶ τῶν
νεωτέρων ὡς κατ' ἐξοχὴν διδακτικὴ, πλὴν τὸ ἔργον
μας τοῦτο θὰ ἐπιβαρύνετο ὑπερβολικὰ καὶ διὰ τοῦτο
περιωρίσθημεν εἰς τὰ σπουδαιότερα.

Τῷ ἀδελφῷ μου Βιάρῳ

Εἰς Κέρκυραν

Πετρούπολις 25 Ἰουνίου 1827

Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν ὁ λόρδος
Γκίλφορντ προάγει τὸ περὶ τὰς ἡμετέρας νήσους ἐνε-
ργούμενον δάνειον σὲ ἐπιτρέπω νὰ συμμεθέξῃς εἰς
αὐτὸ διὰ 50.000 φρ. καὶ νὰ τὰ δώσης εὐθύς. Ὁ Δομ-
πόλης θέλει σὲ τὰ ἐμβάσει διὰ τοῦ ταχυδρόμου τῆς
ἐρχομένης ἐβδομάδος εἰς συναλλαγματικὰς ἐπὶ Λον-
δίνου.

Ἄν τὸ δάνειον δὲν κατορθωθῇ θέλεις μεταχειρι-
σθῇ τὴν εἰρημένην ποσότητα συντρέχων ἀνευ ἀναβο-
λῆς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ νὰ ἐφοδιάσῃ
ὅσα φρούρια τῆς μένουσιν ἢ νὰ προφθάσῃ τὰς σπου-
δαιοτέρας ἀνάγκας.

Αἱ 50.000 ὅπου σᾶς στέλλω εἶναι λείψανα τῶν ὀλί-
γων ἐνταῦθα ἐπίπλων καὶ ἄλλων πραγμάτων καὶ τὰ
δίδω ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μου ἐλπίζων ὅτι τὸ παράδει-
γμά μου θέλει εὐρεῖ μιμητάς. Δὲν τὰ χαρίζω εἰς τοὺς
Ἕλληνας, ἀλλὰ θέλousι μοὶ τὰ ἐπιστρέψῃ ὅταν ὁ Θεὸς
τοὺς χαρίσῃ τὰ δῶρα τῆς εἰρήνης.

Πρὸς τὸν ἱππότην Μουστοξείδην

Εἰς Ἑνετίαν

27 Ἰουλίου 1827

Ἰδοὺ περὶ ποίων συμφερόντων σὲ προβάλλω νὰ ἐνασχοληθῇς ἄνευ ἀναβολῆς καὶ θορύβου.

Α') Σπούδαςον νὰ μὲ προμηθεύσῃς ὅσον ἔνεστι τάχιον κατάλογον ὅλων τῶν παιδίων, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, τὰ ὅποια αἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα καταστροφαὶ ἔρριψαν μετὰ γονέων ἢ ἄνευ γονέων εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Ἀδριατικοῦ, Ἑνετίαν, Τεργέστην, Φιούμην καὶ Ἀγκῶνα παρεπισημειῶν ὀνόματα αὐτῶν, πατρίδα, ἡλικίαν, διαγωγὴν καὶ ἐπὶ πλέον τίνα ἐκπαίδευσιν ἔχουν λάβει.

Β') Εἰπέ μοι πόσα ὥς ἔγγιστα χρειάζεται ἐν Ἑνετίᾳ ἢ Τεργέστη ἢ περιποίησις 12 παιδίων, τοποθετούμενων εἰς σπουδαστήριον προσωρινόν, ἐπίτηδες διωργανωμένον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ θὰ δίδῃ εἰς τὰ ἄνευ γονέων παιδία ἢ παιδία γονέων ἐνδεῶν στέγην, ἐνδυμασίαν, τροφὴν καὶ διδασκάλους τῆς πίστεως αὐτῶν, τῆς γλώσσης, καλλιγραφίας, στοιχείων ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας. Καὶ ὅσα μὲν ἀποκλίνουν εἰς τέχνας καὶ ἐργόχειρα θὰ μαθητεύσουν ἔπειτα εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ τόπου, ὅσα δὲ μέτρον ἡλικίας ἔχοντα προδήλως ὀργοῦν πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιστήμας θὰ ὑπάγουν εἰς τὰ δηδόσια διδασκαλεῖα. Τὰ δὲ κοράσια θὰ τεθοῦν ὑπὸ μητρικὴν ἐπιστάσιαν, καλῆς τινος ἑλληνικῆς οἰκογενείας διαμενούσης εἰς τὸν τόπον.

Γ') Ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ὅτι τὸ ὀλιγοδάπανον καὶ πᾶσα εὐκολία ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν τούτων παιδίων θὰ δείξουν τὴν Ἑνετίαν ἢ τὴν Τεργέστην προτιμητέαν πάσης ἄλλης πόλεως πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ μικροῦ

μας προσωρινοῦ παιδαγωγείου, μένει νὰ μάθωμεν ἂν ἡ κυβέρνησις δώσῃ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τὴν προστασίαν της, καὶ περὶ τούτου θέλω νὰ πληροφορηθῆς καὶ νὰ μοῦ γράψῃς

Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν ἤδη καὶ εἰς ἄλλην κατηγορίαν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας χρειάζομαι, περὶ ἐκκλησιαστικῶν λέγω βιβλίων.

Α') Πόση ἡ τιμὴ μιᾶς πλήρους συλλογῆς βιβλίων ἀναγκαίων εἰς πᾶσαν ἐκκλησίαν, ὥστε νὰ μὴ τῆς λείπῃ τίποτε διὰ τὰς ἀκολουθίας ὅλου τοῦ χρόνου καὶ πόσα ἔτοιμα ἀντίτυπα δυνάμεθα νὰ ἀγοράσωμεν εἰς Ἑνετίαν;

Β') Πόσα ἀντίτυπα δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τῶν λόγων τοῦ Μηνιάτου καὶ Θεοτόκη καὶ ἄλλων ἱεροκηρύκων σεμνῶν ἐν Ἑλλάδι; Πόσον τιμᾶται τὸ ἀντίτυπον; Καὶ ἂν ἠθέλομεν δεμένα ἢ ἐπίχρυσα φυλλοτομημένα; Πόση ἡ τιμή;

Εἰς τὰ παλαιὰ Ἑνετίας, Παταυῖου καὶ Μεδιολάνων βιβλιοπωλεῖα ἢ εἰς καμμίαν βιβλιοθήκην πωλούμενην εὐκόλως πρέπει νὰ εὕρισκωνται καὶ ἐν μετρίᾳ τιμῇ τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀγίου Βασιλείου καὶ Ἀγίου Γρηγορίου καὶ ἤθελα νὰ γνωρίζω πόσα ἀντίτυπα αὐτῶν δύνανται νὰ εὑρεθοῦν καὶ πόση ἡ τιμὴ ὡς ἔγγιστα.

Σύναξον λοιπόν, ἀγαπητέ μου Μουστοξείδη, ὅλας τὰς περὶ τούτων πληροφορίας καὶ περιλαβὼν εἰς μίαν ἔκθεσιν στείλον αὐτὴν εἰς Παρισίους, ὅπου θὰ εἶμαι, ὡς ἐλπίζω, τὴν 15ην Αὐγούστου ἢ γενοῦ αὐτοκομιστῆς καὶ πληρώνω ἐγὼ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου σου, καὶ συνηθίζεις νὰ ταξιδεύῃς οἰκονομικώτατα.

Κσους Ράλλην, Φραγκούλην, Μαυροκορδαῖτον, Σκουλί-
δην καὶ Ροδοκανάκην, Ἑλληνας ἐμπόρους,

Εἰς Λονδῖνον

22 Αὐγούστου 1827

Λαμβάνω, Κύριοι, μετὰ μεγάλης εὐγνωμοσύνης τὰ
παρ' ὑμῶν προσφερόμενα ὑπὲρ τοῦ φροντιστηρίου,
ὅπερ, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, σκέπτομαι νὰ συστήσω ἐν Γε-
νεύῃ, συλλέγων ἐκεῖ τοὺς ἐπὶ ξένης ριφθέντας διὰ
τὰς συμφορὰς τῆς Πατρίδος ὀρφανόπαιδας Ἑλληνας.

Ἀφ' οὗ αἱ περὶ τούτου ἐξηγήσεις ἐνεκρίθησαν, ὡς
φαίνεται, παρ' ὑμῶν, εὐελπὶς εἶμαι ὅτι ἐγκριθήσονται
καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν ὅσοι ἐντιμότατα, ὡς
ὑμεῖς, ἐμπορεύονται εἰς τὰ πρῶτιστα τῆς Εὐρώπης
ἐμπόρια καὶ ὅτι ἐν καιρῷ θὰ τοὺς πείσετε καὶ ὑμεῖς
γράφοντες ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά σας.

Εἶπα δὲ ἐν καιρῷ, διότι πρὶν ἐπικαλεσθῶμεν τὴν
χριστιανικὴν φιλοδωρίαν των, ἐπιθυμῶ νὰ συστηθῇ τὸ
μικρὸν παιδαγωγεῖον, νὰ εἰσαχθοῦν παιδιὰ καὶ νὰ
γίνῃ γνωστὸν ὅτι αὐτὰ ἐκεῖ κάλλιστα πρὸς τὸν ἐθνι-
κὸν σκοπὸν ἐκπαιδεύονται.

Καὶ τότε δὲν ἀμφιβάλλω πλέον περὶ τῆς εὐνουστά-
της καὶ γενναιοτάτης συνδρομῆς τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι εἰς
τιμὴν ἔχουν νὰ βοηθήσουν τὰ ὀρφανὰ καὶ νὰ τὰ προα-
σφαλίσουν εἰς εὐδόκιμον μέλλον.

Τῷ κ. Δ. Π. Καρυτσιώτῃ

Εἰς Τεργέστην

1 Ὀκτωβρίου 1827

Ἡ μικρὰ ποσότης ἥ προσφερθεῖσα ἐσχάτως θὰ
δαπανηθῇ εἰς περιποίησιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρφα-

νοπαίδων, ὅσα αἱ πολλαὶ περὶ τὴν Ἑλλάδα κατα-
στροφαὶ ἔρριψαν ἔξω τῆς πατρίδος των καὶ κινδυ-
νεύουν νὰ καταστροφοῦν.

Ἐφρόντισα καὶ φροντίζω περὶ τοῦ πράγματος καὶ
ἂν ἡ Πρόνοια ἐπευλογήσῃ τὰς φροντίδας μου ἐλπίζω.
ἐντὸς ὀλίγου νὰ συλλέξω εἰς μίαν ἢ δύο εἰδικὰς πε-
ριοχὰς τὰ παιδία ἐκεῖνα, τὴν καλλίστην καὶ ἀσφαλε-
στάτην ἐλπίδα τῆς κοινῆς ἡμῶν Πατρίδος . . .

Τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος παιδία ἢ ἐγκαταλελειμμένα
εὐρίσκονται μόνον ἢ προστατεύονται ἀπὸ ἀνθρώπους.
οἵτινες ὄσῃν προθυμίαν καὶ ἂν ἔχουν οὐδαμῶς δύναν-
ται *νὰ τὰ ἐκπαιδεύουν ἐθνικῶς.*

Καὶ ἂν δὲ ταῦτα φθάσουν εἰς τὴν ὑψηλοτάτην δια-
νοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ σοφοὶ ἀποβοῦν καὶ εὐδοκιμώ-
τατα εἰς ἐπιστήμας καὶ λόγους καὶ τέχνας, θὰ ἀπο-
βοῦν ἄρα γε ὠφέλιμοι καὶ εἰς τὴν Πατρίδα; Ἐγὼ ἀμ-
φιβάλλω, διότι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίον ἐστὶν
θὰ εὐρεθοῦν ἀτοπώτατοι μὴ δυνάμενοι πλέον μηδὲ νὰ
καταλάβουν τοὺς ὁμοεθνεῖς μήτε νὰ ἐξηγηθοῦν πρὸς
αὐτοὺς, ξένοι τὴν γλῶσσαν, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ
*τοῦτο ἐνῶ ἐκ τῆς νέας μάλιστα γενεᾶς ἡ Ἑλλὰς προσμέ-
νει τὴν κυρίαν τῆς σωτηρίαν.*

Τόμος Α΄ σελ. 208—209

Ἰωάννην Μουστοξείδην

Βονωνίαν

6 Νοεμβρίου 1827

Ἡ ἔκθεσίς σας περὶ τῶν εἰς τοὺς διαφόρους λιμέ-
νας τῆς Ἰταλίας ὀρφανοπαίδων Ἑλλήνων φέρει τιμὴν
εἰς τὰ αἰσθήματά σας . . .

Ὅσα θετικῶς μὲ πληροφορεῖτε περὶ τῆς καταστά-
σεως τῶν παιδίων αὐτῶν καὶ ὅσα καὶ γὰρ ἐπληροφορή-
θην περὶ τῶν ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας πρυτανευομένων
ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ μέ-

διαγράφουν πλατέα χρέη νὰ ἐκπληρώσω μετὰ τῆς παρὰ Θεοῦ βοηθείας, ἵνα προφυλάξω τὴν νεολαίαν τὴν μόνην καλλίστην ἐλπίδα τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν κινδύνων τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὴν ἐπὶ ξένης γῆς καὶ μάλιστα ὅπου λείπει ἐκκλησία ὀρθόδοξος.

Τὰ παιδία μας, οὕτως ἐκεῖσε κείμενα, ὁποίας καὶ ἂν ἀπολαμβάνουσι φροντίδας παρὰ φιλανθρώπων προστατῶν, κινδυνεύουν ὅμως νὰ ἐκτραποῦν τῆς οἰκείας φύσεως, χάνοντα βαθμηδὸν καὶ τὴν αἴσθησιν τῶν θρησκευτικῶν χρεῶν των καὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης των καὶ τὴν μνήμην τῶν ἐφεστίων καὶ ἰδιογενῶν ἡθῶν.

Ἀποσπασμένα πρωῒμως ἀπὸ τὴν ὄντως Πατρίδα, ἄρα γε δὲν θέλουν ἀναπλάσει ἐν ἑαυτοῖς Πατρίδα τινὰ ἰδανικὴν κατὰ τὸν τύπον τοῦ τόπου, ὅπου τὸ πρῶτον ἤρχισαν νὰ σκέπτονται;

Ἀνδρωθέντες δὲ θὰ ἐπιστρέψουν, ἄρα γε πολῖται ὠφέλιμοι; Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ πεῖρα καὶ ἀποκρίνεται καθ' ἐκάστην, ὅτι παραδεδομένοι οἱ νέοι οὗτοι μόνον εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τῶν ξένων τὰ παραδείγματα, χαμένοι θὰ εἶναι διὰ τὴν Πατρίδα των καὶ οὐδ' ἄλλου τόπου τὴν σήμερον θὰ γείνουν χρήσιμον ἀπόκτημα, ἀλλὰ καὶ τούτου γενομένου τὸ ὄνειδος τῆς ἐξουθενώσεώς των εἰς τὴν Ἑλλάδα θέλει πέσει.

Ἐκ τούτων ἐπικυροῦται, κύριε, τὸ ἀγαθὸν ὅπερ ἐπράξατε μετὰ τῶν προσωρινῶν προεστώτων τῶν ἐν Ἑνετίᾳ καὶ Τεργέστη Ἑλλήνων δίδοντες ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν ἐκεῖσε Ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἄσυλον καὶ διδασκαλίαν εἰς τοὺς αὐτόθι διαρριφθέντας ὀρφανόπαιδας ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι καταστροφῶν.

Ἐγὼ δὲ εὐρίσκων εἰς τὰ δύο ταῦτα σχολεῖα στοιχεῖα ἀληθινῆς καὶ σωτηριώδους ἰδιογενοῦς Παιδαγωγίας καὶ ἐπιθυμῶν νὰ πλατύνω τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν διὰ τε τοὺς νῦν ἐκπαιδευομένους καὶ διὰ τοὺς ἐπιπεμφθησομένους τυχόν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, σᾶς παρακαλῶ, κύριε, νὰ διακοινώσετε τὸ παρὸν γράμμα εἰς τοὺς προσωρινούς προεστώτας

τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ νὰ τοὺς πείσετε νὰ δεχθοῦν τὰς ἐν αὐτῷ προτάσεις ὡς ἀφοσίωσιν προσφερομένην εἰς τὴν χριστιανικὴν καὶ φιλοπάτριδα αὐτῶν θεοσέβειαν.

Διὰ νὰ συμφύεται καθ' ἐκάστην ἐπὶ πλέον ἢ ἰδιογενὴς τῶν νέων τούτων ἐκπαίδευσις μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεών των καὶ ἀποβαίνη οὕτως εἰπεῖν τελεία φύσις αὐτῶν, ἀνάγκη ἐξ ὅλων τῶν περὶ αὐτοὺς νὰ διδάσκωνται ὅτι μόνον εἰς τὴν πατρίδα ἀνήκουσι καὶ αὕτη ἐπαγρυπνεῖ ἐπ' αὐτῶν καὶ παρὰ ταύτης λαμβάνουν τὸ τῆς Παιδείας εὐεργέτημα καὶ αὐτὴν ὑπηρετοῦντες θὰ ἀποδώσουν μίαν ἡμέραν τὰ χαριστήρια καὶ θὰ ἀνέλθουν εἰς μέγα ἀξίωμα ἀναμέσον τοῦ γένους των.

Καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπόν, ἕως οὗ δυνηθῇ ἡ Ἑλλάς νὰ κτίσῃ ἐν ἑαυτῇ πλατύτερα ἐκπαιδευτήρια, ἐπιθυμῶ οἱ μαθηταὶ τῶν δύο σχολείων Ἑνετίας καὶ Τεργέστης νὰ γνωρίζουν :

α') ὅτι ἐκάστην τριμηνίαν οἱ ἔφοροι αὐτῶν θὰ ἀναφέρουν τὰ περὶ τῆς ἐπιδόσεώς των εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

β') ὅσοι προκόψουν εἰς τὴν πρωτόσπουδον μάθῃσιν, θὰ σταλοῦν ἀλλαχοῦ νὰ σπουδάσουν τέχνας, ἐργόχειρα, φιλολογίαν, ἐπιστήμας κατὰ τὴν κλίσιν των.

γ') ὅτι διὰ νὰ προπαρασκευασθοῦν εἰς τοῦτο, ἡ Κυβέρνησις τῆς Πατρίδος των τοὺς δίδει ἀπὸ τῶρα διδάσκαλον τῆς Γαλλικῆς, τῆς Γερμανικῆς καὶ ἰχνογραφίας

Ἐπεθύμουν πρὸς τούτοις, ἂν ἴσως μηδὲν ἐμπόδιον ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προκειμένου καλοῦ, καὶ αἱ ὀρφανὰ ἢ ἀποροὶ κόραι νὰ λάβουν βοήθειάν τινα, καὶ ἴδετε ἂν δυνάμεθα νὰ παρηγορήσωμεν τὰ κατ' αὐτὰς διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης καὶ ξένης τινός.

Κύριον Μουστοξείδην

Εἰς Βονωνίαν

6 Νοεμβρίου 1827

. Τὸ πρῶτιστον καὶ οὐσιωδέστατον τῶν
χρεῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ προμη-
θεύσῃ εἰς τὸ Ἕθνος τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως . .

.
καὶ ἄνευ τῆς ἐπικουρίας ταύτης οὔτε ὁ κλῆρος θὰ δυ-
νηθῇ νὰ καταπαλαίσῃ τοὺς νεωτερίζοντας περὶ τῆς
πίστεως, οὔτε ἡ νεολαία νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς κε-
νάς των ἀπάτας.

Διὰ τοῦτο τέλος νομίζω ὀφειλόμενον νὰ φροντίσω
ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ φέρω εἰς χρῆσιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων
τὸ βιβλίον τῶν προσευχῶν τὸ ἐπιγραφόμενον *Σύνοψις*,
ἀλλὰ μὲ ἐπιμέλειαν οὕτως ὥστε ἕκαστος παρακαλῶν
τὸν Θεὸν νὰ καταλαμβάνῃ καὶ τί λέγει καὶ ἐν ταύτῳ
νὰ γυμνάζεται νὰ διαβάζῃ καὶ νὰ λαλῇ ὀρθῶς τὴν
γλῶσσαν του.

Νὰ φυλαχθοῦν εἰς τὴν Σύνοψιν ὅλαι αἱ προσευχαὶ
αἱ καθιερωμέναι παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀφαιρουμένων
ἴσως ἐκείνων, ὅσαι προσετέθησαν εἰς διαφόρους ἐκδό-
σεις μὴ τείνουσαι πολὺ εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ τι-
μιωτάτου βιβλίου, ἀντ' αὐτῶν δὲ εὐχῆς ἔργον ἦτο νὰ
εἰσαχθοῦν εἰδικαὶ προσευχαὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ
Ἕθνους, τῆς Κυβερνήσεώς του, ὑπὲρ τῶν προστατῶν
του καὶ ἄλλαι ἔτι εἰδικώτεραι εἰς χρῆσιν τῶν ἀρχόν-
των, τῶν στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν τῆς ξηρᾶς, τῶν
ναυάρχων καὶ τῶν ναυτῶν, τῶν διδασκάλων καὶ μα-
θητῶν, τῶν ἐργαστηριαρχῶν καὶ ἐργατῶν, τῶν ἀγρο-
νόμων καὶ γεωργῶν ¹⁾).

¹⁾ Ἡ ὀρθοτάτη αὕτη παιδαγωγικὴ ὑπόδειξις τοῦ ἀειμνήστου
Καποδιστρίου, ἀναδεικνύουσα αὐτὸν ἄνθρωπον μὲ εὐρυτάτας
ἀντιλήψεις, ἐπέπρωτο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν λαϊκὴν μας ἐκπαί-

Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου νὰ εἶναι ὅπως καὶ σήμερον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ ἀντικρὺ νὰ ἔχουν τὴν παράφρασιν εἰς τὸ ἀπλούστερον, τὸ δὲ μέγεθος εἰς ὄγδοον μὲ ζωγραφικὰ δαιδαλμάτια (vignettes) παρασυνημμένου καὶ μηνολογίου καὶ συντόμου κατηχήσεως.

Καὶ ὅσα μὲ ἐπληροφορήσατε καὶ ἐγὼ ἔμαθον περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀξιότητος τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἐφημερίου κυρίου Βαρθολομαίου, ἤθελα πρὸς τοῦτον νὰ προβάλετε ἐκ μέρους μου νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἔργον ἀλλὰ καὶ ἀθορύβως, ἵνα μὴ ἐφελκύσωμεν ἐν τῷ παρόντι οὐδεμίαν προσοχὴν ἐπὶ τὸ μελέτημά μας. Ὅταν δὲ τὸ περατώσῃ ἅς μοῦ τὸ στείλῃ χειρόγραφον προσθέτων καὶ ὑπολογισμὸν τῆς ἀναγκαίας δαπάνης εἰς ἑκδοσιν 10 ἢ 20 χιλιάδας ἀντιτύπων καὶ εἰς πόσον καιρὸν δύναται νὰ τυπωθῇ ἐν Ἑνετίᾳ.

Γνώμην ἔχων νὰ μὴ προχωρήσω εἰς ἑκδοσιν τῆς ἡμετέρας Συνόψεως εἰμὴ μετὰ ἐλευθέραν καὶ ἀνωτάτην ἔγκρισιν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο καὶ πάλιν παραγγέλλω, κύριε, καὶ εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τὸν κύριον Βαρθολομαῖον αὐστηροτάτην ἐχεμύθειαν περὶ τοῦ προκειμένου.

Γνωρίζων ὅτι ὁ διδάσκαλος Οἰκονόμος ἐξέδωκεν ἄλλοτε ἐν Βιέννῃ Κατήχησιν ἐγκεκριμένην, ὡς λέγουσι, παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἤθελα νὰ πληροφορηθῇ καλῶς τὰ περὶ τούτου ὁ κύριος Βαρθολομαῖος καὶ ἂν βεβαιωθῶμεν ὅτι ἡ ρηθεῖσα Κατήχησις ἐνεκρίθη, ταύτην νὰ λάβῃ ὡς βάσιν τῆς ἰδικῆς του ἢ καὶ ἐπὶ λέξει νὰ ἀντιγράψῃ τὴν τοῦ διδασκάλου Οἰκονόμου.

Ἄν ἡ Σύνοψις ἀπέβαινε πάρα πολὺ ὀγκώδης ἐκ

δευσιν ὕστερα ἀπὸ 90 χρόνια δηλαδή κατὰ τὴν ἐποχὴν 1917—1920 ὑπὸ τῆς ἐφαρμοσθείσης ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ὁπότε ἐπετράπη τὸ πρῶτον εἰς τὰ Ἑλληνόπουλα νὰ διαβάζουν τὴ γλῶσσα τῇ δημοτικῇ, τὴ γλῶσσα τῆς μάνας των.

τῆς προσθήκης τῆς Κατηχήσεως, ἅς γίνη αὕτη καὶ
ἰδιαίτερον φυλλάδιον.

Περιττὸν νομίζω νὰ προσθέσω τὸ πόσον εὐγνώμονα
θὰ ἔχη τὴν Πατρίδα ὁ κύριος Βαρθολομαῖος ἐκ τῆς
τοιαύτης του ὑπουργίας, διότι ψυχὴ ἐνάρετος καὶ
χριστιανική, εὐφραينوμένη πρώτιστα ἐκ τοῦ διαθερ-
μαίνοντος αὐτὴν παρηγόρου ζήλου, οὐδὲ χρεῖαν ἔχει
τοιούτων παρορμήσεων ¹⁾).

“Ὅσα μὲ ὠμιλήσατε περὶ τῶν δύο μηνολογίων τοῦ
τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ, ἐγὼ
μὲν δὲν ἔχω ἱκανότητα νὰ τὰ κρίνω, ἀλλ’ ὅμως ὀφείλω
νὰ σᾶς προτρέψω, κύριε, νὰ ἐγκύψετε εἰς διερεύνησιν
τῆς ὕλης καὶ νὰ συγγράψετε ἐν καιρῷ τὸ μελέτημα
διὰ νὰ τὸ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν τῶν σοφωτέρων τοῦ
ἡμετέρου κλήρου

Τόμος Α΄ σελ. 217

Κον Ἐυνάρδον ²⁾

Εἰς Γενεύην

Ἀγκῶν 10 Νοεμβρίου 1827

Ἐν τοσούτῳ ἰδοὺ καὶ ἡ ἀπόκρισίς μου πρὸς τὸν
νέον Μπότσαρην ³⁾ καὶ διεύθυνον αὐτὴν παρακαλῶ.

Τὸν παραγγέλλω δὲ νὰ μοῦ γράφῃ τὰ κατ’ αὐτὸν
ἐκάστην τριμηνίαν διὰ μέσου τῆς φιλικῆς σου φρον-
τίδος.

Ἀλλὰ μεταξὺ τούτων συγχώρησόν με νὰ ἐπικαλε-
σθῶ καὶ πάλιν τὴν ἀκάματόν σου σπουδὴν νὰ μὲ προ-

¹⁾ Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Βαρθολομαίου τελειωθὲν ἐτυποῦτο ἐν
Αἰγίνῃ, ὅτε ἡ ἀποφράς 27 Φεβρουαρίου 1831 ἡμέρα φθάσασα τὸ
διέκοψε.

²⁾ Ὁ Καπποδίστριας κατῆλθεν εἰς Ἀγκῶνα ἀναμένων πολε-
μικὸν ἀγγλικὸν διὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς Ἑλλάδα.

³⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη
ὅστις ἐξεπαιδεύετο εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δαπάναις τῆς Κυβερνήσεως.

μηθεύση λεπτομερεστάτην ἀπογραφὴν ὅλων τῶν ἐν Μονάχῳ, Δρέσδῃ καὶ Λειψία νέων Ἑλλήνων κατὰ τὸν ἐπισυναπτόμενον τύπον, διότι σκοπεύω νὰ ἔμβω κατόπιν εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν καὶ μετ' αὐτῶν ὡς ἐμβῆκα καὶ μετὰ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ

Μὲ ὑπεσχέθη ὁ Κορς Πρεσβύτερος Λύτσερ τὸν κατὰ λόγον τῶν ἐν Βασιλείᾳ, ἀλλ' εἰσέτι δὲν τὸν ἔλαβον καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ τοῦ τὸν ζητήσης καὶ νὰ μὲ τὸν στείλῃς,

Π Ι Ν Α Ξ

Ἀριθμός	*Ονομα, πατρίς, ἡλικία, τόπος διαμονῆς.	Πόροι ζωῆς. Εἰς ποῖον εἶναι συστημένος.	Τί σπουδάζει καὶ ἀπὸ πότε.	Παρατηρήσεις περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐπιδόσεως.
---------	---	---	----------------------------	---

Τόμος Α' σελ. 220

Τῷ αὐθέντῃ Κ. Καρατζᾶ

Εἰς Πίσαν

Ἀγκών 11 Νοεμβρίου 1827

Σᾶς προσφέρω δύο τρόπους ἢ νὰ μὲ στείλετε ἐνταῦθα χρηματικὴν τὴν συνδρομὴν σας ὑπὲρ τῶν ταιπωριῶν τῆς Ἑλλάδος ἢ νὰ διαβιβάσετε τὴν εἰσφερομένην ποσότητα εἰς τοὺς ἐν Γενεύῃ ἀδελφοὺς Κ. Ἐντς ὁ), διὰ νὰ τὴν βάλουν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν ἐπὶ ξένης γῆς ὀρφανοπαίδων Ἑλλήνων ἰδρυμένον ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου καὶ ἔχον ἤδη μερικὰς χιλιάδας φράγκων

ἀπὸ συνεισφορῶν φιλοπατρίδων Ἑλλήνων. Ἐκεῖθεν ἐξοδεύουσι δι' ἀποδείξεων ἰδικῶν μου, ἃς δὲν δίδω- εἰ μὴ διὰ λιτοτάτην περιποίησιν τῶν πάντη ἀπόρων ὀρφανῶν καὶ διὰ πληρωμὴν διδασκάλων Ἑλλήνων τῶν αὐτῶν ἅμα καὶ κηδεμόνων καὶ ἐφόρων τῆς νεο- λαΐας ἐκείνης, ἣν ἐγὼ νομίζω ἀρίστην πασῶν ἂν ὅχι καὶ μόνην τῆς Πατρίδος ἐλπίδα.

Καὶ τοῦτο τὸ ὑπηρετήμα ἤδη τάξας ἐν Τεργέστη, Ἑνετία καὶ Γενεύῃ ἐλπίζω νὰ τὸ ἐφαρμόσω μετ' οὐ πολὺ καὶ ἐν Βονωνία καὶ Ἀγκῶνι καὶ ἄλλαχοῦ, ὅπου φοιτᾷ ἡ ἡμετέρα νεότης,

Διότι ἂν ὑπάρχη τρόπος ἐπὶ τῆς παρούσης κρισίμου καὶ ἀκαταστάτου ὥρας νὰ σώσωμεν τοὺς νέους ἐνδυ- ναμώνοντες αὐτοὺς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀγίας ἡμῶν πί- στεως, εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, εἰς τὴν διατήρησιν ἡθῶν ἀπλῶν καὶ χριστια- νικῶν, ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον σκέπτομαι νὰ ἐνεργήσω- μοῦ φαίνεται μόνος πρόσφορος ὡς μόνος συνιστῶν καὶ συγκολλῶν τὴν δέουσαν σχέσιν καὶ συνάφειαν μεταξὺ τῶν νέων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως οὕτως, ὥστε τῶν μὲν νέων νὰ ἐξαίρεται προσηκόντως τὸ φρό- νημα, ἡ δὲ Κυβέρνησις ἡρέμα διαποιμαίνουσα τὴν ἐπὶ ξένης ἀγωγὴν αὐτῶν νὰ τοὺς παρασκευάζῃ προσηνεῖς εἰς τὰ τῆς πατρίου ἐστίας, ὅταν ἐκεῖ ἐπιστρέφουσι καὶ χωρὶς νὰ νομίζουν σχεδὸν ὅτι ἀπεδήμησαν, ἀλλ' ὅτι ἐναρμόνιον καὶ χαριστικὴν ἔχουν τὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ ὁμοεθνοῦς λαοῦ.

Συντελεσθέντος δὲ τοῦ συστήματος τούτου, μόλις ἐσχεδιασμένου καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτοῦ, πάντως θέλει ἔχει ἡ Ἑλλάς, ὅταν δυνηθῇ νὰ κτίσῃ στερεώτερον καὶ μεγαλειότερον τὰ τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἐκπαιδεύσεως, τοὺς νέους τούτους καὶ τοὺς ἐπὶ ξένης χρηματίσαντας ὁμογενεῖς διδασκάλους καὶ κηδεμόνας αὐτῶν πρόχει- ρον ὕλην εἰς σύστασιν *ὑπογραμματικῶν* ¹⁾ σχολείων, Πανεπιστημίου καὶ Γυμνασίων.

1) Ἐννοεῖ προτύπων σχολείων.

Κ. Ουμβέρ, Καθηγητῇ
Γενεύην

Ἀγκῶν 20-11-27

Χάριν σοῦ ζητῶ, ἀγαπητέ μοι Οὐμβέρ, νὰ μᾶς ἀγο-
ράσης οἰκονομικώτερον τὰ ὑποσημειούμενα βιβλία
διὰ τὸ ἐν Ἀγκῶνι Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ἀπλᾶ, ὀλι-
γοέξοδα, πρέποντα εἰς τοὺς νέους, ὁποῖα συνηθίζονται
καὶ εἰς τὰ σχολεῖα σας καὶ νὰ τὰ στείλῃς πρὸς τὸν
ἐνταῦθα Κον Φραγκιάδην, θὰ λάβῃς τὴν τιμὴν των
ἀπὸ τὸ Ταμεῖον τῶν Ὀρφανοπαίδων Ἑλλήνων, ἐμφα-
νίζων τὸ παρόν μου εἰς τὸν Κον Ἑντς καὶ θὰ ἔχῃς εὐ-
γνώμονα τὸν πιστὸν φίλον σου :

12 ἀντίτυπα τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου

12 » τῶν διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ

6 » τῶν πολιτικῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους.

Κῶ Μουστοξείδῃ
Εἰς Ἑνετίαν

Ἀγκῶν 23 Νοεμβρίου 1827

Εὔρηκα εἰς Ἀγκῶνα ὑπὲρ τὰ 20 παιδιὰ, ἐν οἷς καί
τινα ὀρφανὰ καὶ πάμπτωχα. Ἀλλ' ὁ προστατεύων
αὐτὰ Θεὸς τὰ ἔφερεν ἐνταῦθα εἰς ἐκκλησίαν καὶ εἰς
δύο νέους διδασκάλους, ὅχι ἁμοίρους ἱκανότητος.

Εὐρὼν ὅμως τὸ σχολεῖον ἐλλιπὲς εἶπα τὰ δέοντα
εἰς τὴν ἀδελφότητα καὶ εἰσηκούσθην νὰ διαταχθῶσι
κάλλιον πάντα τὰ κατ' αὐτό, ὥστε ἐλπίζω καὶ ἐκ
τούτου τοῦ στοιχειώδους ἐπιμελητηρίου ὡς καὶ ἐκ τῶν

τῆς Τεργέστης καὶ Ἑνετίας νὰ δρέψωμεν εὐχαρίστους καρπούς ¹⁾).

. Ἐγραψα εἰς τὸν Κον Δουφάρ νὰ σὲ στείλῃ ἐκ Παρισίων 3 σώματα τῶν συγγραμμάτων Κοραῆ, τὰ ὅποια, ἅφ' οὗ οἰκονομικῶς βιβλιοδετήσης, νὰ τὰ στείλῃς ἀπὸ μέρους μου τὸ μὲν εἰς τὸ σχολεῖον Τεργέστης, τὸ δὲ εἰς τὸ τοῦ Ἀγκῶνος καὶ τὸ τρίτον εἰς τὸ τῆς Ἑνετίας.

Ἦθελα πρὸς τούτοις τὸ σχολεῖον τοῦ Ἀγκῶνος νὰ ἔχῃ καὶ τὰ ἐξῆς καταλεγόμενα βιβλία ἢ ὅσα ἐξ αὐτῶν ἡμπορεῖς νὰ εὔρῃς.

Πρόσθες εἰς τὴν ἀποστολὴν ταύτην καὶ δύο σώματα τῶν λόγων τοῦ Μηνιάτου δεμένα, τὸ μὲν διὰ τὸ σχολεῖον, τὸ δὲ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἄν ὅμως εὔρεθῇ κανὲν σῶμα τοῦ Κυριακοδρομίου τοῦ Θεοτόκη προτιμῶ νὰ λάβῃ ἡ Ἐκκλησία τὸ ἅγιον τοῦτο βιβλίον ἀντὶ τῶν λόγων τοῦ Μηνιάτου.

Μὴ λησμονήσης νὰ προσθέσης καὶ μερικὰ ἀντίτυπα τῆς Ὁρθοδόξου Κατηχήσεως. Τὸ σχολεῖον τοῦ Ἀγκῶνος ἐχρειάζετο ἀκόμη καὶ τινὰ γαλλικὴν καλὴν μετάφρασιν τῶν Πλουταρχείων συγγραμμάτων καὶ δόκιμὰ τινὰ βιβλία ἰταλικά διὰ νὰ γυμνάζωνται διδάσκαλοι καὶ μαθηταί.

Ταῦτα δὲ πάντα νὰ διευθύνῃς πρὸς τὸν Κον Βαχάραν, πρόεδρον τῶν προεστώτων τῆς ἀδελφότητος σημειῶν αὐτῷ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὸν σύνεδρόν του καὶ ἔφορον τοῦ σχολείου Κον Φραγκιάδην.

Βιβλιοδέτησον ἀκόμη εὐπρεπῶς καὶ ἄλλο σῶμα τῶν λόγων τοῦ Μηνιάτου καὶ ἀπόστειλον αὐτὸ πρὸς τὸν νέον Μπότσαρην εἰς Μόναχον προσάπτων που εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ βιβλίου καὶ ρητόν τι ἑλληνικὸν ἀνα-

¹⁾ Χάριν τοῦ σχολείου τοῦ Ἀγκῶνος ὁ Καποδίστριας ἐπροικοδόμητησε τὸ κοινοτικὸν ταμεῖον μὲ 300 δίστηλα καὶ ἐξέφρασε πρὸς τὸν ἀγιώτατον Πάπαν τῆς Ρώμης τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ ἰκετεύει ταύτην, ὅπως εὐδοκήσῃ νὰ τιμήσῃ τὴν σχολὴν διὰ τῆς προστασίας της. (Ἐπιστολαὶ Καποδιστρίου Τόμ. Α' σελ. 235, 24-11-1827).

μιμνήσκον καθ' ἐκάστην εἰς τὸν νέον τὰς ὀφειλάς αὐ-
τοῦ εἰς τε τὴν ἀθάνατον τοῦ γεννήσαντος μνήμην καὶ
εἰς τὴν Πατρίδα.

Οὐδὲ καὶ οἱ ἐν Γενεύῃ μαθηταὶ πρέπει νὰ μείνουν
ἔρημοι τοῦ χάριτος τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου τοῦ πα-
τρὸς Μηνιάτου.

Γράψε λοιπὸν πρὸς τὸν Κον Ραδινὸν ὅτι θέλει λά-
βει παρὰ σοῦ ἓν διὰ νὰ τοὺς ἀναγινώσκη ἐξ αὐτοῦ
πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας
καὶ στείλον αὐτῷ τὸ βιβλίον παρακαλῶ.

Τόμος Α' σελ. 256

Τῷ Κῷ Ἱππότη Μουστοξείδῃ

Εἰς Ἑνετίαν

Ἀγκῶν 7 Δεκεμβρίου 1827

.
Σοῦ εἶμαι εὐγνώμων διὰ τὰς φροντίδας σου περὶ
τὸ σχολεῖον τῆς Ἑνετίας καὶ Τεργέστης. Καὶ τὸ σχο-
λεῖον τοῦ Ἀγκῶνος θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ ἔλθῃς κα-
τόπιν νὰ τὸ ἐπιθεωρήσῃς, διότι ὁ ἔφορός του Κος
Φραγκιάδης δὲν εἶναι γραμματισμένος καὶ ἐπιθυμεῖ
νὰ ἐπιστατήσῃς εἰς τὰς ἐξετάσεις τὸ ἐρχόμενον ἔτος.

Ἄλλ' ἔτι μακρὰν ὁ καιρὸς καὶ ἂν εὐδοκήσῃ ὁ
Θεὸς νὰ πατήσω τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἐκεῖ θὰ
σὲ παρακαλέσω διὰ τὴν διακονίαν ταύτην

Τὰ ὀρφανὰ μας ἐν τοσούτῳ καθ' ἐκάστην λαμβά-
νουν βοηθείας καὶ μὲ τὸν καιρὸν τὸ φροντιστήριον
τοῦτο θέλει κάμει πολὺ καλόν.

Ὁ ἐν Τεργέστη διάκονος Κωνοφάος μὲ ἔγραψε καὶ
τοῦ ἀπεκρίθην. Ἀλλὰ παρὰ σοῦ θὰ πληροφορηθῇ τὰ
περὶ τῶν πρωτοσπούδων σχολείων καὶ τί θέλομεν διὰ
τὸ μέλλον.

Καὶ σὺ νὰ μοῦ γράψῃς ἔπειτα τί ἄρα γε εἶναι ὁ
καλὸς οὗτος διάκονος, ποίαν δύναμιν ἔχει εἰς τὰ ἐλ-

ληνικά, ἂν γνωρίζῃ καλῶς τὴν γαλλικὴν ἢ τὴν ἰταλικὴν καὶ ἂν ἤμπορῇ νὰ τεθῇ ὡς ὁ Κος Ραδινὸς διδάσκαλος ἐξήκοντα περίπου μαθητῶν ἐν Βονωνίᾳ. Ἀφ' οὗ δὲ λάβω τὰς περὶ τούτων πληροφορίας, θὰ σκεφθῶ πῶς νὰ χρησιμοποιήσω τὴν ἀξιότιμον τοῦ ἀνδρὸς προθυμίαν

Τόμος Α' σελ. 267

Τῷ ἀδελφῷ μου Βιάρῳ
Εἰς Κέρκυραν

Διὰ τὸν κ. Κάνιγγ

Μελίτη 1 Ἰανουαρίου 1828

Εἶπέ του (δηλ. εἰς τὸν κ. Κάνιγγ), ὅτι δὲν φέρω μετ' ἐμοῦ εἰς Ἑλλάδα παρὰ μόνον 200 ἢ 300 χιλιάδας φράγγων, ἄθροισμα συνεισφορῶν, γενομένων εἰς πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, μὲ ἐκπεφρασμένην παραγγελίαν πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων καὶ διατροφὴν γερόντων καὶ γυναικοπαίδων ἐγκαταλελειμμένων.

Εἶπέ του ὅτι ἐκτὸς τῆς ποσότητος ταύτης οὔτε ἡ **Ρωσία**, οὔτε ἄλλη δύναμις οὐδεμία μὲ ἔδωκε βοήθημά τι καὶ ἂν κάμμία μοῦ ἔδιδε ἢ θελα μεγάλως φυλαχθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ τὸ μεταχειρισθῶ.

“Οτι ἐν τοιαύτῃ ἀδιαπτῶτῳ προαιρέσει ὑπάγω εἰς Ἑλλάδα. “Οτι ὅλην μου τὴν πίστιν ἔχω εἰς Θεὸν καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν συμμάχων **Δυνάμεων**.

Δευτέρα περίοδος

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν δευτέραν περίοδον. Αὕτη περιλαμβάνει τὸν χρόνον τῆς ἐν Ρωσίᾳ ὑπηρεσίας του ἥτοι ἀπὸ τοῦ 1809—1827.

Κατὰ τὸ 1814 ἐπέτυχεν εἰς ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας διὰ τὴν εἰρήνευσιν

τῆς Ἑλβετίας. Διὰ τὸ ὑπέροχον τοῦτο ἔργον εἰς τὰ 1815 τὰ Καντόνια Βασιλείας, Βῶ καὶ Γενεύης τὸν ἀνεκήρυξαν ἐπίτιμον πολίτην.

Εἰς τὰ 1815 ¹⁾, ἐν Βιέννῃ εὕρισκόμενος μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατείας χάριν τοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος κατῴρθωσε νὰ πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ σχολεῖα εἰς Ἀθήνας εἰς ἀντιπερισπασμὸν δῆθεν τῆς ἀγγλικῆς ἐνεργείας ἐν Ἀθήναις ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἀντιζηλίαν τοῦ Τσάρου πρὸς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν.

Οὕτω κατῴρθωσε νὰ διενεργήσῃ ἔρανον μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος, ἡγεμόνων, ὑπουργῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων καὶ τὸ προϊόν τοῦ ἔρανου τούτου διένειμεν ἐξ ἴσου πρὸς τοὺς ἐφόρους τῶν ἐν Ἀθήναις σχολῶν τῆς Ἑταιρείας δηλ. τῶν φιλομούσων ²⁾.

Ἀπὸ τοῦ 1815 παρέμεινεν Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν μέχρι τοῦ 1822, ὅτε διαβληθεὶς ἀπὸ τὰς ὑπούλους καὶ ἀτιμωτικὰς μηχανορραφίας τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ του Μέτερνιχ ἀπесύρθη εἰς τὴν Γενεύην ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀναρρωτικῆς ἀδείας ἀποφεύγων ν' ἀναμειχθῇ ἐνεργῶς εἰς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἵνα μὴ παρεξηγηθῇ ἀπὸ τὴν ἀντιζηλίαν τῆς Ρωσίας καὶ Ἀγγλίας καὶ τοιουτοτρόπως ζημιώσῃ τὸν ἀγῶνα.

Εἰς τὰ 1814 ὅτε εἰργάζετο διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἑλβετίας εἶχε παρακολουθήσει τὰ παιδαγωγικὰ συστήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰδίᾳ δὲ τοῦ σοφοῦ φιланθρωπιστοῦ Pestalozzi καὶ Felêberg.

Τὸ Neuhof, τὸ Stans, τὸ Yverdon τοῦ Pestalozzi καὶ τὸ Hofwyl τοῦ Felêberg ἐχρησίμευσαν ὡς πειραματικὰ κέντρα διὰ τὸν Καποδίστριαν ³⁾.

¹⁾ Ὁ Καποδίστριας εἰς τὰ 1815 διωρίσθη Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸν Ἰανουάριον 1816 ἀνέλαβε τὸ Ὑπουργεῖον.

²⁾ Περὶ τούτου βλέπε ἄρθρον μας εἰδικὸν εἰς περιοδικὸν «Ἑρμῆς» Δεκεμβρίου 1930.

³⁾ Πλείότερα βλέπε εἰς *Istoire de l'instruction et éducation* par Fr. Geux, Lausanne.

Τότε ἔλαβεν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Α΄ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Hofwyl, προάστειον ἀπέχον τῆς Βέρνης περὶ τὰ 10 χλμ., ὅπου ὁ σοφὸς Féleberg, ὁ σοφὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶχεν ἰδρύσει τὸ παιδαγωγεῖον του, ὅπου νέοι εὐπατρίδαι ὠδηγοῦντο εἰς σοβαρὰν σπουδὴν, ἀλλ' ἐφωδιάζοντο κυρίως διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τελειοτέρων μεθόδων εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ παῖδες τῶν χωρίων μανθάνοντες τὴν ἄροσιν καὶ σποράν, τὴν ἄρδυσιν, τὴν κλάδευσιν καὶ λοιπὴν περιποίησιν φυτῶν καὶ ζώων θὰ ἐμάνθανον συγχρόνως καὶ γράμματα μὲ ὠφελίμους γνώσεις, θεοσέβειαν, ἀρετὴν ἀντὶ τῆς πρώην ἀποκνηνώσεως.

Ὁ Καποδίστριας ἐμελέτησε τὸ ἴδρυμα τοῦτο καὶ τὸν Ὀκτώβριον 1814 ὑπέβαλεν ὑπόμνημα σχετικὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὁ δὲ σοφὸς Féleberg μαζί μὲ τὸ παράσημον καὶ τὰ συγχαρητήρια τοῦ αὐτοκράτορος ἔλαβε καὶ τοῦ Καποδιστρίου τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι τὸ σωτήριον αὐτοῦ παράδειγμα δὲν θὰ ἀφίνετο χωρὶς μελέτην.

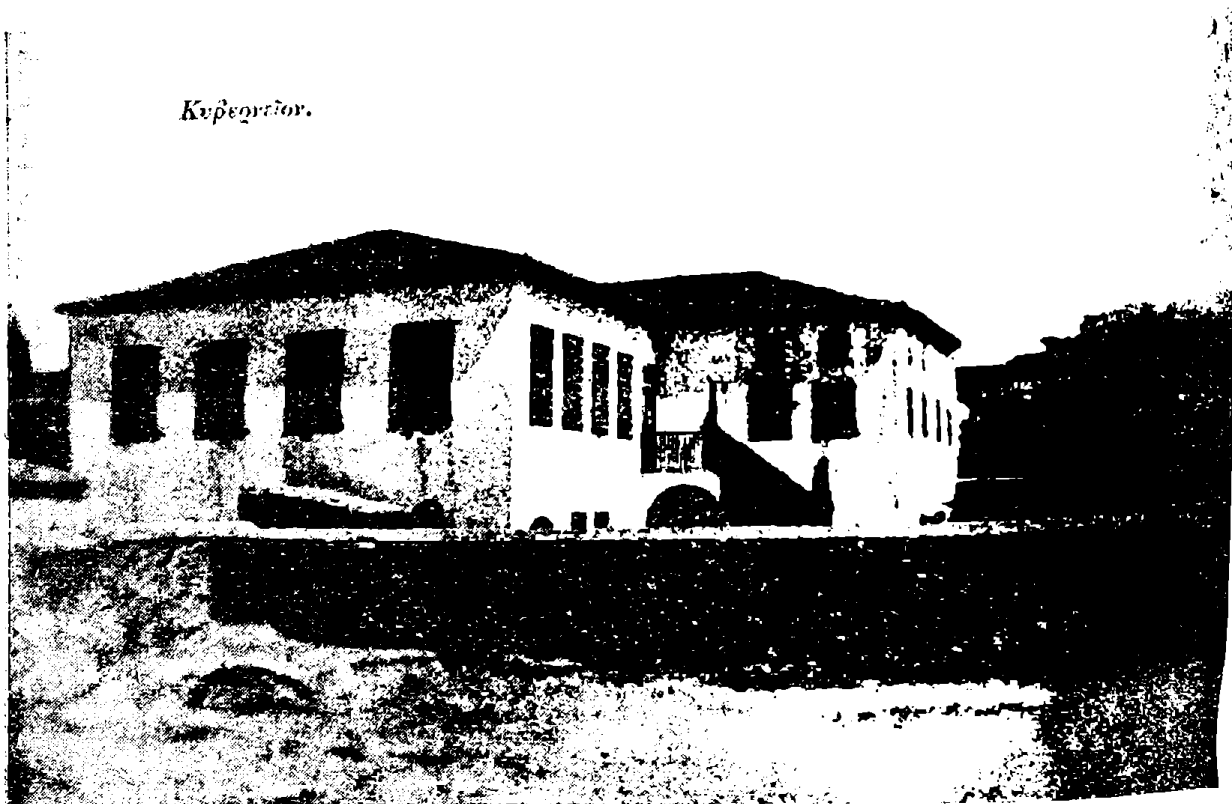
Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Καποδιστρίου μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ρωσικὴν γλῶσσαν μὲ τὸν τίτλον του (Stats-Sekretar) δηλ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Κατὰ τὸ 1820, ὅτε οἱ Ἀγγλοὶ ζηλωταὶ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Féleberg θέλοντες νὰ εἰσαγάγουν τὸ σύστημα τοῦτο εἰς Ἀγγλίαν ἐδημοσίευσαν ἀγγλιστὶ τομίδιον φέρον κατὰ σειρὰν τὰ ὑπομνήματα τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Reugger Ὑπουργοῦ τῆς Ἑλβετίας καὶ ἐκήρυττον καὶ τὰ δύο ταῦτα ὑπομνήματα ὥς τὰ ἄριστα γραφέντα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου¹⁾. Τόσην

¹⁾ Τοῦ ὑπομνήματος τούτου ὑπῆρχεν ἀντίτυπον εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπωλέσθη. Ἄλλο ἀντίτυπον ὑπάρχει εἰς χεῖρας τοῦ ἐγγόνου τοῦ Καποδιστρίου, διευθυντοῦ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ὅπερ φυλάσσεται....

πολύτιμον ἀξίαν εἶχε τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, τὸ ὑποδεικνύον τὴν στροφὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ πρὸς τὴν γεωργίαν, ὥστε οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος μόλις μετὰ 120 ἔτη ἐνεθυμήθησαν τὴν ἀξίαν τῆς τοιαύτης στροφῆς, πλὴν τὰ ληφθέντα μέτρα ἀπεδείχθησαν — δυστυχῶς — σπασμωδικὰ καὶ ἐφήμερα, διότι τοὺς ἔλειπεν ἡ πίστις!

Κυβερνεῖον.

Τὸ Κυβερνεῖον ἐπὶ Καποδιστρίου

Καθὼς δὲ φαίνεται ὁ Καποδίστριας ἐπηρεάσθη πολὺ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς παιδαγωγίας καὶ διὸ τοῦτο κατόπιν ἐκ τῶν πρώτων ἔσπευσε νὰ ιδρύσῃ Γεωργικὴν Σχολὴν εἰς Τίρυνθα ὑπὸ τὸν Γρ. Παλαιολόγου.

Ἀπὸ τὸ 1815 ἢ μᾶλλον 1816 ἀφωσιώθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν καὶ εἰς τὰ 1822 ὅτε ἀπεσύρθη εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐφεξῆς ἀσχολεῖται δραστη

ρίως μὲ συστάσεις ἑταιρειῶν πρὸς εὐδώσιν τοῦ ἀγῶ-
νος καὶ μὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα.

Ἰδίως τὸ ἔργον τοῦ ἑτέρου παιδαγωγοῦ τῆς ἐπο-
χῆς ἐκείνης, τοῦ Πεσταλότσι, τοῦ εἶχε κάμει ἐντύπω-
σιν. Ὡστε κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς πολιτικῆς
του οὕτως εἶπεῖν διαθεσιμότητος, διότι ἐξηκολούθει
νὰ εἶναι ὑπάλληλος τῆς Ρωσίας μέχρι τοῦ 1827, ὅτε
ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος, **εἰργάσθη δυνάμεθα
νὰ εἴπωμεν νὰ τελειοποιήσῃ τὰς παιδαγωγικὰς του
δοξασίας καὶ πεποιθήσεις**, ὥστε νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ
τὰς ἐφαρμόσῃ, ὅπως καὶ τὰς ἐφήρμοσε μόλις ἦλθεν
εἰς τὴν Ἑλλάδα¹⁾.

Πρώτη περίοδος

Καὶ τώρα ὀπισθοχωροῦμεν ὀλίγα ἔτη καὶ εἰσερχό-
μεθα εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς δράσεώς του ἐν
Ἑπτανήσῳ, ἣτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1799, ἀφ' ὅτου δηλ.
ἡ Ἑπτάνησος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωσο-Τούρκων
ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ναπολέοντος εἰς
Αἴγυπτον.

Ἔρχεται ἀπὸ τὴν Πάδοβαν εἰς τὰ 1798 εἰς τὴν
Κέρκυραν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ
Καμποφορμίου, δι' ἧς ἡ Ἑπτάνησος περιήρχετο εἰς
τοὺς Γάλλους, ἐκπεσούσης τῆς Βενετίας.

«Ἡ οἰκογένειά μου—λέγει ὁ ἴδιος εἰς τὴν αὐτοβιο-
γραφίαν του πρὸς τὸν ὑποψήφιον Βασιλέα τῆς Ἑλλά-
δος Λεοπόλδον τοῦ Κοβούργου — ἀνῆκεν εἰς παλαιὰν
ἀριστοκρατίαν καὶ διὰ τοῦτο κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν
πρακτόρων τοῦ Διευθυντηρίου καὶ τῶν ἐντοπίων, τοὺς
ὁποίους οἱ πράκτορες οὗτοι ἐμέθυον διὰ τῶν δημα-
γωγικῶν ὑπερβολῶν.

Σχηματίσας κάποιαν πεῖραν εἰς τὴν σχολὴν τῶν

¹⁾ Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου τοῦ
Σαραζίνου, μαθητοῦ τοῦ Πεσταλότσι.

γεγονότων, τὰ ὅποια ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἰταλίᾳ, μάρτυς τῆς καταρρεύσεως τῆς μεγάλης μηχανῆς, τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων, τῶν ὁποίων οἱ Ἰταλοὶ ὑπῆρξαν τὰ θύματα, ἔφθασα εἰς Κέρκυραν ἄρκετὰ πεπειραμένος, ὅπως ἀποφύγω τὸν ἐκτροχιασμόν τῆς Δημοκρατίας καὶ τὰς προλήψεις καὶ προκαταλήψεις τῆς ἀριστοκρατίας. Ἀπομακρυνόμενος οὕτω τῶν ἀκροτήτων εὐρέθην ἀκουσίως εἰς τὴν μέσσην ὁδόν, οἱ δὲ λαϊκοὶ μου τρόποι καὶ τὰ 21 χρόνια μὲ ἐβοήθησαν, ὥστε νὰ τύχω τῆς συμπαθείας τῶν Γάλλων καὶ τῶν πελατῶν των.

Ἐσχον δὲ τὴν εὐτυχίαν νὰ μετριάσω τὴν αὐστηρότητα τῆς τύχης, ἥτις ἐβάρυνε τὴν οἰκογένειάν μου καὶ πρὸ πάντων τὸν πατέρα μου.

Ἡ ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐπροκάλεσε κατ' αὐτῶν τὴν συμμαχίαν Τουρκίας καὶ Μ. Βρετανίας καὶ Ρωσίας. Κατ' ἀκολουθίαν δὲ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου οἱ Γάλλοι ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων τὸ 1799 διὰ τῆς ἡνωμένης προσπάθειας τῶν δύο στόλων, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἰς ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου τῆς Ρωσίας, ὁ δὲ ἕτερος τὴν ἡμισέληνον.

Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων, οἵτινες εἶχον λάβει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν δύο τούτων στόλων, ἡμείφθησαν εὐγενῶς διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῆς ἐλευθερίας των καὶ τῆς πολιτικῆς των ἀνεξαρτησίας.

Τὸ 1800 συνθήκη ὑπογραφεῖσα μεταξὺ Ρωσίας καὶ Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῇ συναινέσει τῆς Ἀγγλίας ἱδρύσε πράγματι τὰς 7 νήσους, ἄλλοτε ὑπαγομένας εἰς τὴν Βενετίαν, εἰς Ἰόνιον Πολιτείαν.

Ὁ πατήρ μου ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀντιπροσωπείας, ἥτις εἰργάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν συνθήκην ταύτην διαπραγματεύσεις. Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς μικρᾶς Ἰονίου Πολιτείας ὑπῆρξαν ὅτι προεβλέπετο ἔνεκα τῶν περιστάσεων τῶν χρόνων ἐκείνων, τῆς ἀπειρίας τῶν ἐντοπίων καὶ τῶν πολυα-

ρίθμων προστασιῶν καὶ ἀντιζηλιῶν τῶν ξένων, οἵτινες καθίστων τὴν ἀπειρίαν ταύτην μᾶλλον καταστρεπτικήν.

Ἡ διχόνοια, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ὅλαι αἱ ἀταξίαι, αἵτινες συμπαρομαρτοῦν, ἔφεραν τέλος τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας τὸ 1802 ἐν τῇ πολιτικῇ διοργανώσει τῆς πολιτείας.

Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον Αἰγίνης ἐπὶ Καποδιστρίου

Αἱ ταραχαὶ τῶν ἑπτὰ νήσων μὲ εὖρον εἰς τὴν μέσσην ὁδὸν καὶ οὕτως ἐγενόμην ἄνθρωπος τῶν δύο κομμάτων, ἦτοι τοῦ τῆς παλαιᾶς εὐγενείας καὶ τοῦ τῶν ἀστών, ὅπερ ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις μὲ ἐτίμησε συχνάκις διὰ σπουδαίων ἀποστολῶν μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων τὸ 1801 μοὶ ἀνέθηκε τὸν τίτλον καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐκτάκτου ἀρμοστοῦ εἰς τὰς Νήσους Κεφαλληνίαν ¹⁾, Ζάκυνθον καὶ Λευκάδα, ὅπως ἀντιστῶ εἰς τὸν Συνταγμα-

¹⁾ Βλέπε σχετικὰ εἰς βιβλίον «Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κε-

τάρχην Κάλενδερ ψευδοπράκτορα τῆς Ἀγγλίας, ὅς-
τις ἤθελε νὰ ὑψώσῃ τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν εἰς τὰς
Νήσους αὐτάς.

· · · · ·
Μετὰ διαφόρους ἄλλας ἀποστολάς εἰς τὰς Νήσους
καὶ τὰ σύνορα διωρίσθην τὸ 1802 Γραμματεὺς Ἐπι-
κρατείας τῆς Γερουσίας ἦτοι τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξου-
σίας τῆς Πολιτείας.

Ἀναλαβὼν τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις καὶ ἐπὶ δύο
ἔτη ὡσαύτως τὰς ἐσωτερικὰς εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ
προῖδω ὅτι διὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Νέας Πολιτείας ἐγέν-
ετο ἀρχὴ τῆς παλινρθώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ἐφ' ὅσον δὲ παρηκολούθουν τὴν πολιτικὴν τῶν
Δυνάμεων ἐκείνων, αἵτινες ἐβοήθουν τὴν πολιτείαν
διὰ τῶν συμβουλῶν των, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπειθόμην ὅτι
ἦτο ὀρθὴ ἡ παρήγορος αὐτὴ σκέψις.

Ὁ Βοναπάρτης, Πρῶτος Ὑπατος καὶ μετὰ ταῦτα
Αὐτοκράτωρ, εἶχε βλέψεις ἐν Ἀνατολῇ, προσεπάθει δὲ
νὰ τὰς πραγματοποιήσῃ κατὰ τὴν κατάλληλον σπι-
γμὴν διὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία ἐξ ἄλλου θέλουσαι νὰ
στερήσουν τοῦτον τῶν ἰσχυρῶν βοηθῶν του ὑπερεθεμά-
τιζον εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων δι' εὐεργετημά-
των. Αἱ ἐλευθεριότητες δὲ αὗται συνετέλουν, ὥστε ἡ
ἐλληνικὴ διορατικότης νὰ διαβλέπῃ τί ἐπεφύλασεν
εἰς αὐτοὺς τὸ μέλλον.

Λεγεῶνες ἐλληνικαὶ διοικούμεναι ὑπὸ Ρώσων
ἀξιωματικῶν καὶ πληρωνόμεναι ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν
βοηθημάτων ἐσχημάτισαν τὴν κυριωτέραν ἐστίαν τοῦ
συστήματος, διὰ τοῦ ὁποίου διεξεδικεῖτο μετ' ἐπιτυ-
χίας τὸ ἔδαφος εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι Γάλλους πρά-
κτορας.

Τὰ ὄμματα τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς
τὴν Νέαν Πολιτείαν, ἥτις ἀντεπροσωπεύετο ἐν Κων-
σταντινουπόλει, ἐν Πετρουπόλει διὰ πληρεξουσίων
ὑπουργῶν, ἐν Γαλλίᾳ δι' ἐπιτετραμμένου καὶ εἰς

ὄλους τοὺς λιμένας τῆς Μεσογείου διὰ τῶν προξένων της.

Ἐν διαστήματι 4 ἐτῶν κατώρθωσε νὰ ἔχῃ μέγαν ἀριθμὸν ἐμπορικῶν πλοίων εἰς τὰ ὁποῖα ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία της, ἐν ᾧ ἐπὶ Βενετοκρατίας δὲν εἶχεν οὔτε ἓν ! Οἱ ἄνδρες οἱ μᾶλλον σημαίνοντες τῆς Ἡπείρου, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Πελοποννήσου, τοῦ Ἀρχιπελάγους προῆλθον εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῆς Ἑπτανησιακῆς Κυβερνήσεως. Αἱ ὠφέλιμοι δ' αὗται σχέσεις διετηρήθησαν τῇ ἐπεμβάσει μου.

Τὸ 1806 παρήτησα τὸ Ὑπουργεῖον διότι ἡ Κυβέρνησις μὲ διώρισεν ἑκτακτον ἀπεσταλμένον της πλησίον τῆς Ρωσικῆς Αὐλῆς. Κατὰ τὴν στιγμὴν ὅμως τῆς ἀναχωρήσεώς μου διὰ τὴν Ρωσίαν ἔλαβον ἄλλην κατεύθυνσιν. Πόλεμος ἐξερράγη κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης καὶ ἐπειδὴ ἡ Νῆσος τῆς Λευκάδος ἠπειλεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ δι' ἀνωτέρων Δυνάμεων ἡ Γερουσία μοι ἀνέθηκε τὴν πληρεξουσιότητα ὅπως στρατολογήσω καὶ ὀργανώσω τοὺς στρατιωτικοὺς ὄλων τῶν Νήσων καὶ νὰ ἐπιστατήσω ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ρώσων διοικητῶν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Νήσου ταύτης.

Πληρῶν τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἐστρατοπέδευσα εἰς τὰ ὄρια τῆς Λευκάδος μετὰ τῶν γενναίων ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ κατορθώματα καὶ τὸ ὄνομα ἀποτελοῦν σήμερον ἐποποιῖαν διὰ τὴν Ἑλλάδα ¹⁾.

Ἡ εἰρήνη τοῦ Τιλοσιτ ἔφερεν ἐκ νέου τοὺς Γάλλους εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, κατὰ μῆνα δὲ Αὐγούστον

¹⁾ Δὲν ἀναφέρει τὰ ὀνόματα. Εἶναι οἱ ὀπλαρχηγοὶ : Κατσαντώνης, Γ. Χασιώτης, Λεπενιώτης, Φ. Τζαβέλας, Κίτσιος Μπότσαρης, Καλόγηρος, Δράκος, Δρίβας, Περραιβός, Γρίβας, Καραϊσκος, Βαρνακιώτης, Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοι πολλοὶ (βλέπε Τ. Κανδηλῶρου «ὁ ἄρματωλισμὸς» 1500—1821 σελ. 366 καὶ ἐξ.). Μετ' αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἄρτης Ἰγνάτιος. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ τὸ Πάσχα ἐτσούγκρισε μὲ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ηὐχήθη νὰ ἐορτάσουν γλήγορα τὸ Πάσχα στὴν ἐλεύθερη Πατρίδα. Καὶ ὁ Καποδίστριας μὲ χονδρὰ

ὁ 1807 ἔλαβον τὴν ἄφατον λύπην νὰ παραδώσω
ρὸς τὸν στρατηγὸν Φορεστιέ τὴν ὑπηρεσίαν, ἣν ἐξε-
έλουν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑπτανησίων καὶ τῶν Ἑλλή-
ων τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας.

Ὅταν ἐπέστρεψα οἴκαδε, οἱ Ρῶσοι στρατηγοὶ μοὶ
δωκαν τρανὰ δείγματα τῆς φιλίας των καὶ με παρε-
άλεσαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσω. Ἠρνήθην, διότι ἤθελον

Α' Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἀργεῶς

νὰ ἀποδείξω διὰ τούτου εἰς τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ρώ-
σους ὅτι κατὰ τὴν ὑπουργίαν μου ὑπηρετήσα μόνον
καὶ μόνον τὴν Πατρίδα μου καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ Γάλλοι ἐπείσθησαν τόσον πολύ, ὥστε μοὶ ἐπρ-
είναν νὰ συμμετάσχῃ τῆς διοικήσεως ἢ νὰ μεταβ-
ῇ εἰς Παρισίους. Ἀπεποιήθην καὶ τὰς δύο προτάσε-
εις ποδεικνύων ὅτι ἡ θέσις των εἰς τὰς Νήσους ἦτο ἐν-
εργή, πλὴν τούτου ἀφ' οὗ ὑπηρετήσα τὸν τόπον μ-
ναντίον τῆς Γαλλίας δὲν μοὶ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπηρε-
τήσω καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν της»

(Ἀναφέρει τὰ τῆς προσκλήσεως τοῦ Αὐτοκράτορος
τῆς Ρωσίας καὶ τὴν γνωστήν του σταδιοδρομίαν κ

«Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαναλαμβάνω μετὰ τινος ἐσωτερικῆς ἱκανοποιήσεως εἶναι ὅτι οὐδέποτε οὐδὲν ἔπραξα ὅπως προαχθῶ, ἀλλὰ τοῦναντίον τὸ πᾶν ἔπραξα ἐφ' ὅσον ἐξηρτᾶτο παρ' ἐμοῦ ὅπως μείνω ἀφανής

Ἄνευ φιλοδοξίας πάντοτε καὶ οὐδέποτε ἐπιδιώκων προαγωγὴν δὲν ἐφοβήθην νὰ καταλάβω τὰς θέσεις, εἰς ἃς μὲ προώριζον, οὐδὲ τὰς ἀπογοητεύσεις αἵτινες περιέβαλλον αὐτάς.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ταῦτα εὐκόλως θέλετε σχηματίσει τὴν πεποίθησιν διατί καὶ πῶς κατὰ τὸ 1822 ἤναγκάσθην νὰ ἱκετεύσω τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῶν ἔργων τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων Ὑπουργείου του.

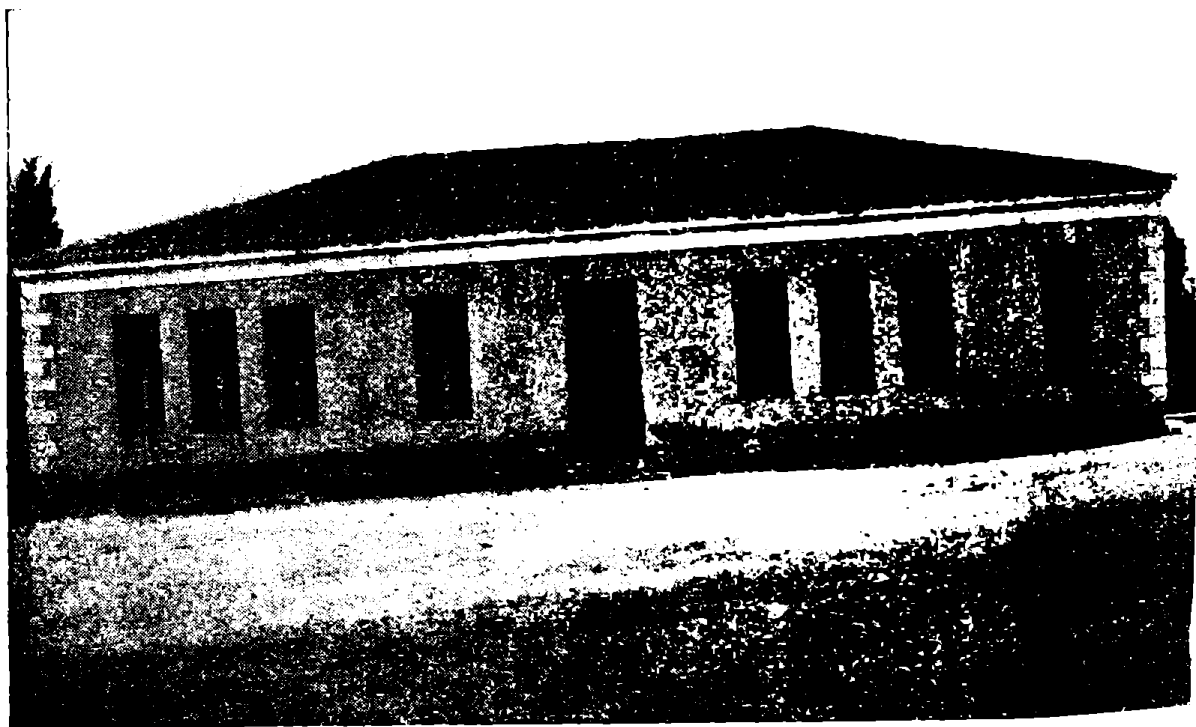
Παρέμεινα λοιπὸν σταθερὸς καὶ ἀμετάβλητος ὁ ἄνθρωπος τῆς γεννετείας μου καὶ διὰ τοῦτο ἀνῆκων εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ ἤμουν ἀσυνεπῆς πρὸς ἑμαυτὸν καὶ θὰ ἔχανα τὴν καλὴν γνώμην, διὰ τῆς ὁποίας μὲ ἐτίμα ὁ αὐτοκράτωρ, ἐὰν συμμετεῖχον συστήματος τὸ ὁποῖον ἐν Βιέννῃ καὶ Βερώνῃ ὑπῆρξεν ἐχθρικὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ μοιραῖον ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν των, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελε προστατεύσει αὐτοὺς ἢ θεία πρόνοια, ὡς πράγματι συνέβη, διὰ θαυμάτων».

(Ἀναφέρει τὰ τῆς ἀπομακρύνσεώς του ἐκ Πετροπόλεως γνωστὰ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ προσθέτει):

«Πράγματι ἀπὸ τοῦ 1822 ὅλαι αἱ τάξεις καὶ ὅλα τὰ κόμματα μοὶ ἀπευθύνουν ἐγκαρδίους προσκλήσεις. Τοῖς ἀπήντησα, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα ἐκδούλευσις τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ προσφέρω εἰς αὐτοὺς εἶναι νὰ παραμείνω μακρὰν αὐτῶν. Ἴδου δὲ οἱ λόγοι. Ἐὰν συμμετεῖχον τῶν ὑποθέσεων των, εἴτε μακρόθεν, εἴτε ἐκ τοῦ πλησίον, ἡ Ἀγγλία θὰ ἐπίστευεν ἢ θὰ ἐφαίνετο ὅτι πιστεύει ὅτι ἡ ἐπέμβασίς μου εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ζητήματα θὰ ἦτο αὐτὴ αὕτη ἐπέμβασις τῆς Ρωσίας. Ἐξ ἄλλου ἡ Ρωσία, ὅπως ἀρνηθῇ τὴν προφασιζομένην ταύτην ἐπέμβασιν θὰ ἐκηρύσσετο ἔτι μᾶλλον δυσμενὴς

(Ἀναφέρει ὅτι δὲν εὐχαριστεῖται νὰ μένη εἰς Ἑλβετίαν καίτοι τὴν θεωρεῖ δευτέραν τοῦ πατρίδα καὶ οἱ Ἑλβετοὶ τῷ ἀπονέμουν πάντα σεβασμὸν καὶ ἐπὶ λέγει:)

«Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀποθάνω καὶ ἐνταφιασθῶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἔχω καὶ ἐγὼ πατρίδα! Ἐκεῖ θέλω νὰ

Α' Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἄργους (μεσημβρινὴ πλευρὰ)

γηράσω ἀκριβῶς εἰς τὴν καλύβην ἐκείνην τὴν ὁποία μετὰ λύπης ἐγκατέλιπον τὸ 1808 καὶ ἡ ὁποία περικλείει πᾶσαν ἀφοσίωσίν μου.

Ὁ ἀδελφός μου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην καλλιγεῖ τὸ κτῆμα, ὅπου εὐρίσκεται ἡ καλύβη μου. Θὰ ἰτέβαινον αὐτοπροσώπως καὶ διὰ τῶν γνώσεων τῶν ὁποίας ἀπεκόμισα ἐκ Hofwyl θὰ εἶχον ἐκεῖ εὐχάστον ἀπασχόλησιν, ἀλλ' ἴσως νὰ εἶναι ἐνωρίς . . .

Ὅπως καὶ ἂν ἔχουν τὰ πράγματα ἔχω πάντ κατὰ νοῦν νὰ παλινοστήσω. Οἷαδὴποτε καὶ ἂν εἶναι κατάστασις τῆς πατρίδος μου, θὰ εἶμαι εἰς θέσιν συμμορφωθῶ πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Ἀρμοστοῦ τῆς πστάτιδος Δυνάμεως. . . . καὶ θὰ ζήσω εἰς τὴν ἐξο-

Εἰς τὸ πολύτιμον τοῦτο ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύσαμεν ἐπίτηδες, διότι λύει πλείστα ὅσα ζητήματα καὶ διαφωτίζει πλείστας πτυχὰς τοῦ χαρακτήρος του καὶ τῆς σταδιοδρομίας του μὲ τόσην ταπεινοφροσύνην, ὑπάρχει κενὸν 2-2½, ἐτῶν ἀπὸ τὸ 1805-1807, ὅτε ἀνέλαβεν ὡς Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Παρατρέχει δηλ. τὸ ἔργον του ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ὅπως ἐκ πνεύματος μετριοφροσύνης ἐκφράζεται δι' ὀλίγων γραμμῶν περὶ τῆς ἐκτάκτου διπλωματικῆς ἀποστολῆς, ἣ ὁποία ἦτο τότε ἡ εἰρήνευσις τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος, τὰς ὁποίας ἐσπάρασσον ἐσωτερικοὶ καὶ ἐμφύλιοι διαμάχαι.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Καποδίστριας ἰδρύει τὰ θεμέλια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος διὰ τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ἀναγεννωμένου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Εἶχεν ἀσχοληθῇ εἰς μελέτας, ὑπομνήματα, εἶχεν ἐργασθῇ ὑπὲρ ἰδρύσεως τῆς «Ἐταιρείας τῶν Φίλων», διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ καὶ κατόπιν τὸν «Ἐθνικὸν Ἱατρικὸν Σύλλογον». Ἐργασία συστηματικὴ καὶ καρποὶ πλουσιώτατοι.

Καὶ διὰ νὰ μὴ μακρυγορήσωμεν θὰ μνημονεύσωμεν μόνον ὀλίγα ἔγγραφα ἐνδεικτικὰ τῆς παρασχεθείσης ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου ἐκπαιδευτικῆς ὠθήσεως καὶ τὰ ὁποία ἀποδεικνύουν αὐτὸν παιδαγωγὸν ἀληθινὸν γνωρίζοντα τὰ ζητήματα τοῦ διοργανισμοῦ τῶν σχολείων μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων λεπτομερειῶν.

Εἰς τὰ 1803 εὐρίσκομεν ἀναφορὰν του ὡς Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὴν Γερουσίαν προκειμένου περὶ ἰδρύσεως Διδασκαλείου νὰ ληφθῇ πρόνοια, ὅπως μορφωθοῦν καὶ ὑπάλληλοι ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν.

Πρίγκηψ Πρόεδρος ἦτο τότε ὁ Σπυρ. Γ. Θεοτόκης.

Εἰς τὰ 1804 προνοεῖ περὶ συστάσεως δημ. σχολείων καὶ διδασκῆριων καὶ πληρωμῆς διδασκάλων καὶ πρωτοσχόλων. Πρίγκηψ Πρόεδρος τότε ἦτο ὁ Α. Κομοῦτος.

Τότε ἀπεφασίσθη ν' ἀνοιχθοῦν 40 σχολεῖα στοιχειώδη (elementare) εἰς τὰς νήσους ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων εἰς τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα, ἦτοι :

Εἰς Κέρκυραν .	10.—
Εἰς Κεφαλληνίαν .	10.—
Εἰς Ζάκυνθον . .	10.—
Εἰς Λευκάδα .	4.—
Εἰς Ἰθάκην .	2.—
Εἰς Παξοὺς	2.—
Εἰς Κύθηρα	2.—

Ταῦτα κατενεμήθησαν ὡς ἐξῆς :

Κέρκυρα πόλις· 2, προάστεια 3, ἐξοχή 5.

Κεφαλληνίας· Ἀργοστόλι 1, Ληξούρι 1, φρούριον 1 καὶ ἐξοχή 7.

Ζακύνθου· πόλις 3, ἐξοχή 7.

Λευκάδος· πόλις 2, ἐξοχή 2.

Ἰθάκης· Βαθὺ 1, εἰς ἐξωγὴν 1.

Παξῶν Γάϊ 1, εἰς Λάκκαν 1.

Κυθήρων· Ἀγ. Θεόδωροι 1, Καρτανάδες 1.

Τὸ διὰ τὰ σχολεῖα οἶκημα καθωρίσθη διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 11ης Μαΐου 1804 ὅπως χρησιμοποιηθῇ εἰς τὰς πόλεις, τὰ προάστεια καὶ χωρία ἢ μεγαλύτερα ἐκκλησίαι, ἥτις ὑπὸ τῶν οἰκείων ἱερέων καὶ ἐπιτρόπων θὰ προσεφέρετο διὰ τὴν περὶ ἧς πρόκειται χρῆσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς. Εἶναι τὸ πρῶτον διάταγμα τὸ προνοοῦν περὶ τῶν διδασκῆριων.

Διὰ τοῦ διατάγματος τούτου κανονίζεται καὶ ἡ σύνθεσις τῶν σχολείων, ὁ διορισμὸς τῶν διδασκάλων καὶ τέλος ὁρίζεται ὡς ἐξῆς ἡ μισθοδοσία :

Οἱ διδάσκαλοι τῶν σχολείων τῆς πόλεως θὰ ἔχουν

μηνιαῖον μισθὸν 30 πιάστρα. Οἱ πρωτόσχολοι πιά-
στρα 12.

Οἱ διδάσκαλοι τῶν προαστείων καὶ χωρίων 15 καὶ οἱ πρωτόσχολοι 8.

Οἱ πόροι οὗτοι θὰ ληφθοῦν ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Τσάρου καὶ ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Εἰς τὰ 1805 εὐρίσκομεν ἔγγραφον ἀπὸ 3 Ἰουλίου 1805.

Ὁ Καποδίστριας ὡς Γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Τμήματος (δηλαδὴ εἶδος Ὑπουργοῦ Ἑσωτερικῶν, σημ. συγγρ.), συμφώνως πρὸς ψήφισμα τῆς Γερουσίας ἀνακοινοῖ τὴν ἵδρυσιν Σχολείου Ἑλληνικοῦ (Σημ. συγγρ. Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, εἶδος Γυμνασίου) καὶ ὀρίζεται ἡ Μονὴ τῆς Τενέδου ἐν Κερκύρᾳ ὡς διδασκτήριον ¹⁾).

Διδάσκαλοι διορίζονται :

Ὁ Γαβριήλ Στάμπιλες Παγᾶνος, καθηγητὴς Φιλοσοφίας καὶ Ἠθικῆς διὰ τοὺς προωρισμένους νέους διὰ τὴν ὑπαλληλίαν.

Ὁ Καῖσαρ Πελεγρίνης, καθηγητὴς Μαθηματικῶν.

Ὁ Χρ. Περραιβός, διδάσκαλος τῆς Ἐθνικῆς
γλώσσης.

Ὁ ἱερεὺς Ἄνδρ. Ἰδρωμένος διὰ τὴν ἀνωτέραν
γραμματικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν.

Διὰ τοῦ ἰδίου ἐγγράφου ἀνακοινοῦται ὅτι διὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Σχολῆς ταύτης προορίζεται ὁ Κύριος Ἰωάννης Καποδίστριας.

Τὸ διάταγμα τοῦτο ὑπογράφει ὡς Ἀντιπρόεδρος
τῆς Γερουσίας ὁ Ἄνδρ. Πανᾶς καὶ ὡς Γραμματεὺς ὁ
Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρα-
τείας ὁ Κόμης Ἰωάννης Σγουῖρος.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1805 τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τοῦ Σχολείου τούτου.

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ὡς ἐπιθεωρητὴς προσφωνεῖ ὡς ἑξῆς :

«Σήμερον ἡ Πατρίς καὶ ἡ Κυβέρνησις σᾶς γνωρίζει.

»Τὰ ὀνόματά σας ἐγγεγραμμένα εἰς τὸν δημόσιον τοῦτον χάρτην τιμοῦν τὰς διαθέσεις σας

»Μαθηταί !

»Σεῖς πρῶτοι κάμετε ν' ἀναγεννηθοῦν εἰς τὴν πατρικὴν ψυχὴν τῆς Κυβερνήσεως ὑψηλαὶ ἐλπίδες.

»Ἐστὲ βέβαιοι ὅτι εἰσθε τὸ πολυτιμότεον ἀντικείμενον τῶν φροντίδων τῆς Κυβερνήσεως· αὕτη σᾶς προφυλάττει καὶ σᾶς προστατεύει.

»Ἀνταποκριθῆτε διὰ τοῦ ζήλου σας εἰς τὰ εὐεργετήματά της καὶ θὰ λάβετε γενναιοτάτην ἀμοιβήν».

Διὰ διαταγῆς τοῦ ὡς ἐπιθεωρητῆς ὁ Καποδίστριας τῆς 3 Νοεμβρίου 1805 κοινοποιεῖ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμόν τῆς Σχολῆς, τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας ἐκάστου τμήματος, ποινὰς κ.τ.τ. ¹⁾.

Δυστυχῶς φαίνεται ὅτι καὶ τότε δὲν ἐπεκράτει — ὅπως καὶ τὴν σήμερον — τόσοσ σεβασμὸς εἰς τὰ διδασκτῆρια τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦν καὶ δι' ἀποθήκας διαφόρων εἰδῶν.

Καὶ ἐπειδὴ χωρὶς νὰ εἰδοποιήσουν τὸν ἐπιθεωρητὴν ἐναποθήκευσαν ἄλευρα εἰς τὸ σχολεῖον Μ. Τενέδου, ὁ Καποδίστριας ὡς ἐπιθεωρητὴς μὲ ἡμερομηνίαν 16 Φεβρουαρίου 1806 ὑποβάλλει τὴν κάτωθι ἀναφοράν :

«Ὅλη ἡ ἀταξία προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον καὶ ἀπρόοπτον μεταμόρφωσιν τοῦ ἱματιοφυλακείου

¹⁾ Περὶ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ δημοσίου σχολείου Τενέδου, βλέπε εἰδικὸν ἄρθρον μας εἰς Ν. Ἑστίαν ἀριθμ. 129 τῆς 1 Μαΐου 1932.

καὶ τῶν κλιμάκων τοῦ σχολείου εἰς ἀποθήκην
ἀλεύρων

Κλεισθείσης ἐκείνης τῆς εἰσόδου καὶ πληρωθέντος
ἐκείνου τοῦ τόπου ὑπὸ ὕλικοῦ, ἐξ οὗ ἀποπνέει ἀτμό-
σφαιρα βαρεῖα πληροῦσα ὅλον τὸν τόπον μὴ ἐξαιρου-
μένου οὐδὲ τοῦ προωρισμένου διὰ τὰ μαθήματα, οὕτω
πως παρήχθη ἄτοπον ἄρκετὰ ἐνοχλητικὸν καὶ
ἀπρεπές

Ὁ ἐπιθεωρητὴς πλήρης σεβασμοῦ δὲν προσθέτει
τίποτε.

Ἀποθαρρημένος καὶ πικραμένος διὰ τὴν ἀπροσ-
δόκητον ταύτην καταστροφὴν, ἅφ' οὗ παρημελήθη εἰς
βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ εἰδοποιηθῇ περὶ τῆς χρήσεως, δι'
ἣν θὰ διετίθετο τὸ ἱματιοφυλάκιον καὶ ἡ κλίμαξ τῆς
δημοσίας σχολῆς, τοῦ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἔργον του
δὲν ἐξετιμήθη δεόντως, ὥστε ν' ἀπομακρύνῃ ἐκ τοῦ
μέρους ἐκείνου τοῦ πολλάκις βλαβέντος τὴν συμφο-
ράν, εἰς ἣν ἤδη ὑπόκειται.

Αἰτεῖται ἐπομένως, ὥπως τὸ τμήμα τοῦτο, πρὶν ἢ
φέρει πρὸ τῆς Γερουσίας τὰ παράποτα τῶν μαθητῶν
τῆς Τενέδου, εὐαρεστηθῇ νὰ μεταβῇ ἐπὶ τόπου καὶ νὰ
συγκινηθῇ ἀπὸ τὸ θέαμα, ὅπως κάμῃ ἔκθεσιν ἀνάλο-
γον καὶ ἀνόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων.

Ἔχει τὴν τιμὴν ὁ Ἐπιθεωρητὴς νὰ ὑποβάλῃ πρὸς
τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τὰ σέβη του».

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς
Ἰωάννης Καποδίστριας

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκπονοῦνται ἐσωτερικοὶ κανο-
νισμοὶ τῶν σχολείων.

Εἰς τὰ 1806 προτείνει ἱδρυσιν ἱερατικῆς σχολῆς.

Πρόεδρος Γερουσίας εἶναι ὁ Ἰω. Μαρτινέγκος καὶ
Γραμματεὺς Ἐπικρατείας ὁ Κόμης Φλαμπουριάρης.

Εἰς τὰ 1807 τὴν 12 Φεβρουαρίου ὑποβάλλει ἔκθε-
σιν πρὸς τὸν Κόμητα Φλαμπουριάρην Σύμβουλον Ἐπι-

κρατείας περί τῆς λειτουργίας τοῦ σχολείου τῆς Μονῆς Τενέδου. Ἀξίζει νὰ δημοσιευθῇ ἡ πρώτη αὕτη ἔκθεσις τοῦ πρώτου ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος.

«Εἰς τὴν πατρικὴν προθυμίαν τῆς Γερουσίας ἀνταποκρίνεται μέχρι τοῦδε ἡ ὠφέλεια καὶ ὁ ζῆλος τῶν μαθητῶν τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Καὶ τὰ 5 τμήματα ἐργάζονται τακτικῶς καὶ εἶναι βεβαίως συγκινητικὸν τὸ θέαμα ἐκεῖνο ποὺ παρουσιάζουν καθημερινῶς πλέον τῶν 120 νεανία ἀπησχολημένοι ἀδιαλείπτως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τμήματος εἰς τὸ ἄλλο ὅπως ἀποθησαυρίζουν ἐκ τῶν διδαγμάτων, τὰ ὅποια οἱ ἄξιοι καλοὶ καθηγηταὶ μὲ ὑπομονὴν διδάσκουν.

Τὸ νέον τμήμα φιλολογίας εἶναι τὸ πολυαριθμότερον, 60 μαθ. μὲ δίψαν κρέμανται ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ ἀξίου νεαροῦ καθηγητοῦ Μουστοξείδου.

Κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν νέων τούτων θὰ συμπληρώσῃ τὰ μαθήματα τῆς Ἱταλικῆς γραμματικῆς καὶ ἐπομένως θὰ περάσῃ εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ρητορικῆς.

Τὸ σχολεῖον καλλιγραφίας ἀνοίγει μόνον δύο φορές τὴν ἑβδομάδα Πέμπτην καὶ Κυριακὴν.

Δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν Γερουσίαν ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ συρροὴ τῶν μαθητῶν εἶναι ἀφθονωτάτη. Οἱ ἐγγεγραμμένοι ὑπερβαίνουν τοὺς 50 καὶ καθημερινῶς προσέρχονται νέοι.

Περὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Πάκμορ θέον νὰ εἶπω τὰς καλυτέρας ἐκφράσεις· μέχρι τοῦδε εἶναι ἀκούραστος καὶ οἱ ἐπιμελέστεροι μεταξὺ τῶν μαθητῶν προστρέχουν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς καλλιγραφίας καὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν ἰδίαν του οἰκίαν.

Ἐλπίζω ταχέως οἱ νέοι οὗτοι νὰ δυνηθοῦν νὰ δώσουν προόδους εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς δημοσίας

ἐκπαιδεύσεως μέχρι τοῦδε ἄγνωστον ἢ τοῦλάχιστον ἄρκετὰ ἀκαλλιέργητον παρ' ἡμῖν.

Ἡ εὐχάριστος αὕτη κατάστασις τοῦ παρόντος σχολικοῦ ἔτους ὑπόσχεται ἀποτελέσματα ἄρκετὰ ἐπωφελῆ εἰς τὴν νεολαίαν τοῦ τόπου καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἣτις διὰ σοβαρῶν φροντίδων καὶ εὐεργεσιῶν προσπαθεῖ νὰ ἀποσπάσῃ ταύτην ἐκ τῆς ἀμαθείας.

Ἐγὼ σπεύδω νὰ τὸ φέρω διὰ τῆς εὐγενείας σας εἰς γνῶσιν τῆς Σῆς Γερουσίας, παρακαλῶ ὅπως τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν τιμήσῃ διὰ τῆς παρουσίας του τὸ σχολεῖον καὶ βεβαιωθῇ οὕτω περὶ τῆς ἀρίστης πορείας του.

Οἱ μαθηταὶ θέλουσι διὰ τοῦτο πολὺ εὐχαριστηθῇ ὅτι ἡξιώθησαν τῆς τιμῆς ταύτης καὶ οἱ καθηγηταὶ θὰ τὸ ἐκτιμήσουν ὥς πολῦτιμον βραβεῖον τῆς ἐπιμελείας των.

Ἐκφράζω πρὸς τὴν εὐγένειάν σας τὰ σέβη μου.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς
Ἰωάννης Καποδίστριας

Ὁνειροπόλησε δὲ καὶ τὴν ἴδρυσιν πανεπιστημίου εἰς Ἰθάκην καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ εἶναι ἐκτεθειμένοι οἱ νέοι εἰς ἡθικὰς καταστροφὰς μεταβαίνοντες εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Δύσεως.

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον, ἀφορῶσαι τὴν ἐκπαιδευτικὴν ὁργάνωσιν τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ἀξίζει νὰ μελετηθοῦν ἀπλήστως ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν καὶ παντὸς Ἑλληνοῦ.

Καὶ ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνεγράψαμεν λόγους καὶ ἔγγραφα εἰς τὰ ὁποῖα ἐκπηδᾷ ὁ πατριωτικὸς παλμός. Καὶ ὑπὸ τὰς περιορισμένas συνθήκας, ὑφ' ἃς τότε εὕρισκετο ἡ Ἰόνιος Πολιτεία, ἡ ψυχὴ τοῦ Καποδιστρίου ὀνειρεύεται πατρίδα ἐλευθέραν καὶ προσπαθεῖ νὰ ὁργανώσῃ Κράτος Ἑλληνικὸν ἐλεύθερον μὲ ζωὴν καὶ καρδίαν Ἑλληνικὴν !

Τὰ δὲ ψηφίσματα περὶ διδασκηρίων, περὶ κανονισμῶν μισθοδοσιῶν κ.τ.τ. καθίστανται ἐξαιρετικῶς μνημειώδη, διότι εἶναι τὰ πρῶτα ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Καὶ ὄντως ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐκ τῆς Ἰονίου Πολιτείας¹⁾. Καὶ ἡ ὀργάνωσις αὕτη τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ὅλον ἐν βελτιουμένη, ἐχρησίμευσεν ὥς ἐστὶα θερμογόνος καὶ ὑπογραμμὸς καὶ διὰ τὴν μετέπειτα ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἅπαντα νὰ προειρημένα εὐκόλως θὰ ἐννοήσουν οἱ ἀναγνώσται τῶρα διὰ τίνα λόγον ἡ ψυχὴ τοῦ Καποδιστρίου ἔπαλλε διὰ πᾶν ὅ,τι ἄφεῶρα τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ.

Ἦτο παιδαγωγικώτατος κατηρτισμένος καὶ ἐπίστευεν εἰς τὴν δύναμιν τῆς παιδαγωγήσεως τῶν λαῶν.

Καὶ οὗτος ἀκριβῶς εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν ἐδίσταζε διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, φρονῶν ὅτι προηγουμένως ὁ λαὸς ἔπρεπε νὰ φωτισθῇ, νὰ ὑψωθῇ, νὰ φρονηματισθῇ²⁾.

Αἱ παιδαγωγικαὶ τοῦ γνώσεις τελειοποιοῦνται καὶ ἐπεκτείνονται κατὰ τὴν ἐν Ἑλβετίᾳ διαμονὴν του καὶ ὅταν κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο τέλειος παιδαγωγός, ὅχι μόνον διὰ τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς διδασκά-

¹⁾ Ὁ Καποδίστριας ἐχρημάτισεν ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1807, ὅτε παρητήθη διὰ νὰ μεταβῇ διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Λευκάδος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ἐμ. Θεοτόκης.

²⁾ Καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θεωροῦμεν ἐπάναγκες νὰ ἀναγράψωμεν τὰ ἐπόμενα, ἅτινα καταρρίπτουν τὸν θρύλον ὅτι ὁ Καποδίστριας δὲν ἠθέλην τὴν Ἐπανάστασιν: Ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης ἐκ Βιέννης ἀπηύθυνεν ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἡτοι τὴν 2/14 Ἰανουαρίου 1828 πρὸς τὸν Τσάρον Νικόλαον Α' βαρυσήμαντον ὑπόμνημα δι' οὗ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐτόνιζεν, ὅτι τὴν ἀρχηγίαν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἐδέχθη κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου καὶ ὅτι βραδύτερον τὸ κίνημα ἐν Μολδοβαχίᾳ ἐπεχείρησε πάλιν τῇ συναινέσει αὐτοῦ. (Βλέπε σχετ. Τάκη Κανδηλώρου «Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία» σελ. 360).

λους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὅστις ἐν νηπιώδει καταστάσει διατελὼν εἶχεν ἀνάγκην πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς διαπαιδαγωγήσεως.

Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Καποδιστρίου εὔρε τὸν καταλληλότετον παιδαγωγόν. Ἐπίσης ἐκ τῶν προειρημένων θὰ προκύψῃ πῶς καὶ διὰ τίνων μέσων, τίνων διπλωματικῶν γεγονότων, ἀντιθέσεων καὶ ἀντιζηλιῶν ἤκονίσθη τὸ πολιτικὸν δαιμόνιον τοῦ Καποδιστρίου.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

Ἀπλοῦς — Λιτός — Μετριόφρων

Ἦτο ἀνεπιτήδευτος καὶ μετριόφρων.

Εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἔζη μὲ τὸν ὑπηρέτην του λιτότατα ἐντὸς δύο μικρῶν δωματίων μιᾶς πενιχρᾶς οἰκίας ἔναντι τοῦ μεγάρου τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του καὶ ἀκραιφνοῦς φιλέλληνος Ἑϋνάρδου.

Εἰς δὲ τὴν Κυρίαν Καρλόταν de Stor ἐκφράσασαν τὴν ἐκπληξὶν της ἀπήντησε: «Σᾶς φαίνεται παράξενο, Κυρία, ὅτι κατοικῶ ἐδῶ καὶ ζῶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον; Μὴ ξεχνᾶτε ὅμως σᾶς παρακαλῶ ὅτι ἐφ' ὅσον χτυπῶ τὶς πόρτες τῶν Δυνάμεων γιὰ νὰ ἐλεήσουν τοὺς πεινῶντας καὶ σφαζομένους ἀδελφούς μου δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ δαπανῶ μαζὶ μὲ τὸν ὑπηρέτην μου περισσότερα ἀπὸ 5 φράγκα τὴν ἡμέραν! Καὶ ἦτο τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας ἐν διαθεσιμότητι.

Ὅταν κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ πολὺς Μητροπολίτης Ἰγνάτιος τοῦ ἔγραψεν ὅτι ἔπρεπε νὰ κατέλθῃ μὲ πομπήν. Ὁ Καποδίστριας ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς: «Οὔτε ἐγκρίνω ὅπως ὁ νέος Κυβερνήτης ἔλθῃ μετὰ πατριωτικῶν ταγμάτων καὶ κανονοστοιχιῶν, οὔτε πρακτικὸν τὸ εὐρίσκω. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχα τὰς εὐκολίας αὐτὰς πάλιν δὲν θὰ τὰς μετεχειριζόμην, δι' οὓς λόγους γνωρίζει καὶ ἐπεδοκίμασεν ἡ Ὑμετέρα Σεβασμιότης».

Χρημάτων ἀνώτερος

στρίου, ἠθέλησαν νὰ τοῦ προσφέρουν κ᾿ποιο δῶρον, ὁ Καποδίστριας ἠρνήθη τοῦτο. Αὐτοὶ ὁμως ἐπέμενον.

Τότε ὁ Καποδίστριας τοὺς εἶπε: «Δέχομαι τὸ δῶρον σας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καταθέσετε τὰ χρήματα αὐτὰ σὲ μιὰ Τράπεζα καὶ μὲ τοὺς τόκους των νὰ συντηρῆτε εἰς τὸ ἐξῆς στήν πόλιν σας ἓνα διδασκαλο, ὁ ὁποῖος νὰ διδάσκη στὰ παιδιὰ σας τὴ μητρικὴ σας γλῶσσα, **γιατὶ εἶναι αἶσχος Ἕλληνες σεῖς στήν καταγωγὴ καὶ στὸ φρόνημα νὰ μὴ γνωρίζετε τὴν εὐγενεστέραν γλῶσσαν τοῦ κόσμου.**

Καὶ ἄλλοτε ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος διέταξε νὰ τοῦ δώσουν μέγα χρηματικὸν βοήθημα ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτόν, διότι στὰ 1815 ἔσωσε τὴν ἀκεραιότητα τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης. Ὁ Καποδίστριας ἠρνήθη ἐντόνως τοῦτο, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις ἐζήτησε μόνον βιβλία ἐκ τῶν περισσευόντων διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Πατρίδος του. Καὶ τὰ βιβλία ὄντως ἠτοιμάσθησαν ἐντὸς κιβωτίων, ἀλλὰ λόγῳ τῶν ἐπελθουσῶν μεταβολῶν δὲν κατωρθώθη νὰ παραληφθοῦν.

Εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας ἐδήλωσεν ὅτι τοῦ ὀρίζει σύνταξιν ἰσοβίαν ἀπὸ 60.000 ρουβλίων, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀπεποιήθη ὁ Καποδίστριας διὰ νὰ μὴ ἔχῃ καμμίαν ὑποχρέωσιν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἐργασιῶν του ἐν Ἑλλάδι.

Πρὸ παντὸς Ἑλλήν

Πρὸ παντός, κύριοι, ὁ Καποδίστριας ἦτο Ἕλλην, καὶ τὸ αἶσθημα τοῦτο τοῦ πατριωτισμοῦ τόσον ἔντονον ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν οὔτε λάμπεις ἀξιωματῶν καὶ τιμῶν, οὔτε χρήματα καὶ ἀπολαυαὶ νὰ ἐπισκιάσουν.

«Ἐχω κι' ἐγὼ πατρίδα ἔλεγε...»

Ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Καποδιστρίου φαίνεται καὶ

“Όταν κατὰ τὸ 1815 ἐν Παρισίοις μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρος ἐκάλεσε τὸν Καποδίστριαν διὰ νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ ὅτι τὸν προάγει εἰς Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικόν, οὗτος ηὐχαρίστησε συγκεκινημένος τὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴ ἐπιμείνῃ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς Ἑλβετίαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔκπληκτος τὸν ἐρωτᾷ διὰ ποίους λόγους ἀρνεῖται καὶ ὁ Καποδίστριας ἀπαντᾷ :

«Μεγαλειότατε, αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι (οἱ Ἕλληνες δηλ.) ὑποφέρουν καὶ ἐλπίζουν. Βλέποντές με πλησίον σας θὰ ἐλπίσουν ἀκόμη περισσότερον καὶ θὰ στραφοῦν πρὸς ἐμέ.

Τότε τί θὰ συμβῇ ; Μοιραίως θὰ λησμονήσω τὰς ὑποχρεώσεις μου ἀπέναντι τῆς πατρίδος μου. Πρέπει νὰ παύσω νὰ εἶμαι Ἕλληνας, ἀλλ’ εἶμαι ἀνίκανος νὰ κάμω αὐτὴν τὴν θυσίαν. Θὰ διατηρήσω προσωπικὰς σχέσεις μετ’ αὐτῶν καὶ αἱ σχέσεις αὗται θὰ ἐξεγείρουν τὴν δυσπιστίαν τῶν ἄλλων Δυνάμεων.

Ἀπὸ μίαν τοιαύτην κατάστασιν οὐδὲν ὄφελος θὰ προκύψῃ διὰ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, οὔτε καὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας, οὔτε καὶ δι’ ἐμέ».

Ὁ Τσάρος τοῦ ἀπαντᾷ :

«Τίποτε δικαιότερον καὶ ὠφελιμώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχουν οἱ Ἕλληνες πλησίον μου ἐν τῷ προσώπῳ σου τὸν συνήγορόν των. Σοῦ ὑπόσχομαι ὅλαι αἱ ἰδιωτικαὶ καὶ δημόσιαι ὑποθέσεις αἱ ἀφορῶσαι αὐτοὺς θὰ εἶναι εἰς χεῖρας σου ἐμπεπιστευμέναι».

Τὸ σύνηθες νόμισμα τῆς εὐγνωμοσύνης

Ἀντὶ τοῦ μάνα, χολήν

Καὶ διὰ τὸ εἰρωνικὸν τῆς τύχης περαίνοντες τὴν παροῦσαν μελέτην μας ἀναφέρομεν, ὅτι ὁ πρῶτος ἐπίσημος, ὅστις ἐκάλεσε τὸν Καποδίστριαν εἰς τὴν

Ἑλλάδα ἦτο ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Πρόεδρος Κυβερνήσεως στὰ 1824.

Καὶ τὸ πρῶτο χέρι ποὺ ἔπιασε νὰ χαιρετήσῃ στὴν Αἴγινα μόλις ἐπάτησε τὸ Ἑλληνικὸ ἔδαφος ἦτο τὸ χέρι τοῦ Γεωργίου Πετρ. Μαυρομιχάλη, μέλους τῆς ἀντικυβερνήσεως, τοῦ μετέπειτα δηλ. δολοφόνου του.

Ὁ βιογράφος καὶ φίλος του Ἀρλιώτης ἀναφέρει τὸ ἐξῆς γεγονός, ὅταν εἶχε μεταβῇ κατὰ τὸν Μάρτιον 1819 ὁ Καποδίστριας εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του.

Μίαν ἡμέραν ἐν ᾧ περιεπάτουν μαζὶ εἰς τὴν ἐξοχὴν ὁ Καποδίστριας κόπτων ἐν ἀγριολούλουδο τοῦ λέγει:

«Βλέπεις, ἀγαπητέ μου, αὐτὸ τὸ μικρὸ λουλούδι τῆς πατρίδος ἀξίζει δι' ἐμὲ περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγαλοσταύρους καὶ ὅλας τὰς τιμὰς ποὺ ἔχω λάβει. Ἡ ἀπλότης, ἡ ἀθώα ζωὴ εἶναι ἀληθινὰ παράσημα, τιμαὶ πραγματικά. Ἡ ἐξοχὴ εἶναι τροφὸς ὅλων αὐτῶν τῶν ἀρετῶν, αἱ πόλεις τὰς ἐξασθενοῦν καὶ αἱ βασιλικαὶ αὐλαὶ τὰς ἀποπνίγουν. Εὐτυχὴς ὅποιος, σὰν τὸν σοφὸν τοῦ Ὁρατίου, καλλιεργεῖ τὸν μικρὸν ἀγρόν του, κάθεται εἰς τὴν σκιὰν τοῦ μικροῦ κήπου του, πίνει τὸ νερὸ τῆς πηγῆς τοῦ μικροῦ του Βασιλείου. Ἐλπίζω ἡ πατρίς μου νὰ μὲ ἴδῃ ἀποθνήσκοντα καὶ τὰ τελευταῖα βλέμματά μου νὰ πέσουν ἐπάνω εἰς τὰ πράσινα φύλλα τῶν δένδρων ποὺ θὰ ἔχω ἐγὼ ὁ ἴδιος καλλιεργήσει».

(Σ. Λάσκαρη «Ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας ὡς Ρῶσος διπλωμάτης καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἑξωτερικῶν»)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὸ ὑπέροχον ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τοῦ Καποδιστρίου θὰ μένη πάντοτε ζωντανὸν παράδειγμα διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων θὰ διατηρῆται ἀγήρως ἡ μνήμη καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη αἰωνία θὰ παρακολουθῇ τὴν μνήμην τοῦ Πάτρὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, τοῦ πρώτου θεμελιωτοῦ καὶ ἐπιθεωρητοῦ τῶν σχολείων τῆς ἀναγεννωμένης τότε Ἑλλάδος, τοῦ εὐγενεστάτου αὐτοῦ Κερκυραίου εὐπατρίδου παιδαγωγοῦ, ὅστις ὡς μόνην του εὐχαρίστησιν ἐθεώρει νὰ ἀσχολῇται περὶ σχολείων καὶ παιδίων.

ΓΝΩΜΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ

Καὶ εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ τὸν Φωτιάδην Κανταρτζῆν ἀφ' ἑνὸς καὶ μὲ τὸν Ἀνθιμον Γαζῆν ἀφ' ἑτέρου ἔχομεν τὴν γνώμην τοῦ Καποδιστρίου.

Ταύτην παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς μελέτης «Περὶ κοινῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου» ὑπὸ Παναγῇ Καγκελαρίου Κοδρικᾶ, Παρίσιοι 1818.

Ἴδου αὕτη :

«Ἐγὼ δοξάζω ὅτι δὲν εἶναι αἱ λέξεις, οὔτε αἱ φράσεις τῶν παλαιῶν συγγραφέων ὅπου μᾶς δυσκολεύουν νὰ καταλάβωμεν τὰς ἐννοίας των, ἀλλ' εἶναι ἡ μεταβολὴ τῶν ἰδεῶν.

Αὕτῃ ἡ διαφορὰ τοῦ τρόπου τοῦ ἐννοεῖν ὅπου μᾶς ἐμποδίζει νὰ συμπεριλάβωμεν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἰδεῶν του τὴν συνέλαβε καὶ ἐκ τούτου προέρχεται καὶ ἡ διαφορὰ τῆς ἐκφράσεως».